

**Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті
Казахский национальный педагогический университет имени Абая
Abai Kazakh national pedagogical university**

ХАБАРШЫ ВЕСТНИК BULLETIN

**Серия «Международная жизнь и политика»
Хабаршысы, «Халықаралық өмір және саясат» сериясы
Series of «International Affairs and Politics»
№1 (72), 2023**

**Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті
Казахский национальный педагогический университет имени Абая
Abai Kazakh national pedagogical university**

ХАБАРШЫ ВЕСТНИК BULLETIN

**Серия «Международная жизнь и политика»
Хабаршысы, «Халықаралық өмір және саясат» сериясы
Series of «International Affairs and Politics»
№1 (72)**

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті

ХАБАРШЫ

«Халықаралық өмір және саясат»
сериясы №1(72), 2023 ж.

Шығару жиілігі – жылына 4 нөмір.
2002 ж. Бастап шығады.

Бас редактор:

з.ғ.д., профессор А.А. Сабитова

Бас ред. Орынбасары:

з.ғ.к., профессор О.Б. Хусаинов

Редакция алқасы

т.ғ.к., доцент Н.Ш. Жамансарин,
з.ғ.д., профессор, ҚР ҰҒА Академигі

С.Н. Сабикенов,

ф.ғ.д., доцент Ш.А. Сабитова,
з.ғ.д., профессор, Қазақстан

Республикасы Бас прокуратурасының

жанындағы Құқық қорғау органдары

академиясы Е.Н. Бегалиев,

т.ғ.д., профессор, ИНАЛКО

Университеті (Франция) Катрин

Пужоль,

з.ғ.д., профессор, Страсбург

университеті, Франция

Патрик Долла,

з.ғ.д., профессор, Лотарингия

университеті, Франция Хьюго Шгаль,

с.ғ.к. Жабелова Т.Е.,

т.ғ.к., профессор М.К. Сембинов,

с.ғ.к., профессор Л.Х. Матакбаева,

с.ғ.д., доцент А.К. Курмангали,

с.ғ.к. Т.Н. Чумаченко

Жауапты хатшы:

оқытушы, магистр

А.Т. Исламова

© Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, 2023

Қазақстан Республикасының мәдениет және ақпарат министрлігінде 2009 жылы мамырдың 8-де тіркелген №10105 – Ж

Басуға 06.05.2024 қол қойылды.
Пішімі 60x84 1/8. Көлемі 11,5 е.б.т.
Таралымы 300 дана. Тапсырыс 237.

050010, Алматы қаласы,

Достық даңылы, 13.

Абай атындағы ҚазҰПУ

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің «Ұлағат» баспасы

**МАЗМҰНЫ
СОДЕРЖАНИЕ
CONTENT**

**ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАРДЫҢ
ҚҰҚЫҚТЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ
ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ МЕЖДУНАРОДНЫХ
ОТНОШЕНИЙ
LEGAL ASPECTS OF INTERNATIONAL
RELATIONS**

- Сабитова А.А., Сарынов Э.Э.** Правовое положение иностранных граждан в семейном законодательстве Республики Казахстан..... 7
- Сабитова А.А., Сарынов Э.Э.** Қазақстан Республикасының отбасы заңнамасындағы шетел азаматтарының құқықтық жағдайы
Sabitova A.A., Sarynov E.E. The legal status of foreign citizens in the family legislation of the Republic of Kazakhstan
- Байғалиев А.Б.** Формирование профессиональных важных качеств сотрудников правоохранительных органов..... 11
- Байғалиев А.Б.** Құқық қорғау органдары қызметкерлерінің кәсіби маңызды қасиеттерін қалыптастыру
Baigaliev A.B. Formation of professional important qualities of law enforcement officers
- Сабитова Ш.А., Исмагулова М.И.** Противодействие терроризму как главный аспект поддержания мира и безопасности..... 16
- Сабитова Ш.А., Исмагулова М.И.** Терроризммен күресу бейбітшілік пен қауіпсіздікті сақтаудың басты аспектісі ретінде
Sabitova Sh.A., Ismagulova M. I. Countr – terrorism as the main aspect support of peace and security
- Дастанов Ж.Б., Хусаинов О.Б.** Нормативные основы образования и деятельности комитета по правам человека..... 19
- Дастанов Ж.Б., Хусаинов О.Б.** Адам құқықтары жөніндегі комитеттің құрылуы мен қызметінің нормативтік негіздері
Dastanov Zh. B., Khussainov O.B. Normative foundations of education and activities of the human rights committee
- Бертлеуов С.С.** Пилотсыз ұшу аппараттарына мемлекеттік нөмірді қою..... 22
- Бертлеуов С.С.** Нанесение государственного номера на беспилотные летательные аппараты
Bertleuov S.S. Application of state number on unmanned aerial vehicles

Казахский национальный педагогический университет имени Абая

ВЕСТНИК

Серия

«Международная жизнь и политика»

№1 (72), 2023 г.

Периодичность – 4 номера в год.

Выходит с 2002 года.

Главный редактор:

д.ю.н., профессор Сабитова А.А.

Зам. гл. редактора:

к.ю.н., профессор

Хусаинов О.Б.

Члены редколлегии:

к.и.н., доцент Жамансарин Н.Ш.,

д.ю.н., профессор, академик НАН РК

Сабикенов С.Н.,

д.ф.н., доцент Сабитова Ш.А.,

д.ю.н., профессор, Академия

правоохранительных органов при

Генеральной прокуратуре Республики

Казахстан Бегалиев Е.Н.,

д.и.н., профессор, унив.

ИНАЛКО(Франция) Катрин Пужоль,

д.ю.н., профессор, унив.

Страсбург(Франция) Патрик Долла,

д.ю.н., профессор, унив.Лотарингия

(Франция) Хьюго Шталь,

к.полит.н. Жабелова Т.Е.,

к.и.н., профессор Сембинов М.К.,

к.полит.н., профессор

Матакбаева Л.Х.,

д.полит.н., доцент Курмангали А.К.,

к.полит.н. Чумаченко Т.Н.

Ответственный секретарь:

Преподаватель, магистр

Исламова А.Т.

© Казахский национальный педагогический университет им. Абая, 2023

Зарегистрировано в Министерстве культуры и информации Республики Казахстан 8 мая 2009 г. №10105-Ж

Подписано в печать 06.05.2024.

Формат 60x84 1/8.

Объем 11,5 уч-изд.л. Тираж 300 экз.

Заказ 237.

050010, г. Алматы, пр. Достык,

пр. Достык, 13. КазНПУ им. Абая

Издательство «Ұлағат»

Казахского национального

педагогического университета имени

Абая

Нургалым К.С. Қазақстандағы саяси билік қалыптасуындағы саяси-қоғамдық ойдың негіздері..... 25

Нургалым К.С. Теоретические основы политико-общественной мысли в становлении политической власти в Казахстане

Nurgalym K.S. The oretical foundations of political and public thought in the formation of political power in Kazakhstan

Абишева Д.С., Шонай А.А. Халықаралық қызыл крест комитеті және гуманитарлық әрекет..... 33

Абишева Д.С., Шонай А.А. Международный комитет красного креста и гуманитарные действия

Abisheva D.S., Shonay A.A. International committee of the red cross and humanitarian action

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАРДЫҢ ҚАЗІРГІ
ЗАМАНҒЫ ЖҮЙЕСІН ТРАНСФОРМАЦИЯЛАУ
ТРАНСФОРМАЦИЯ СОВРЕМЕННОЙ СИСТЕМЫ
МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ
TRANSFORMATION OF THE MODERN SYSTEM
OF INTERNATIONAL RELATIONS

Канапиянова Ж. Иранның ядролық келісім дағдарысы: талаптар мен себептер..... 39

Канапиянова Ж. Кризис ядерной сделки Ирана: требования и причины

Kanapiyanova Zh. Iran nuclear deal crisis: demands and reasons

Жамансарин Н. Ш., Альмуханова Р.К. Современная миграционная политика Франции..... 42

Жамансарин Н.Ш., Альмуханова Р.К. Францияның қазіргі көші-қон саясаты

Zhamansarin N.S., Almukhanova R.K. Politique migratoire contemporaine en France

Muratkhankyzy N., Belyalova A.E. South Korea investment in Kazakhstan: challenges and opportunities of economic development..... 46

Мұратханқызы Н., Белялова А.Е. Оңтүстік Кореяның Қазақстанға инвестициясы: экономикалық дамудың қиындықтары мен мүмкіндіктері

Мұратханқызы Н., Белялова А.Е. Инвестиции Южной Кореи в Казахстан: вызовы и возможности экономического развития

Атабек А.Ж., Курмангали А.К. Внешняя политика в эпоху цифровой дипломатии 51

Атабек А.Ж., Курмангали А.К. Сандық дипломатия дәуіріндегі сыртқы саясат

Atabek A.Zh., Kurmangali A.K. Foreign policy in the era of digital diplomacy

Abai Kazakh national pedagogical university
BULLETIN

«Bulletin Abai Kazakh national pedagogical
university»
(series of «International Affairs and
Politics»)
№1 (72), 2023

Periodical – 4 no. per year
Published since 2002

doctor of legal Sciences, Professor
Sabitova A.

candidate of legal Sciences, professor
Khusainov O.

Members of the editorial board:

candidate of Historical sciences, associate
professor Zhamansarin N.,

Doctor of Law, Professor, Academician of the
National Academy of Sciences of the Republic
of Kazakhstan Sabikenov S.,

doctor of philological Sciences, associate
professor Sabitova Sh.,

Doctor of Law, Professor, Academy of Law
Enforcement Agencies under the General
Prosecutor's Office of the Republic of
Kazakhstan Begaliev E., Doctor of History,
Professor, Univ. INALCO (France)

Catherine Pujol,

Doctor of Law, Professor, Univ. Strasbourg
(France) Patrick Dolla,

Doctor of Law, Professor, University of
Lorraine (France) Hugo Stahl,
candidate of politic.sciences

Zhabelova T.,

candidate of Historical Sciences, Professor

Sembinov M.,

candidate of Political Sciences, Professor

Matakbayeva L.,

Doctor of Political Sciences, Associate
Professor Kurmangali A.,

candidate of polit.sciences

Chumachenko T.

Executive Secretary: Islamova A., educator,
MA

© Abai Kazakh National Pedagogical
University 2023

Registered in the Ministry
of Culture and Information of the
Republic of Kazakhstan
May 8, 2009 №10105-Zh

Signed in print 06.05.2024.
Format 60x84 1/8

Volume 11,5 teaching and publishing lists
Number of copies 300. Order 237.

050010, Almaty, Dostyk avenue 13,
Abai Kazakh national pedagogical

Publishing house “Ulagat” of Abai Kazakh
national pedagogical university

Мадалиева Т.П., Шокенов Б.С. Орталық Азия елдеріндегі гендерлік саясат: салыстырмалы талдау..... 56

Мадалиева Т.П., Шокенов Б.С. Гендерная политика в странах Центральной Азии: сравнительный анализ
Madaliyeva T.P., Shokenov B.S. Gender policy in Central Asian countries: comparative analysis

Молдахметова Д.Е., Чумаченко Т.Н. Роль и место ОБСЕ в современной международной безопасности..... 59

Молдахметова Д.Е., Чумаченко Т.Н. Қазіргі халықаралық қауіпсіздіктегі ЕҚЫҰ-ның рөлі мен орны
Moldakhmetova D.E., Chumachenko T.N. The role and place of the OSCE in modern international security

Исламова К.А., Құрманғали А.Қ. Бульдозерная революция 2000 года в Югославии..... 63

Исламова К.А., Құрманғали А. Қ. Югославиядағы 2000 жылғы бульдозер төңкерісі
Islamova K.A., Kurmangali A.K. Bulldozer revolution of 2000 in Yugoslavia

Тохтар.К. Т., Менилбаев Г. А. Қырғи Қабақ соғыстан кейінгі АҚШ-тың таяу Шығыстағы Саясатының ерекшеліктері..... 67

Тохтар.К. Т., Менилбаев Г. А. Особенности политики США на Ближнем Востоке после Холодной войны
Tokhtar.K. T., Menilbayev G. A. Features of US policy in the Middle East after the Cold War

Балғабай Ж.Е., Чумаченко Т.Н. Проблема охраны и использования трансграничных водных ресурсов Казахстана..... 70

Балғабай Ж.Е., Чумаченко Т.Н. Қазақстанның трансшекаралық су ресурстарын қорғау және пайдалану мәселесі
Balgabai Z.E., Chumachenko T.N. Problem of protection and use of transboundary water resources of Kazakhstan

Огатаева А., Шакирова Р. Г. Проблемы модернизации стран Центральной Азии..... 76

Огатаева А., Шакирова Р.Г. Орталық Азия елдерін жаңғырту мәселелері
Ogataeva A., Shakirova R. G. Problems of modernization of the Central Asian countries

Льяс М.С., Төлегенов Т.З. Екінші дүниежүзілік соғыстан кейінгі – Корея..... 79

Льяс М.С., Төлегенов Т.З. Корея после Второй мировой войны
Pyas M. S., Tolegenov T. Z. Korea after World War II

**ПЕДАГОГИКА
PEDAGOGY**

Salikhov A.B. Les particularites de la traduction dans un domaine du petrole depuis le russe vers le français.....	83
Салихов А.Б. Мұнай-газ саласында орыс тілінен француз тіліне аударма ерекшеліктері	
Салихов А.Б. Особенности перевода в газо-нефтяной отрасли с русского на французский язык	
Авторлар туралы мәлімет.....	88
Сведения об авторах	
About authors	

Білім және ғылым саласындағы комитетінің шешімі негізінде (Қосымша 1 Білім және ғылым министрлігінің 2012 жылдың 10 шілдесінің №1082 бұйрығына сәйкес) Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің Хабаршысының “Халықаралық өмір және саясат” сериясы саяси ғылымдар бойынша диссертациялардың негізгі ғылыми нәтижелерін жариялау үшін басылымдар тізіміне ұсынылған.

На основании решения Комитета по контролю в сфере образования и науки (Приложение 1 к Приказу МОН РК от 10 июля 2012 года за №1082) Вестник КазНПУ им. Абая, серия «Международная жизнь и политика» внесен в перечень изданий для публикаций основных научных результатов диссертаций по политическим наукам.

In accordance of the decision of the Committee on the control in the field of Education and Science (Annex 1 to the Order of MES RK from 10 July 2012 Order No. 1082) Bulletin KazNPU named after Abai, a series of "International Affairs and Politics" is included into the list editions for publication main scientific results of dissertations on Political Sciences

**ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАРДЫҢ ҚҰҚЫҚТЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ
ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ
LEGAL ASPECTS OF INTERNATIONAL RELATIONS**

МРНТИ 10.47.01

Сабитова А.А.¹, Сарынов Э.Э.¹

*¹Научный руководитель: доктор юридических наук, профессор,
директор Института Сорбонна-Казахстан КазНПУ им. Абая
¹Магистрант 2 курса кафедры международного права
Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ им. Абая*

**ПРАВОВОЕ ПОЛОЖЕНИЕ ИНОСТРАННЫХ ГРАЖДАН В СЕМЕЙНОМ
ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН.
ПОРЯДОК ЗАКЛЮЧЕНИЯ БРАКА, ВЗЫСКАНИЯ АЛИМЕНТОВ
И УСЫНОВЛЕНИЯ, ОСЛОЖНЕННЫХ ИНОСТРАННЫМ ЭЛЕМЕНТОМ**

Аннотация

В данной статье рассказано об особенностях регулирования некоторых семейно-брачных процедур, осложненных иностранным элементом в Республике Казахстан. Она рассматривает правовое положение иностранных граждан в соответствии с рядом законодательных актов РК, таких как закон «о миграции населения», закон «о занятости населения» и, в частности, закон «о правовом положении иностранных граждан в РК». Подробно затрагивается вопрос заключения брачного союза с точки зрения семейного законодательства нашей страны с участием граждан зарубежных государств, его порядок, установленная форма, а также все условия для его заключения. Рассматривается вопрос усыновления и те требования, которые выдвигаются правовыми документами нашего государства, для осуществления данной процедуры, а также исследована тема взыскания алиментов с лиц, состоящих в гражданстве зарубежного государства, в частности через ряд действующих в РК международных договоров.

Ключевые слова: брак, иностранец, кодекс, гражданство, закон, указ, усыновление, алименты, договор.

А.А. Сабитова¹, Сарынов Э.Э.¹

*¹Ғылыми жетекшісі: заң ғылымдарының докторы, профессор,
Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институтының директоры
¹Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті жанындағы
Сорбонна Қазақстан институты халықаралық құқық кафедрасының 2 курс магистранты*

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ОТБАСЫ ЗАҢНАМАСЫНДАҒЫ
ШЕТЕЛ АЗАМАТТАРЫНЫҢ ҚҰҚЫҚТЫҚ ЖАҒДАЙЫ.
ШЕТЕЛДІК ЭЛЕМЕНТПЕН ҚИЫНДАТЫЛҒАН НЕКЕ ҚИЮ,
АЛИМЕНТ ӨНДІРІП АЛУ ЖӘНЕ БАЛА АСЫРАП АЛУ ТӘРТІБІ**

Аннотация

Бұл мақалада Қазақстан Республикасында шетелдік элементпен қиындатылған кейбір отбасылық-неке рәсімдерін реттеудің ерекшеліктері туралы айтылады. Ол "халықтың көші-қоны туралы" Заң, "халықты жұмыспен қамту туралы" заң, атап айтқанда "ҚР-дағы шетелдік азаматтардың құқықтық жағдайы туралы" заң сияқты ҚР бірқатар заңнамалық актілеріне сәйкес шетелдік азаматтардың құқықтық жағдайын қарастырады. Шет мемлекеттер азаматтарының қатысуымен еліміздің отбасылық заңнамасы тұрғысынан Неке одағын құру мәселесі, оның тәртібі, белгіленген нысаны, сондай-ақ оны жасасу үшін барлық жағдайлар егжей-тегжейлі қозғалады. Бала асырап алу мәселесі және осы рәсімді жүзеге асыру үшін мемлекетіміздің құқықтық құжаттарында қойылатын талаптар қаралады, сондай-ақ шет мемлекеттің азаматтығында тұрған адамдардан, атап айтқанда ҚР-

да қолданылып жүрген бірқатар халықаралық шарттар арқылы алимент өндіріп алу тақырыбы зерттелді.

Түйінді сөздер: неке, шетелдік, кодекс, азаматтық, заң, Жарлық, бала асырап алу, алимент, келісім-шарт.

Sabitova A.A.¹, Sarynov E.E.¹

¹*Scientific supervisor: Doctor of Law, professor, Director of the Institute Sorbonne-Kazakhstan*

¹*The 2nd year master's student of International Law
of the Institute Sorbonne-Kazakhstan at Abai KazNPU*

**THE LEGAL STATUS OF FOREIGN CITIZENS IN THE FAMILY
LEGISLATION OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.
THE PROCEDURE FOR MARRIAGE, ALIMONY RECOVERY
AND ADOPTION COMPLICATED BY A FOREIGN ELEMENT**

Abstract

This article describes the peculiarities of regulation of some family and marriage procedures complicated by a foreign element in the Republic of Kazakhstan. It considers the legal status of foreign citizens in accordance with a number of legislative acts of the Republic of Kazakhstan, such as the law "on population migration", the law "on employment" and, in particular, the law "on the legal status of foreign citizens in the Republic of Kazakhstan". The issue of concluding a marriage union from the point of view of the family legislation of our country with the participation of citizens of foreign countries, its procedure, the established form, as well as all the conditions for its conclusion is discussed in detail. The issue of adoption and the requirements that are put forward by the legal documents of our state for the implementation of this procedure are considered, as well as the topic of collecting alimony from persons who are citizens of a foreign state, in particular through a number of international treaties in force in the Republic of Kazakhstan, is investigated.

Keywords: marriage, foreigner, code, citizenship, law, decree, adoption, alimony, contract.

Специфика современных политических и экономических отношений, таких как проходящие процессы глобализации, развития транспорта и установления тесных связей между государствами, привели к повышению мобильности граждан разных стран, возможности работать, жить и, конечно, заключать брак в другом государстве. Количество людей решивших узаконить свои отношения с иностранными гражданами растёт ото дня в день. Республика Казахстан, как открытая политически и активно развивающаяся экономически страна, не стоит в стороне от таких процессов. Согласно бюро национальной статистики, в 2020 году в Республике Казахстан было зарегистрировано чуть больше 4 тыс. браков с иностранными гражданами, что составляет около 5% от общего числа зарегистрированных браков в том же году [1]. Есть также основания полагать, что их количество будет только расти, ведь реалии современных мировых политико-экономических отношений могут способствовать этому. Соответственно, подобное положение вещей требует грамотного и четкого правового регулирования, и разработки соответствующих норм права в национальном законодательстве.

Прежде чем начать говорить, о порядке регулирования семейно-брачных отношений с участием иностранных граждан в Республике Казахстан, необходимо дать информацию о том, что правовое положение иностранных граждан регулируется рядом документов, среди которых закон «о миграции населения», закон «о занятости населения», закон «о правовом положении иностранных граждан в РК». Последний, документ представляет собой указ Президента РК № 2337 от 19.06.1995 года, имеющим силу Закона. Этот закон основывается на Конституции Республики Казахстан и определяет в соответствии с ней основные права и обязанности иностранных граждан и определяет такие вещи как: порядок их въезда в Республику Казахстан, пребывание и передвижение по ее территории и выезда из Республики Казахстан [2]. Что немаловажно в контексте данной статьи, именно этот закон и дает право всем иностранным гражданам заключать брачные союзы на территории Республики. Согласно статье 14 этого закона, иностранные граждане, которые законно пребывают на территории Республики в праве заключить, или расторгнуть брак, как с гражданами

Республики Казахстан, так и с другими лицами. В этом плане, иностранные граждане обладают теми же правами, а также несут абсолютно такие же обязанности в области семейно-брачных отношений, как и собственно граждане РК, в строгом соответствии с законодательством нашей страны и всеми международными договорами, ратифицированными нашей Республикой, которые так или иначе касаются темы семейно-брачных отношений [3].

Все семейно-брачные отношения в Республике Казахстан регулирует семейный кодекс нашей страны, или же официально – Кодекс Республики Казахстан О браке (супружестве) и семье от 26 декабря 2011 года. Этот документ, помимо всего прочего определяет цели, задачи, принципы, а также правовые основы правового регулирования брачных отношений. Он обеспечивает защиту прав и интересов всех семей нашей страны и определяет развитие семьи и семейных отношений, как одно из наиболее важных и приоритетных направлений развития нашей социальной политики.

Итак, переходя к теме заключения брака на территории Республики Казахстан представителем иностранного государства, необходимо отметить, что форма и порядок заключения брака на территории нашей Республики, регулируются только казахстанским семейным законодательством. Форма брака, с точки зрения настоящего семейного кодекса РК – это установленный законодательством способ заключения брачного союза. Законной формой брака является заключение брака путем его государственной регистрации в органах РАГС. Органы РАГС – представляют собой местный исполнительный орган, который как раз-таки осуществляет регистрацию актов гражданского состояния. Помимо этого, любой иностранный гражданин, изъявляющий желание заключить брак на территории Республики Казахстан, должен соблюдать все ограничения для вступления в брак, установленные казахстанским законодательством (добровольность, вступления в брак, брачный возраст, отсутствие родства, дееспособность). С учетом вышесказанного брак заключается только в органах регистрации актов гражданского состояния. Для регистрации брака, необходимо личное присутствие лиц, которые заключают этот брак. Отказ в регистрации брака может быть обжалован в суд [4]. Стоит отметить, что после заключения брака, права и обязанности супругов, согласно Кодексу РК О браке (супружестве) и семье определяются законодательством государства, на территории которого они имеют совместное место жительства. [5]

С целью заключить брак на территории РК, гражданину иностранного государства, необходимо и предъявить ряд документов. Среди перечня необходимых документов, присутствуют: документ который удостоверяет личность гражданина, нотариально удостоверенный перевод теста, на государственный, или русский язык, а также справка, выданная компетентным государственным органом, консульством или посольством государства, гражданином которого является желающий, с целью подтвердить, что в браке он не состоит.

Считаю немаловажным отметить, что согласно статье 7 закона о гражданстве, Вступление в брак гражданина или гражданки Республики Казахстан с лицом, не состоящим в гражданстве республики, а также расторжение такого брака не влекут изменения гражданства [6]. В случае расторжения брака гражданство бывших супругов также сохраняется.

Следующий вопрос, который бы хотелось вынести на рассмотрение, связан с порядком усыновления детей иностранными гражданами на территории Республики Казахстан. Согласно семейному законодательству РК, граждане зарубежных государств, имеют право провести процедуру усыновления, при определенных условиях. Во-первых, усыновление может быть произведено только в том случае, если ребенок не может быть усыновлен родственниками, являющихся гражданами Республики Казахстан [7]. Право на усыновление детей, допускается гражданам тех государств, которые имеют равные международные обязательства в области защиты прав детей. Иностранцы, изъявившие желание усыновить ребенка, находящегося в гражданстве Казахстана, должны подать письменное заявление о том, что он имеет желание усыновить ребенка, а также предоставить все необходимые документы, установленные семейным кодексом РК [8]. Семейное законодательство нашей Республики, также определяет и все обязанности усыновителя в сторону усыновляемого ребенка. После того, как решение суда об усыновлении ребенка вступило в силу, усыновители обязаны предоставлять отчет о состоянии здоровья ребенка и условиях в которых он воспитывается. Отчет предоставляется в течении 3-х лет, периодичностью раз в 6 месяцев в специальные уполномоченные органы по защите прав детей. Также важно отметить, что Усыновление ребенка, являющегося гражданином Республики Казахстан и проживающего за пределами Республики Казахстан, произведенное компетентным органом иностранного государства, гражданином которого является усыновитель, признается действительным в Республике Казахстан при условии получения

предварительного разрешения на усыновление от местного исполнительного органа по месту его проживания или его родителей до выезда за пределы территории Республики Казахстан [9].

Далее хотелось бы затронуть тему взыскания алиментов с иностранных граждан и определить порядок этой процедуры в РК. Как уже было сказано, все семейно-брачные отношения, в том числе и обязательства на территории Казахстана регулируются его законодательством, что означает то, что иностранцы постоянно проживающие на территории нашей страны, выполняют возложенные на них обязательства в полном соответствии с ее законами. В случае если, иностранный гражданин находится на территории другого государства, процедура взыскания производится с помощью международных договоров и в том порядке, который этот договор устанавливает. В качестве примера подобных договоров можно провести Минскую и Кишиневскую конвенции. Эти документы, подписанные большинством стран СНГ, ставят своей целью оказание правовой помощи в установленном порядке, для защиты прав и законных интересов граждан договаривающихся сторон. Они регулируют все отрасли права, среди которых дела по гражданскому, уголовному и конечно семейному праву [10]

Подводя итог, стоит сказать, что регулирование семейно-брачных отношений, осложненных иностранным элементом – это достаточно сложный процесс, с точки зрения права. В Республике Казахстан существует ряд документов, создающий и устанавливающий ряд норм, для грамотного регулирования этого вопроса.

Список использованных источников:

1. Бюро национальной статистики Агентства по стратегическому развитию и реформам Республики Казахстан [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://stat.gov.kz>, свободный – (15.11.21).

2. Законом Президента РК № 2337 от 19.06.1995 года, имеющим силу Закона, «О правовом положении иностранных граждан в РК». Раздел 1 ст 1

3. Законом Президента РК № 2337 от 19.06.1995 года, имеющим силу Закона, «О правовом положении иностранных граждан в РК». Раздел 2 ст 14

4. Кодекс Республики Казахстан от 26 декабря 2011 года № 518 - IV «О браке (супружестве) и семье.

5. Кодекс Республики Казахстан от 26 декабря 2011 года № 518 - IV «О браке (супружестве) и семье.

6. Закон Республики Казахстан «О гражданстве Республики Казахстан» (с изменениями и дополнениями по состоянию на 01.07.2021)

7. Кодекс Республики Казахстан от 26 декабря 2011 года № 518 - IV «О браке (супружестве) и семье.

8. Кодекс Республики Казахстан от 26 декабря 2011 года № 518 - IV «О браке (супружестве) и семье.

9. Кодекс Республики Казахстан от 26 декабря 2011 года № 518 - IV «О браке (супружестве) и семье.

10. Конвенция о правовой помощи и правовых отношениях по гражданским, семейным и уголовным делам от 7 октября 2002 года)

УДК 34.4414

Байғалиев А.Б.¹

¹Академия правоохранительных органов
при Генеральной прокуратуре Республики Казахстан,
г. Астана, Казахстан

ФОРМИРОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ВАЖНЫХ КАЧЕСТВ СОТРУДНИКОВ ПРАВООХРАНИТЕЛЬНЫХ ОРГАНОВ

Аннотация

В данной работе авторами рассматриваются вопросы морально-психологической подготовки сотрудников правоохранительных органов Республики Казахстан, с учетом анализа зарубежного опыта.

В процессе исследования авторы приходят к мнению, что нормативную правовую базу Республики Казахстан, регулиющую морально-психологическую подготовку сотрудников правоохранительных органов, необходимо качественно систематизировать.

Даны конкретные рекомендации по положительному опыту зарубежных стран в процессе морально-психологической подготовки сотрудников правоохранительных органов.

Ключевые слова: морально-психологическая подготовка; психологическая оценка сотрудника; психологическая диагностика; воспитательная работа; психологическая работа; идеологическая работа; зарубежный опыт.

А.Б. Байғалиев¹

¹Қазақстан Республикасы Бас прокуратурасының жанындағы
Құқық қорғау органдары академиясы
Астана қ., Қазақстан

ҚҰҚЫҚ ҚОРҒАУ ОРГАНДАРЫ ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРІНІҢ КӘСІБИ МАҢЫЗДЫ ҚАСИЕТТЕРІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Аңдатпа

Бұл жұмыста авторлар шетелдік тәжірибені талдауды ескере отырып, Қазақстан Республикасы құқық қорғау органдарының қызметкерлерін моральдық-психологиялық даярлау мәселелерін қарастырады.

Зерттеу барысында авторлар құқық қорғау органдары қызметкерлерінің моральдық-психологиялық дайындығын реттейтін Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық базасын сапалы жүйелеу қажет деген пікірге келеді.

Құқық қорғау органдары қызметкерлерін моральдық-психологиялық даярлау процесінде шет елдердің оң тәжірибесі бойынша нақты ұсыныстар берілді.

Түйін сөздер: моральдық-психологиялық дайындық; қызметкерді психологиялық бағалау; психологиялық диагностика; тәрбие жұмысы; психологиялық жұмыс; идеологиялық жұмыс; шетелдік тәжірибе.

Baigaliev A.B.¹

¹Academy of Law Enforcement Agencies under the Prosecutor
General's Office of the Republic of Kazakhstan,
Astana, Kazakhstan

FORMATION OF PROFESSIONAL IMPORTANT QUALITIES OF LAW ENFORCEMENT OFFICERS

Abstract

In this article, the authors consider the issues of moral and psychological training of law enforcement officers of the Republic of Kazakhstan, taking into account the analysis of foreign experience.

In the course of the study, the authors come to the conclusion that the regulatory legal framework of the Republic of Kazakhstan regulating the moral and psychological training of law enforcement officers needs to be systematized qualitatively.

Specific recommendations are given on the positive experience of foreign countries in the process of moral and psychological training of law enforcement officers.

Keywords: moral and psychological training; psychological assessment of an employee; psychological diagnostics; educational work; psychological work; ideological work; foreign experience.

Правоохранительная деятельность носит интенсивный характер, характеризуется значительными психоэмоциональными нагрузками, неравномерным ритмом работы. Для эффективного выполнения служебных обязанностей сотрудник правоохранительного органа должен обладать определенным уровнем психологической устойчивости и работоспособности, сформированными волевыми качествами.

В Республике Казахстан к правоохранительным органам относятся органы прокуратуры, внутренних дел, государственной противопожарной службы, антикоррупционная служба и служба экономических расследований.

Специфика правоохранительной службы предполагает взаимодействие сотрудников правоохранительных органов с различными людьми. Это требует проявления коммуникативных, социально-психологические компетенции и умений, а именно устанавливать межличностное взаимодействие и публично выступать перед аудиторией. Особенности профессиональной деятельности, таким образом, требуют от сотрудников правоохранительных органов специфических навыков, особых индивидуально-психологических свойств личности.

На наш взгляд, процесс морально-психологической подготовки включает в себя не только психологическую работу с личным составом, но и моральную (нравственную) подготовку, являющейся результатом проводимой воспитательной и идеологической работы, в комплексе.

Психологический анализ деятельности сотрудника правоохранительных органов показывает, что для работы требуются развитые социально-психологические качества, такие как:

- морально-нравственные, социально-мотивационные и деловые (волевые, организаторские) качества;
- познавательные способности, умственная работоспособность и продуктивность мышления;
- эмоционально-волевая устойчивость;
- коммуникативные навыки. [1]

В соответствии с ст. 54-1 Закона Республики Казахстан «О правоохранительной службе» (далее – Закон) в правоохранительных органах организуется воспитательная, социально-правовая, психологическая и идеологическая работа с личным составом.

Порядок организации воспитательной, психологической и идеологической работы с личным составом, а также порядок и методика проведения ежегодного социологического мониторинга состояния морально-психологического климата в подразделениях правоохранительного органа определяются руководителем правоохранительного органа. [2]

Таким образом, прохождение морально-психологической подготовки сотрудниками правоохранительных органов на законодательном уровне закреплено в специальных правилах, утвержденных приказами руководителей правоохранительных органов.

Однако, при отсутствии единых правил, регулирующих исполнение специального принципа правоохранительной службы Республики Казахстан – единство подходов к организации правоохранительной службы в правоохранительных органах (ст. 3 Закона), в настоящее время наблюдается применение разных подходов к морально-психологической подготовке сотрудников правоохранительных органов.

Например, психологическая работа с сотрудниками правоохранительных органов проводится по следующим основным направлениям: психологическая диагностика, психологическое консультирование, психологическая профилактика и психологическая коррекция.

Вместе с тем, только в Правилах организации воспитательной, психологической и идеологической работы с личным составом органов внутренних дел, психологическая подготовка личного состава выделена в самостоятельное направление и ей дано следующее определение: «Целенаправленный комплекс воздействий на сотрудников с целью формирования у них устойчивости к психическим перегрузкам на основе самосовершенствования личностных и развития профес-

сионально-важных качеств, приобретения опыта успешных действий в моделируемых условиях оперативно-боевой обстановки, обеспечивающих надежное выполнение профессионально-служебных задач». [3]

В другом случае, лишь в Правилах организации воспитательной, психологической и идеологической работы с личным составом органов гражданской защиты, для личного состава организовано психологическое просвещение (*разработка программ психологической подготовки, проведение лекционных занятий, учебно-методических семинаров для личного состава*), а также предусмотрен комплекс психологических мероприятий по профилактике суицидального поведения среди личного состава. [4]

В связи с изложенным, необходимо пересмотреть имеющиеся правила, утвержденных ведомственными приказами, в целях соблюдения требований законодательства Республики Казахстан о правоохранительной службе и унификации подзаконных актов, используя современные педагогические и психологические методики зарубежных государств.

В качестве примера положительной работы в данном направлении следует отметить принятие нового Этического Кодекса правоохранительных органов, органов гражданской защиты и государственной фельдъегерской службы Республики Казахстан, где законодательно закреплены морально-нравственные императивы, регулирующие правила поведения сотрудников правоохранительных органов на службе и в быту. [5]

Зарубежный опыт.

По мнению С.Р. Салпагаровой [6], общей тенденцией в развитии организации психологического обеспечения органов полиции англоязычных стран является то, что оно развивалось с начала XX в. преимущественно на основе экспериментальной психологии, в 1940-1980-е гг. – с опорой на клиническую психологию, с начала 1990-х гг. – на идеях организационной психологии. Современное же психологическое обеспечение организовано на основе внедрения многообразия форм и методов, разработанных психологами – представителями различных школ и направлений. Сегодня при разнообразии используемых моделей психологического обеспечения деятельности конкретных служб указанных зарубежных органов преследуется прежде всего прагматическая цель комплексного применения психотехнологий для повышения эффективности отдельного полицейского или их служебно-профессиональных групп.

И.Ф. Колонтаевская считает, что зарубежный опыт складывается из теоретического и практического курсов и, как правило, сочетает стационарные формы обучения с обучением без отрыва от работы. На формирование и развитие концептуальных основ профессиональной подготовки полицейских кадров оказывает влияние целый ряд факторов:

- государственная политика, идеология и социальные воззрения в той или иной стране;
- национально -исторические традиции;
- военная сфера деятельности государства;
- образовательные концепции, идеи и принципы;
- национальная правовая система;
- назначение, организация и нормативное регулирование деятельности правоохранительных органов;
- сложившиеся в каждой стране модели ведомственной системы профессиональной подготовки сотрудников полиции;
- развитие таких наук, как философия полицейской деятельности, различные отрасли права, полицейстика, управление, политология, социология, этика правоохранительной деятельности, психология (политическая, социальная, юридическая, педагогическая), педагогика;
- социально-экономические и управленческие теории из сферы государственного управления и бизнеса (предпринимательской деятельности). [7] США. В полиции США активно ведется психологическая подготовка. Разнообразие ее видов зависит от величины, местонахождения, специфики деятельности полицейского органа и связано с финансовыми возможностями, характером решаемых задач и возникающих проблем персонала.

Универсально распространены два вида психологической подготовки:

- занятия по развитию компетенции в сфере коммуникации и человеческих отношений;
- занятия, консультации по подготовке к противодействию профессиональному стрессу.

Их цель – формирование установки полицейских на человеческие отношения, общение и развитие их как личностей, способных решать проблемы с позиций интересов общества, обучение

эффективным действиям в агрессивной среде. Обучение нацелено на освоение полицейскими репертуара эффективных тактик и техник профессионального поведения: с различными категориями населения и в кризисных ситуациях. Полицейских учат манипулировать вербальными и невербальными методами общения таким образом, чтобы улучшить контроль над гражданами и снизить нежелательную эскалацию силы. Особое внимание уделяется умению слушать и технике опроса. [6]

Испания. Можно выделить три основные сферы полицейской психологии:

- профессиональный отбор;
- формирование качеств, необходимых для эффективного исполнения служебных обязанностей в процессе обучения;

- оказание профессиональной психологической помощи полицейским.

Вне зависимости от занимаемой должности, как уже состоявшийся полицейский, так и кандидат должны обладать следующим набором качеств:

- способностью концентрировать внимание на мелочах;
- способностью к анализу и эффективному принятию решений в сложных ситуациях;
- развитой зрительной памятью, моторикой; целеустремленностью;
- инициативностью;
- умением работать в коллективе и осуществлять комплексный анализ своих действий.

Психологическое тестирование в Испании ведется по двум основным подходам:

- определение психопатологии;
- выявление положительных черт психологического аспекта личности.

Когда речь идет о психопатологическом типе личности, подразумевают эмоциональную нестабильность, умственные расстройства, невротические и депрессивные состояния, когнитивные нарушения психической деятельности.

Если одна из этих характеристик обнаружена, то кандидат дисквалифицируется.

Второй, позитивный, подход означает поиск «идеального» кандидата, который тестируется на мотивацию, стабильность в условиях стресса, чувствительность, честность, экстраверсию, напористость.

В последнее время полицейские департаменты Испании все более склоняются ко второй методике, объясняя ее достоинство тем, что определение положительных черт характера позволяет выявить потенциально пригодных кандидатов и отвергнуть непригодных. [8]

Таким образом, следует отметить следующие аспекты морально-психологической подготовки:

- способность к сохранению длительного периода эффективной работоспособности за счет использования приемов релаксации, дыхательных, регуляционных и трансрегуляционных упражнений (комплекс методик обучению сотрудника навыкам релаксации в движении (ходьба, бег);
- достаточный запас сил, за счет использования приемов самоконтроля;
- овладение различными видами дыхания (связное, активизирующее и т. д.);
- развитие экстравертированного и интровертированного внимания.

Морально-психологическая подготовка, имея общую основу для всех сотрудников, дифференцируется и приспосабливается к частным задачам, образуя разные виды морально-психологической подготовки – для сотрудников органов прокуратуры, внутренних дел, государственной противопожарной службы, антикоррупционной службы и службы экономических расследований.

Необходимость морально-психологической подготовки в ходе службы и решения профессиональных задач связана с общеизвестной истиной: человек воспитывается всей жизнью, его сознание определяется реальностями бытия. Поэтому следует так организовывать службу и деятельность, чтобы они формировали у каждого сотрудника правоохранительных органов нужные компоненты морально-психологической подготовки, а не наносили этому вред.

Руководителям следует отдавать ясный отчет о том, как то или иное событие, решение, успех или неуспех, происшествие, объявление поощрения и наказания, повышения по службе и т.п. отражаются на подчиненных сотрудниках.

Надо предвидеть последствия, т.е. какие морально-психологические взгляды, ценности, установки, привычки, качества при этом складываются у персонала, укрепляются или ухудшаются, не допускать и устранять то, что действует отрицательно.

Каждый руководитель должен понимать, что сильнейшее морально-психологическое воздействие на подчиненных оказывают: его личность и ее особенности; манера держаться, тон голоса, выражение лица; все элементы его повседневной деятельности; проявляемые в работе ответственность, самоотдача, добросовестность; манера поведения и отношение к подчиненным; стиль общения с подчиненными, выбираемые при этом слова и выражения; оценки, даваемые им подчиненным и их действиям; одобрения и критика, применяемые поощрения и наказания, их справедливость; поручения, даваемые подчиненным и условия для их выполнения; меры по обучению и помощи подчиненным, понимание их и испытываемых ими трудностей, дельные советы; забота о бытовых условиях, обеспечении всем положенным, уважении их прав и чувства личного достоинства и многое другое.

Надо понимать, что морально-психологическая подготовка не может быть эффективной, если обучающиеся в учебных группах только слышат правильные и возвышенные слова о морали. Одной риторикой тут не обойдешься. Формы занятий и методика их проведения по преимуществу должны быть практическими. Не следует увлекаться лекциями, хотя совсем их исключать не стоит. Предпочтение следует отдавать семинарам, дискуссиям, круглым столам, практикумам, тренингам и деловым играм.

Главным методом проведения занятий должен выступать особый метод – метод ситуативного морального выбора «моральных дилемм», моральных казусов.

Суть его в том, что обучающимся сотрудникам предлагается заранее подготовленная ситуация, характерная наличием выраженного морального аспекта.

Такие ситуации могут предлагаться личному составу на занятиях в словесном виде, словесно с иллюстрацией фотографий (слайдов), демонстрацией фрагмента кинофильма, а также разыгрываемой игровой ситуации при проведении занятия.

Подбирать ситуации следует так, чтобы они:

- имели непосредственное отношение к службе, правоохранительной деятельности, жизни личного состава;
- соответствовали проходимому этапу морально-психологической подготовки и изучаемой теме;
- характеризовались достаточно выраженным и доступным пониманию данной категорией обучаемых моральным аспектом.

Список использованных источников:

1. Тынышбаева А.А. Нравственно-психологические качества личности прокурора. Сборник. Репозиторий Академии правоохранительных органов Республики Казахстан. 2018 г. С. 36.
2. Закон Республики Казахстан «О правоохранительной службе» от 6 января 2011 года № 380-IV. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z1100000380> (дата обращения: 30.05.2023).
3. Приказ и.о. Министра внутренних дел Республики Казахстан № 921 «Об утверждении Правил организации воспитательной, психологической и идеологической работы с личным составом органов внутренних дел» от 30 ноября 2022 года. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2200030844> (дата обращения: 30.05.2023).
4. Приказ Министра по чрезвычайным ситуациям Республики Казахстан № 184 «Об утверждении Правил организации воспитательной, психологической и идеологической работы с личным составом органов гражданской защиты» от 15 ноября 2022 года. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2200030538> (дата обращения: 30.05.2023).
5. Этический кодекс сотрудников правоохранительных органов, органов гражданской защиты и государственной фельдъегерской службы Республики Казахстан, утвержден указом Президента Республики Казахстан от 2 января 2023 года №81. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/U2300000081> (дата обращения: 30.05.2023).
6. Салпагарова С.Р. Организация психологического обеспечения полиции англоязычных стран: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.06 / Салпагарова Светлана Рамазановна. – М., 2006. – 24 с.
7. Колонтаевская И.Ф. Профессиональная подготовка управленческих кадров полиции за рубежом (теоретические и организационно-правовые аспекты) / И.Ф. Колонтаевская // Административное право и процесс. - 2007. – № 3. – С. 122-125.
8. Цветков В.Л. Полицейская психология: опыт Испании: научная статья. Психопедагогика в правоохранительных органах, 2014, № 4(59). С. 86-89.

МРНТИ 11.25.41

Сабитова Ш.А.¹, Исмагулова М.И.¹

¹Научный руководитель: д. ф. н., профессор кафедры Международного права,
Институт Сорбонна - Казахстан, КазНПУ им. Абая
¹студентка 4 курса «Международное право»
Института Сорбонна -Казахстан, КазНПУ им. Абая
г. Алматы, Казахстан

ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ ТЕРРОРИЗМУ КАК ГЛАВНЫЙ АСПЕКТ ПОДДЕРЖАНИЯ МИРА И БЕЗОПАСНОСТИ

Аннотация

В данной статье мы рассмотрим международный терроризм и их взаимосвязь с другими преступлениями как правовыми нарушениями международного характера, которое направлено против человечества и мира. А также разъясним понятие и признаки международного терроризма, и их взаимосвязь с криминальным миром и найдём общий вывод для поддержания безопасности мира при противодействии терроризму и их финансированием.

Ключевые слова: международный терроризм; финансирование террористов; криминальный бизнес; наркоторговля; нелегальная торговля оружием; наёмничество; Шанхайская Организация Сотрудничества (ШОС); само – финансирование; кибер атака; экстремизм.

Ш.А. Сабитова¹, М.И. Исмагулова¹

¹Ғылыми жетекшісі : Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институтының халықаралық құқық кафедрасының д.ф.н., профессоры
¹«Халықаралық құқық» мамандығының 4 курс студенті,
Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты
Алматы қ., Қазақстан

ТЕРРОРИЗММЕН КҮРЕСУ БЕЙБІТШІЛІК ПЕН ҚАУІПСІЗДІКТІ САҚТАУДЫҢ БАСТЫ АСПЕКТІСІ РЕТІНДЕ

Аңдатпа

Бұл мақалада біз халықаралық терроризмді және олардың басқа қылмыстармен байланысын әлемге және бейбіт тұрғындарға қарсы бағытталған халықаралық сипаттағы құқықбұзушылық ретінде қарастырамыз. Сондай-ақ, халықаралық терроризм ұғымы мен оның белгілерін және олардың қылмыстық әлеммен байланысын түсіндіре отырып, терроризмге және оларды қаржыландыруға қарсы әрекет барысында ортақ қорытындыны табамыз.

Түйін сөздер: халықаралық терроризм; террористерді қаржыландыру; қылмыстық бизнес; есірткі саудасы; заңсыз қару-жарақ саудасы; Шанхай Ынтымақтастық Ұйымы (ШЫҰ); өзіндік қаржыландыру; кибер шабуыл; экстремизм.

Sabitova Sh.A.¹, Ismagulova M.I.¹

¹Professor of the Department of International Law of the Institute Sorbonne-Kazakhstan, Abai KazNPU
¹4th year student, by profession « International Law », Sorbonne-Kazakhstan Institute, Abai KazNPU
Almaty, Kazakhstan

COUNTR - TERRORISM AS THE MAIN ASPECT SUPPORT OF PEACE AND SECURITY

Abstract

In this article, we will consider international terrorism and their connectedness with other crimes as a legal violation of an international character, which is aimed against humanity and the world stability. We will also explain the concept and signs of international terrorism and their connectedness with the criminal

world and find a common conclusion for support safety of the world which countr - terrorism and their financing.

Keywords: international terrorism; terrorist financing; criminal business; drug traffic; illegal trade with arms; Shanghai Cooperation Organization (SCO); self – financing; cyber strike; extremism.

Международная преступность представляет собой совокупность всех преступных деяний. При этом различают два основных вида сотрудничества государств в борьбе с международной преступностью: заключение международных договоров по различным аспектам преступной деятельности и участие государств в международных организациях в борьбе с общей преступностью.

В настоящее время большое распространение получили такие опасные деяния, как международный терроризм, преступления на воздушном транспорте, наемничество, фальшивомонетничество, незаконный оборот наркотиков, рабство, работоторговля и пытки. Мы с вами рассмотрим международный терроризм как большой пример, которая носит за собой опасность для общего порядка мира.

Противодействие терроризму является главным направлением для обеспечения национальной и международной безопасности. Направления движения терроризма характеризуется несколькими факторами:

1. Использованием некоторыми государствами некоторых террористических группировок для достижения своих геополитических целей;
2. Некоторые международные террористические организации хотят установить власть над территориями с богатейшими запасами полезных ископаемых;
3. Завладеть ядерным оружием и некими оружиями массового уничтожения;
4. Террористические группировки взаимосвязаны с наёмничеством, наркоторговлей и нелегальной поставкой оружиями;
5. Некоторые террористические группировки хотят придать своей деятельности характер национально – освободительной борьбы;
6. Развитие террористических актов через информационное поле (кибер атака) [2].

Закон Республики Казахстан (РК) от 13 июля 1999 года № 416 – 1 « О противодействии терроризму » даёт понятие терроризму , что данное преступление – это идеология насилия и практика воздействия на принятие решения государственными органами, органами местного самоуправления или международными организациями путём совершения либо угрозы совершения насильственных и преступных деяний, связанных устрашением населения и направленных на причинение ущерба личности, обществу и государству. (п. 5, ст 1 Настоящего Закона). По статье 2 Настоящего Закона основывается на Конституции Республики Казахстан (РК) и состоит из иных нормативных - правовых актов нашей страны. Если международным договором, ратифицированным Республикой Казахстан (РК) , устанавливаются иные правила, чем те, которые предусмотрены настоящим Законом, то применяются правила международного договора [3] .

Определяя основные понятия про терроризм, можем сделать вывод что терроризм – означает (от лат: «terror» – «страх, ужас») это политика, основанная на применении насилия и устрашения. Международный терроризм обладает определенными признаками. Среди них можно отметить:

1. Направленность против международного правопорядка;
2. Террористические группы могут быть интернациональными;
3. Данное преступление начинается в другой стране, а заканчивается в другой стране;
4. Жертвами террористических актов становятся мирные жители разных стран;
5. Нанесённый ущерб террористами затрагивают несколько стран или международные организации [1] .

Особенности международного терроризма является проникновение в общественные и государственные структуры, создания разветвленной сети центров и военных баз по подготовке боевиков, использование право на политическое убежище, проживание предоставляемое рядом государств, а также сети финансовых предприятий для прикрытия террористов и для финансирования и всестороннего обеспечения террористических актов в связи с наркобизнесом и торговлей оружиями [5] . Терроризм, наркобизнес и торговля оружиями они взаимосвязаны как одно большое дерево. Террористические организации совмещают свою деятельность с криминальным бизнесом, как наркоторговля или нелегальная продажа оружиями, а также некоторые террористические группировки занимаются самофинансированием через продажу наркотиков, торговлей оружиями и

инвестирования в отдельные экономические проекты. Что касается наркотиков, к примеру, по данным французского исследователя Ролана Жаккара организация «Абу Саяф», действующая на Филиппинах, за счёт отправки марихуаны через острова Джоли и Басилан имеет ежегодный доход около или даже больше 1 млрд долларов.

Кроме того, некоторые террористические организации существуют в качестве исполнителей на выполнение терактов, каждый теракт имеет свою цену. Это связано с разделением террористических актов и созданием международной террористической сети.

Террористы предпочли иметь различных источников дохода, в большинстве со стороны стран Персидского залива. А также существуют неправительственные организации для финансирования террористов по всему арабскому и западному миру. Возможно некоторые банки и есть часть финансирования фундамента данных террористических актов.

Создание сети финансовых предприятий для прикрытия и финансирования террористов используется на Ближнем и Среднем Востоке неофициальная система финансовых расчётов «Хавала». «Хавала» – это обмен информацией о перемещенных ценностях и их отчёты, основанные на взаимном доверии [4]. Государственные органы и международные организации не в силах отследить все финансовые потоки, потому что их много и над конфиденциальностью данных систем работают профессиональные IT – специалисты.

В Казахстане отмечено 16 зарубежных террористических, экстремистских организаций, это: «Аль – Каида»; «Асбат аль – Ансар»; «Братья – мусульмане»; «Боз гурд»; «Жамаат моджахедов Центральной Азии»; «Исламское движение Узбекистана»; «Исламская партия Восточного Туркестана»; «Курдский Народный Конгресс»; «Талибан»; «Лашкар – и – Тайба»; «Хизб – ут – Тахрир»; «Таблиги джамаат»; «Общество социальных реформ»; «Аум Синрикё»; «Организация освобождения Восточного Туркестана»; «Джунд – аль – Халифат» («Солдаты Халифата»). Казахстан активно развивает региональное сотрудничество с Шанхайской Организацией Сотрудничества (ШОС) для противодействия международного терроризма и их финансированием. Ратифицированной Республикой Казахстан существует Положение о политико – дипломатических мерах и механизмах реагирования ШОС на ситуации ставящие мир под угрозу [1].

Когда речь идёт об эффективной борьбе с терроризмом, мы не говорим что хотим полностью уничтожить данное деяние, а лишь хотим снизить угрозы терроризма для личности, государства и общества. Террор – это как компьютерный вирус, который постоянно появляются в виртуальном пространстве. Можно создать эффективную антивирусную программу, и она будет эффективной до появления новой разновидности вирусов. Точно также нужно предотвращать террористические акты до минимума.

Список использованной литературы:

- 1. Конвенция Шанхайской организации сотрудничества против терроризма (15 июня 2001 г.). Режим доступа: <http://eurasian.group.org> – (дата обращения: 01.12.2023).*
- 2. Костенко, Н. И. Международное уголовное право: современные теоретические проблемы / Н. И. Костенко – М.: Юрлитинформ, 2004. – (дата обращения: 25.11.2023). – стр. 97 – 101.*
- 3. Закон Республики Казахстан (РК) от 13 июля 1999 года № 416 – I «О противодействии терроризму». Режим доступа: <http://adilet-zan.kz> – (дата обращения: 25.11.2023).*
- 4. Досым Сатпаев «Незаконный рынок Центральной Азии» / Досым Сатпаев, группа рисков ARG - : Алматы, 2004. – (дата обращения: 08.11.2023). – стр. 57 – 81.*
- 5. И.Н. Глебов «Международное право» Словарь / Москва –: Москва, 2014. – (дата обращения: 10.11.2023). – стр. 17- 20.*

УДК 338.3
МРНТИ 06.75.02

Дастанов Ж.Б.¹, Хусаинов О.Б.¹

¹кафедра международного права Института
Сорбонна-Казахстан, КазНПУ им. Абая
г. Алматы, Казахстан

НОРМАТИВНЫЕ ОСНОВЫ ОБРАЗОВАНИЯ И ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КОМИТЕТА ПО ПРАВАМ ЧЕЛОВЕКА

Аннотация

Международная защита прав человека является чрезвычайно актуальной в настоящее время в связи с возникновением многих вызовов и возникновением ситуаций, связанных с человеком во всем мире. Несмотря на многочисленные случаи нарушений прав человека, сделанных выборочными выборками и выявленными организациями для защиты прав человека, до сих пор существует много случаев нарушений прав человека. В некоторых странах применяются недостаточная готовность уважать и отстаивать права своих граждан, что выявлено нарушение основных прав, таких как право на освобождение, право на освобождение, собранных и объединений, право на чистую воду и пищу, право на труд, право на освобождение вероисповедания и другие.

Ключевые слова: права человека, образование, декларация, ВДПЧ, ООН.

Ж.Б. Дастанов¹, О.Б. Хусаинов¹

¹ Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті,
Сорбонна-Қазақстан институтының халықаралық құқық кафедрасы,
Алматы қ., Қазақстан

АДАМ ҚҰҚЫҚТАРЫ ЖӨНІНДЕГІ КОМИТЕТТИҢ ҚҰРЫЛУЫ МЕН ҚЫЗМЕТІНІҢ НОРМАТИВТІК НЕГІЗДЕРІ

Аңдатпа

Адам құқықтарын халықаралық қорғау қазіргі уақытта көптеген проблемалардың туындауына және бүкіл әлемде адамға қатысты жағдайлардың туындауына байланысты өте өзекті болып табылады. Адам құқықтарын қорғау бойынша іріктеу және анықталған ұйымдар жасаған көптеген адам құқықтарын бұзу жағдайларына қарамастан, адам құқықтарын бұзу жағдайлары әлі де көп. Кейбір елдерде өз азаматтарының құқықтарын құрметтеуге және қорғауға дайындығы жеткіліксіз, бұл азаттық құқығы, бостандық, жиналу және бірлестіктер құқығы, таза су мен тамақ құқығы сияқты негізгі құқықтардың бұзылуын анықтады. , еңбек ету құқығы, дінді босату құқығы және т.б.

Түйін сөздер: Адам құқықтары, білім, декларация, ВДПЧ, БҰҰ.

Dastanov Zh. B.¹, Khussainov O.B.¹

¹faculty of International law, Institute Sorbonne-Kazakhstan, Abai KazNPU
Almaty, Kazakhstan

NORMATIVE FOUNDATIONS OF EDUCATION AND ACTIVITIES OF THE HUMAN RIGHTS COMMITTEE

Abstract

Relevance of the research topic. The international protection of human rights is extremely relevant at the present time due to the emergence of many challenges and the emergence of human-related situations around the world. Despite numerous cases of human rights violations made by selective samples and identified by organizations for the protection of human rights, there are still many cases of human rights violations. In some countries, there is a lack of willingness to respect and defend the rights of their citizens, which revealed

a violation of fundamental rights, such as the right to release, the right to release, gatherings and associations, the right to clean water and food, the right to work, the right to freedom of religion and others.

Keywords: human rights, education, declaration, UDHR, UN.

При любом демократическом устройстве, права и свободы граждан, а также их обязанности, представляют собой важные аспекты гражданского общества. Они взаимосвязаны и взаимозависимы, и одни не могут существовать без других [1].

Права и свободы граждан обеспечивают им возможность жить свободно, самостоятельно принимать решения, выражать свои мнения и участвовать в управлении государством. Это включает такие права, как свобода слова, свобода собраний, свобода вероисповедания, свобода передвижения, право на частную собственность, право на равенство перед законом и другие.

Однако, существуют и обязанности граждан перед обществом, которые необходимы для сохранения и защиты прав и свобод каждого человека. Такие обязанности могут включать уплату налогов, уважение прав других людей, участие в гражданских обязанностях, таких как прохождение военной службы или замещение общественных должностей, соблюдение законов и другие.

Демократическое устройство страны должно обеспечивать баланс между правами и обязанностями граждан. Это помогает создать стабильное и развивающееся общество, в котором люди могут свободно выражать свои мнения, заниматься бизнесом, работать и наслаждаться жизнью, но при этом не забывают о своих обязанностях перед обществом [2].

Современная система защиты прав человека включает в себя многочисленные национальные и международные организации и механизмы, которые работают для обеспечения уважения и защиты прав человека на местном, национальном и международном уровнях (таблица 1)

Таблица 1 – Элементы защиты прав человека

Элементы	Характеристика
1	2
Конституционные гарантии	большинство стран имеют конституции, которые определяют права и свободы граждан и гарантируют их защиту перед законом.
Национальные органы защиты прав человека	многие страны имеют национальные органы, которые работают для защиты прав человека и содействия в их защите. Эти органы могут иметь различные функции, включая мониторинг прав с помощью публичных отчетов и рекомендаций, рассмотрение жалоб граждан и оказание помощи и советов по вопросам прав человека.
Международные инструменты	существует множество международных договоров и соглашений, которые защищают права человека на международном уровне. Например, Всеобщая декларация прав человека, Международный пакт о гражданских и политических правах, Международный пакт о экономических, социальных и культурных правах, а также различные конвенции, которые затрагивают определенные группы прав, такие как права женщин, права детей, права беженцев и другие.
Международные механизмы	существуют множество международных механизмов, которые работают на международном уровне для обеспечения уважения прав человека. Эти механизмы включают в себя международные комитеты, экспертные группы и механизмы специальных докладчиков, которые мониторят ситуацию в различных странах и выносят рекомендации по совершенствованию защитных мер прав человека.
<i>Примечание: составлена автором на основе источника [3]</i>	

Всеобщая декларация прав человека, принятая Генеральной Ассамблеей ООН 10 декабря 1948 года [4], была важным событием в истории защиты прав человека. Декларация установила множество прав, которые должны быть гарантированы всем людям. Некоторые из наиболее известных прав, закрепленных в Декларации, включают: право на жизнь, свободу и личную неприкосновенность (статья 3); право на свободу мысли, совести и религии (статья 18); право на свободу выражения (статья 19); право на равенство перед законом и на защиту от дискриминации (статья 7); право на работу и на защиту от безработицы (статья 23); право на образование (статья 26); право на участие в правительстве и в свободных выборах (статья 21); право на социальное обеспечение (статья 22) [4].

Это лишь некоторые примеры прав, защищаемых Декларацией. Декларация также содержит положения, касающиеся прав женщин, детей, беженцев, инвалидов, национальных меньшинств и других уязвимых категорий населения. Она призывает государства признавать и соблюдать эти права во всех обстоятельствах. Она является основным документом, определившим дальнейшее развитие всей современной международной системы защиты прав человека.

Всеобщая декларация прав человека стала эталоном и ориентиром для многих национальных конституций, законов и судебных решений по всему миру. Она также послужила основой для разработки ряда международных договоров и соглашений, которые были созданы в последующие годы и которые расширили и дополнили права, установленные в декларации. Например, Международный пакт о гражданских и политических правах и Международный пакт о экономических, социальных и культурных правах, принятые в 1966 году, дополнили Всеобщую декларацию правами, такими как право на труд, право на образование, право на здравоохранение и т.д.

Таким образом, Всеобщая декларация прав человека является ключевым документом в современной системе защиты прав человека, и ее принципы и нормы стали неотъемлемой частью правовых систем многих стран. Она подтверждает важность защиты прав человека и равенства перед законом, и напоминает всем, что все люди рождаются свободными и равными в своих правах и достоинстве.

Всеобщая декларация прав человека была разработана в контексте Устава Организации Объединенных Наций (ООН), который был принят 26 июня 1945 года. Устав ООН устанавливал цели и принципы Организации, а также ее структуру и правила функционирования [5].

Всеобщая декларация прав человека была разработана в рамках статей Устава ООН, которые утверждают принципы уважения прав и свобод человека, равенства международных прав и обязательств всех членов ООН содействовать уважению и соблюдению этих прав.

Кроме того, Генеральная Ассамблея ООН, принимая Всеобщую декларацию прав человека, признала, что существуют универсальные права, которые должны быть признаны и соблюдены всеми странами мира. В своем предварительном заявлении к декларации, Генеральная Ассамблея ООН подчеркнула, что все человеческие существа рождаются свободными и равными в своих правах и достоинстве, и что их наделены разумом и совестью и должны действовать друг с другом в духе братства.

Таким образом, Всеобщая декларация прав человека была разработана в соответствии с положениями Устава ООН и стала одним из важнейших достижений ООН в области защиты прав и свобод человека.

Всеобщая декларация прав человека (ВДПЧ) состоит из преамбулы и 30 статей, которые определяют основные права и свободы, которые должны быть защищены государствами [6].

Однако, ВДПЧ, в отличие от международных договоров, не имеет обязательной юридической силы, то есть ее положения не являются прямо применимыми для национальных судов или органов власти, и ее положения не могут быть непосредственно использованы для обязывания государств выполнить определенные обязательства.

В то же время, ВДПЧ имеет рекомендательный характер, то есть она рекомендует государствам соблюдать определенные стандарты прав человека и осуществлять защиту этих прав. Кроме того, многие положения ВДПЧ стали основой для создания международных договоров и соглашений в области прав человека, которые уже имеют юридическую силу и обязательны для государств.

Положения Всеобщей декларации прав человека (ВДПЧ) могут быть восприняемы как источник норм обычного международного права. Однако, это зависит от того, насколько широко распространены и принимаются такие положения в международном сообществе.

Хотя ВДПЧ не имеет прямой юридической силы и не обязывает государства соблюдать ее положения, многие из этих положений в последующие годы были отражены в международных договорах и соглашениях, которые уже имеют юридическую силу. Таким образом, многие из прав и свобод, которые были утверждены в ВДПЧ, стали частью международного права, которое обязывает государства.

Кроме того, многие положения ВДПЧ также были отражены в национальных законах и конституциях многих стран, что подчеркивает их нормативную значимость. В целом, ВДПЧ можно рассматривать как один из основных источников международного права в области прав человека, который сформировал основы современной системы защиты прав человека.

Положения Всеобщей декларации прав человека (ВДПЧ) могут рассматриваться как важный источник, на основе которого формируются нормы договорного международного права в области прав человека.

Многие из прав и свобод, которые были признаны в ВДПЧ, были отражены в более конкретных международных документах, таких как Международный пакт о гражданских и политических правах и Международный пакт о экономических, социальных и культурных правах. Эти документы имеют юридическую силу и обязывают государства соблюдать и защищать права человека, которые они содержат.

Таким образом, положения ВДПЧ, которые имеют рекомендательный характер, служат основой для разработки более конкретных норм договорного международного права в области прав человека. В этом смысле, ВДПЧ можно рассматривать как средство, которое способствует процессу создания норм договорного международного права.

Список использованной литературы:

1. Глотов С.А. *Права человека и их защита в европейском суде* / С.А. Глотов, Е.Г. Петренко. — Краснодар: Изд. Дом «Юг», 2018. — 137 с.
2. Карташкин В.А. *Права человека в международно-правовых отношениях*. // В кн.: *Права человека: итоги века, тенденции, перспективы*. / Под общ. ред. Е.А. Лукашевой. М., 2019.
3. Абдрахманова А.К. *Право человека на достойную жизнь как высшая ценность социального государства*. Алматы, 2017.- 390 с.
4. *Всеобщая декларация прав человека 1948 г.* // <http://adilet.zan.kz/rus>
5. *Устав Организации Объединенных Наций (Принят в г. Сан-Франциско 26.06.1945)* // <http://adilet.zan.kz/rus>
6. *Международное право* / Под ред. Л.А. Моджорян, Н.Т. Блатовой. - М.: Высшая школа, 2019. – 456 с.

МРНТИ 10.60.65

С.С. Бертлеуов¹

¹докторант Қазақстан Республикасы Бас прокуратурасының жанындағы Құқық қорғау органдары академиясы, Ақмола облысы, Қосшы қаласы

**ПИЛОТСЫЗ ҰШУ АППАРАТТАРЫНА
МЕМЛЕКЕТТІК НӨМІРДІ ҚОЮ**

Аңдатпа

Жақында Ресейде де, әлемде де азаматтық мақсатта ұшқышсыз ұшатын аппараттарды (ҰҰА) пайдалануды құқықтық реттеу мүлдем болған жоқ. Бірақ ұшқышсыз ұшақтардың қарқынды дамуы заң шығарушыларды осы саладағы мемлекеттік бақылау туралы ойлануға мәжбүр етті.

Бүгінгі таңда Қазақстанда азаматтық ұшқышсыз ұшақтарды тіркеу мен есепке алудың заңнамамен бекітілген тәртіптері, сондай-ақ ұшу ережелері бар. Бұл мақалада біз ұшқышсыз ұшақты қалай заңды түрде әуеге шығаруға болатынын анықтауға тырысамыз және жақын арада осы салада қандай өзгерістер күтетіні туралы аздап сөйлесеміз.

Бұқаралық санада «дрон», «ұшқышсыз ұшу аппараты» және т.б. сөздерді айтқан кезде, көп жағдайда әртүрлі коптер суреттерінің тұрақты ассоциативті сериясы басында пайда болады.

Түйінді сөздер: Ұшқышсыз ұшатын аппараттар, бақылау, тіркеу, есепке алу, ережелер, әуеге шығару, дрон.

Бертлеуов С.С.¹

¹докторант Академии правоохранительных органов
при Генеральной прокуратуре Республики Казахстан,
Акмолинская область, г. Косшы

НАНЕСЕНИЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО НОМЕРА НА БЕСПИЛОТНЫЕ ЛЕТАТЕЛЬНЫЕ АППАРАТЫ

Аннотация

Не так давно не существовало правового регулирования использования беспилотных летательных аппаратов (БПЛА) в гражданских целях как в России, так и в мире. Но бурное развитие дронов заставило законодателей задуматься о государственном контроле в этой сфере.

На сегодняшний день в Казахстане действуют процедуры регистрации и регистрации гражданских дронов, а также правила полетов, утвержденные законодательством. В этой статье мы попробуем разобраться, как легально управлять дроном, и немного поговорим о том, каких изменений ждать в ближайшее время.

В народном сознании «дрон», «беспилотный летательный аппарат» и так далее. При произнесении слов в начале часто возникает постоянный ассоциативный ряд различных изображений коптера.

Ключевые слова: БПЛА, управление, регистрация, учет, регламент, запуск, дрон.

Bertleuov S.S.¹

¹doctoral student of the Academy of Law Enforcement Agencies
at the Prosecutor General's Office of the Republic of Kazakhstan,
1st class lawyer pesto residence Republic of Kazakhstan,
Akmola region, Kosshy city

APPLICATION OF STATE NUMBER ON UNMANNED AERIAL VEHICLES

Abstract

Not so long ago, there was no legal regulation of the use of unmanned aerial vehicles (UAVs) for civilian purposes both in Russia and in the world. But the rapid development of drones has made legislators think about state control in this area.

Today in Kazakhstan there are procedures for registration and registration of civilian drones, as well as flight rules approved by law. In this article, we will try to figure out how to legally fly a drone, and talk a little about what changes to expect in the near future.

In the popular mind "drone", "unmanned aerial vehicle" and so on. When pronouncing words at the beginning, a constant associative series of different images of the copter often appears.

Key words: UAV, control, registration, accounting, regulations, launch, drone.

Ұшқышсыз ұшатын аппараттар, басқаша айтқанда, дрондар немесе квадрокоптер тақырыбы екі сенсациялық маусым оқиғасынан кейін қызу әрі кеңінен талқылана бастады. Біріншісі 2 маусымда Нұр-Сұлтанда әскери полицияның жедел әрекет ету тобы Қорғаныс министрлігі ғимаратының үстінде рұқсат етілмеген ұшқышсыз ұшуды тоқтатқан кезде болды. Содан кейін полицейлер қосымша тергеу үшін осы дронды ұшырған екі елордалық тұрғынды ұстады.

14 маусымда Ақтөбеде тағы бір оқиға болды: 30238 әскери бөлімінің аумағындағы әскери көліктер паркінің үстінен ұшқышсыз ұшақпен заңсыз түсірілім жүргізілді. Оқиға орнына келген Ақтөбе гарнизоны әскери полициясының қызметкерлері ұшақты анықтады, тіркелмеген. Ұсталған дрон операторы Ақтөбе облысының ішкі істер департаментіне жеткізілді. Ақтөбелік бір күн бұрын ғана квадрокоптер сатып алып, оны алғаш рет бақылап отырғаны және заңның барлық қыр-сырын білмейтіні белгілі болды.

Бірақ бұл жауапкершіліктен босатпайды. Бұл екі жағдай да біреулерді еске түсірсе, енді біреулерге алғаш рет шындықты ашты: ұшқышсыз ұшулар «Қазақстан Республикасының әуе кеңістігін пайдалану және авиация қызметі туралы» заңмен реттеледі. », «Қазақстан Республикасының әуе кеңістігін пайдалану қағидаларын бекіту туралы» Үкіметтің қаулысы (32 және 33-баптар) және Инвестициялар және даму министрінің бұйрығымен бекітілген қағидалар. [1]

Біріншіден, ұшқышсыз ұшатын аппараттарға мемлекеттік нөмірді қолданбас бұрын оларды тіркеу керек. Тіркеу қағаздарын Қазақстанның авиациялық әкімшілігі береді. Елде тұратын азаматтар үшін ұшқышсыз ұшақтарды сатып алуға ешқандай шектеулер жоқ. Бұл жеке тұлғаларға да, заңды тұлғаларға да қатысты.

Салмағы «250 грамм» белгісінен басталатын ұшақтарды тіркеу қажет. Егер дронның салмағы 0,25-1,5 кг болса, дрондар «Арнайы» санатқа жатады - мысалы, DJI Spark. Барлық басқа дрондар «1,5 кг+» санатында. Дронды алу үшін қандай құжаттарды көрсету керек екенін анықтап көрейік.

Өтініш формасы.

Төлқұжат туралы мәліметтер. Заңды тұлғалар құрылтай құжатының көшірмесін ұсынуы керек.

UAV қолданбасы.

Меншік құқығын растайтын құжат (сату шарты, жалға алу, жалға беру, мүліктік жалға беру).

Техникалық төлқұжат (сериялық нөмірі, қозғалтқыш түрі, оператор деректері).

Дрон санаты бар құжаттың көшірмесі (бар болса).

Сыртқы көріністің фотосуреттері және техникалық параметрлердің толық сипаттамасы.

Дронның шет мемлекеттің тізілімінен шығарылғаны туралы дәлел (бар болса).

ҰАО-ны мемлекеттік тізілімге енгізу процесі шамамен бір айға созылады, бірақ бас тарту пошта бөлімшесіне тезірек келеді – өтініш берген күннен бастап 15 жұмыс күні ішінде. Қаласаңыз, барлық кемшіліктер түзетілгеннен кейін әкімшілікке қайта хабарласуға болады.

Тіркеу 5 жылға беріледі.

Аэрофототүсірілім үшін дронды тіркеуден бас тарту негіздері:

- дұрыс ресімделмеген құжаттар;
- өтініш берушінің төлқұжат деректері шындыққа сәйкес келмесе;
- аумақта кез келген әуе кемесінің ұшуына шектеулер немесе тыйымдар бар;
- белгілі бір адамға дрондарды басқаруға тыйым салатын сот шешімі;
- өтініш беруші арнайы құқықтан айырылады.

[2]

Еске салайық, Қазақстан Республикасының әуе кеңістігінде ұшқышсыз ұшу аппараттарын пайдалану қағидалары ағымдағы жылдың қаңтарында бекітілген болатын. Мемлекеттік авиация саласындағы уәкілетті органда тіркелуге жататын ұшқышсыз ұшу аппараттарын қоспағанда, ұшқышсыз ұшу аппараттарын пайдалану азаматтық авиация саласындағы уәкілетті ұйымда тіркелгеннен кейін жүзеге асырылады. [3]

Бүгінгі таңда Қазақстанда 279 ұшқышсыз ұшатын аппарат тіркелген. Бірақ барлығында мемлекеттік нөмірлер бола бермейді. Енді біз дәл осыны қарастырамыз.

Енді дронға нөмір қою керек. Кем дегенде үш орын. Оның үстіне тек денеде ғана емес, сонымен қатар қозғалтқыштары бар арқалықтарда. [4]

Көптеген нұсқалар бар. Лазерлік таңбалау, стикер, тіпті маркермен жазу. Ең бастысы, мәтін қарама-қайшы және жақсы оқылған болуы керек. Тағайындалған құйрық нөмірі жеті таңбадан тұрады және судың әсерінен нөмірдің сақталуын және оқылуын қамтамасыз ететін ұшқышсыз ұшу аппаратында кемінде 5 мм шрифтпен қолданылады. Ең жоғары ұшып көтерілу салмағы 0,25 кг-нан 1,5 кг-ға дейінгі «ерекше» санаттағы операцияларды орындайтын ұшқышсыз ұшу аппараттары үшін таңбалау үш жерде, ал салмағы 1,5 кг-нан асатын ұшқышсыз ұшу аппараттары үшін бес жерде қойылады. [5]

Менің ойымша, ұшқышсыз ұшу аппараттарын таңбалау үшін ең жақсы түрі лазерлік таңбалау. Қылмыстың жекелеген түрлерін (топтарын) ашудың, тергеудің және алдын алудың техникалық және криминалистикалық міндеттерінің кешенін шешуге мүмкіндік беретін заманауи технологияларды әзірлеу және енгізу мәселелері (материалдық объектілердің иелерін анықтау; жалғандық пен ұрлықтан қорғау функциялары; сот-сараптамалық есепке алу). және т.б.) жоғары ғылыми және практикалық қызығушылық тудырады. Бұлар, біздің ойымызша, лазерлік таңбалау әдісін қамтиды. [6]

Материалдарды лазерлік таңбалау үлкен көлемдегі өнімдерді таңбалаудың ең жылдам және тиімді әдісі болып табылады. Лазермен таңбалау әдісі өте икемді, өйткені сәулелену энергиясын реттеуге және мөлшерлеуге болады. Лазер сәулесінің энергиясы толқын ұзындығымен немесе нанометрмен (нм) өлшенеді. Белгілі бір толқын ұзындықтары әртүрлі мақсаттарда пайдаланылады және оларды тек лазерлердің белгілі бір түрлерімен жасауға болады. Әртүрлі толқын ұзындығы материалдардың кең ауқымымен жұмыс істеуге мүмкіндік береді. Оларға резеңке, былғары, пластмасса, ПВХ, жартылай өткізгіштер, шыны, поликарбонат, қатты және арнайы қорытпалар, тас, ағаш және т.б. TORWATT TT, TORWATT HH, TORWATT WP заманауи лазерлік маркерлердің лазер сәулесінің жоғары сапасы графикалық және әріптік-цифрлық ақпаратты алудың соңғы технологияларын құрудың негізі болып табылады. Лазерлік сәулеленуді генерациялау үшін көп жағдайда материал ретінде көмірқышқыл газы мен оптикалық талшық қолданылады. Лазер сәулелерінің көмегімен әртүрлі беттерде тұрақты таңбалау жүргізіледі. [7]

Лазерлік таңбалау әрекеті беттік заттардың булануы арқылы материалдың тереңдігіне әсер етуге немесе жарық энергиясын пайдаланып беттік заттардың химиялық және физикалық түрленулерінен іздердің пайда болуына бағытталған. Бұл суретті, мәтінді, штрих-кодты және сызылатын басқа графиканы алуға мүмкіндік береді. Лазерлік таңбалауды қолданудың салыстырмалы жоғары құнын ескере отырып, бұл технология, әдетте, қайта пайдалануға арналған материалдық объектілерге қатысты қолданылады. Дәл осы себепті арзан/бірі рет қолданылатын күнделікті заттарға (тұтыну тауарлары, дәрі-дәрмектер және т.б.) лазерлік таңбалауды қолдану мүлдем орынсыз болып көрінеді. Жоғарыда аталған материалдық объектілер үшін балама таңбалау әдістері қолданылады (штрих-кодтау; RFID). Ерекшелік - бұл медициналық өнімдер, сондай-ақ жоғары құны бар тар спектрлі препараттар. Жоғарыда аталған материалдық объектілерді лазерлік таңбалаудың қазіргі тәжірибесін қазіргі заманғы шындыққа барабар және әбден қолайлы деп санаймыз. [8]

Лазерлік таңбалау технологиясы дәстүрлі оюды металл инемен алмастыруға келді. Тот баспайтын болаттан жасалған тақтайшаның беті оған қажетті ақпаратты, мәтінді және кескінді қолдану үшін талшықтармен өңделеді. Лазермен тақтайшаны оюдың артықшылығы - жоғары жылдамдық және оны алюминий сияқты жұмсақ материалдарда пайдалану мүмкіндігі. [9]

Тот баспайтын болат сияқты беріктігі жоғары материалдар үшін дәстүрлі гравюраның тиімділігі төмен, жазу сапасы нашар, оны жай көзбен көру қиын. Лазерлік гравировкадан кейін мұндай проблемалар болмайды, өйткені сызба оқуға болады.

Таңбалау технологиясын жасау бағдарламалық құралы BMP, JPG, DXF, PLT, AI және басқа файл пішімдерін қолдай алады. Макет жасағаннан кейін лазер бетке кез келген деректерді автоматты түрде қолданады: сериялық нөмірлер, өндіріс күндері, бір өлшемді кодтар, екі өлшемді кодтар. [10]

Ақпаратты қолдану нүктесін түзету үшін оператор лазерлік жақтауды өз бетінше аша алады, пластинадағы позицияны қарай алады және пернетақтадағы көрсеткі түймелерін дербес басқара алады. Дәстүрлі бағдарламалық құралды орналастырумен салыстырғанда, ол әлдеқайда ыңғайлы және жылдамырақ.

Бағдарлама сонымен қатар суреттерді кірістіру, штрих-кодтарды, 2D кодтарын түрлендіру және BMP, JPG, DXF, PLT, AI файлдарын қабылдау сияқты бірқатар функцияларды қосты. [11]

Қорытындылай келе, біз келесі тұжырымдар мен ұсыныстарды қарастырайық:

1. Арнайы функцияларды (сәйкестендіру; аутентификация; криминалистикалық есепке алу және т.б.) жүзеге асырудың бірегей мүмкіндіктерін ескере отырып, лазерлік таңбалау әдісін қолдана отырып, біз стандарттауға материалдың жекелеген түрлерін өндіруге арналған технологиялық құжаттарды (MEMST) енгізу қажет деп санаймыз. осы әдістемені қолдану үшін тиісті талаптарға қарсылық білдіреді.

2. Экономикалық контрабанда, ұрлық, алаяқтық әрекеттер, құжаттарды қолдан жасау және басқа да құқық бұзушылықтарға қарсы тұру мүддесінде материалдық объектілердің шығу көзін анықтау мақсатында лазерлік таңбалау әдісін белсендірек қолдану қажет.

3. Олар материалдық объектілерді қолдан жасаудан қорғау технологиясының тәуелсіз сорттарының бірі ретінде лазерлік таңбалауды қолдану процесі абсолютті орынды және ғылыми негізделген деп санайды.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. *Всё о беспилотных летательных аппаратах: нужно ли регистрировать и где можно использовать // <https://time.kz/articles/territory/2019/06/26/ataka-dronov> (жүзіну күні 14.05.2022).*

2. Как поставить квадрокоптер на учет в Казахстане // <https://wifi.kz/articles/kak-postavit-kvadrokopter-na-uchet-v-kazahstane/> (жүгіну күні 14.05.2022).

3. От винта! Готовимся правильно к запуску беспилотника – от постановки на учет до разрешения на полеты // <https://habr.com/ru/company/first/blog/677092/> (жүгіну күні 14.05.2022).

4. Как в Казахстане поставить на учет беспилотные летательные аппараты <https://www.zakon.kz/5071498-kak-v-kazahstane-postavit-na-uchet.html> (жүгіну күні 14.05.2022).

5. Получил номера. На квадрокоптер. Летаем на дроне. <https://dzen.ru/media/schegolkoff/poluchil-nomera-na-kvadrokopter-letaem-na-drone-620e773cb116cb72f0ce6697> (жүгіну күні 14.05.2022).

6. Коновалова М.В. Разработка технологического процесса этикетирования изделий из полимерных термически разлагаемых материалов и модернизация оборудования: дис. честный что. наук: 05.02.13. – М., 2018. – 149 с.

7. Лазерная маркировка. Принцип работы, преимущества, область применения <https://laserstore.ru/blog/lazernaya-markirovka-princip-raboty-preimuschestva-oblast-primeneniya/> (жүгіну күні 14.05.2022).

8. Бегалиева Е.Н. «О механизмах применения лазерной маркировки материальных объектов как средства противодействия совершению отдельных видов (групп) преступлений» // <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=41245494> (жүгіну күні 14.05.2022).

9. Бакулин, И.А. Импульсно-периодический СО₂-лазер с широкоапертурным однородным пучком излучения: Автореф. дис. честный физ.-мат. наук: 01.04.21. - Самара, 2003. -14с.

10. Лазерная маркировка. Принцип работы, преимущества, область применения <https://laserstore.ru/blog/lazernaya-markirovka-princip-raboty-preimuschestva-oblast-primeneniya/> (жүгіну күні 14.05.2022).

11. Ганзуленко О.Ю. Основы параметров лазерной маркировки для идентификации и учета деталей машин и узлов: Автореф. дис. честный что. наук: 05.02.13. – М., 2017.

ҒТАМР 11.15.23

К.С. Нургалым¹

¹Саяси ғылымдардың кандидаты, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Сорбонна-Қазақстан институты, Халықаралық құқық кафедрасының аға оқытушысы Алматы қ., Қазақстан

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ САЯСИ БИЛІК ҚАЛЫПТАСУЫНДАҒЫ САЯСИ – ҚОҒАМДЫҚ ОЙДЫҢ ТЕОРИЯЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ

Аңдатпа

Бұл мақалада ХХ ғасырдағы Қазақстанның саяси өміріне ретроспективті талдау жасалған. Автор кенестік дәуірдегі зерттеулерге сыни талдау жасап, саясат тұрғысынан мүлде басқаша баға берілетінін, шынайы шындықты бүркемелеуге болатынын алға тартады. Сонымен қатар, автор ХХ ғасырдың бірінші ширегінен бастап Қазақстанның тәуелсіздігі үшін күресті мысалдармен келтіреді. Бұл кезеңде халқымыздың қоғамдық-саяси санасының оянуымен қатар саяси сілкіністер мен әлеуметтік жарылыстар да ерекше айқын көрінді.

Қазіргі заманғы шындықтар туралы айта отырып, автор қазіргі әлемде демократиялық қоғам идеалы – еркіндік, азаматтық қоғамды қалыптастыру, плюрализм идеясы ашық ақпаратқа қол жеткізуге негізделгенін атап көрсетеді. Мақалада саяси және әлеуметтік ойдың қайнар көздерін, әлеуметтік негіздерін талдау призмасы арқылы зерттеу ұсынылады.

Түйін сөздер: саясаттану, әлеуметтану, психология, демография, жастар саясаты, ғалымдар, құқықтық мемлекет, азаматтық қоғам, саяси партиялар, демократия.

Нургалым К.С.¹

¹Кандидат политических наук,
ст. преподаватель кафедры международного права Институт Сорбонна-Казахстан
КазНПУ им. Абая, г. Алматы, Казахстан

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ПОЛИТИКО - ОБЩЕСТВЕННОЙ МЫСЛИ В СТАНОВЛЕНИИ ПОЛИТИЧЕСКОЙ ВЛАСТИ В КАЗАХСТАНЕ

Аннотация

В данной статье дан ретроспективный анализ политической жизни Казахстана в XX веке. Автор дает критический анализ исследованиям в советское время и аргументирует, что дается совершенно иная оценка с точки зрения политики, а истинная реальность может быть замаскирована. Кроме этого, автором приводятся примеры борьбы за наезамисимость Казахстана начиная с первой четверти XX века. В этот период, наряду с пробуждением общественно-политического сознания нашего народа, особенно ярко проявились политические потрясения и социальные взрывы. Говоря о современных реалиях автор подчеркивает, что в современном мире представление об идеале демократического общества – свободе, становлении гражданского общества, плюрализме базируется на доступе к открытой информации. В статье предлагается исследовать источники, социальные основы политико - общественной мысли через призму анализа.

Ключевые слова: политология, социология, психология, демография, молодежная политика, ученые, правовое государство, гражданское общество, политические партии, демократия.

Nurgalym K.S.¹

¹*Candidate of Political Sciences, Associate Professor, Lecturer,
Department of International Law the Institute
of Sorbonne-Kazakhstan at Abai KazNPU,
Almaty, Kazakhstan*

THE ORETICAL FOUNDATIONS OF POLITICAL AND PUBLIC THOUGHT IN THE FORMATION OF POLITICAL POWER IN KAZAKHSTAN

Abstract

This article provides a retrospective analysis of the political life of Kazakhstan in the twentieth century. The author gives a critical analysis of research in the Soviet era and argues that a completely different assessment is given from the point of view of politics, and the true reality can be masked. In addition, the author gives examples of the struggle for the independence of Kazakhstan since the first quarter of the twentieth century. During this period, along with the awakening of the socio-political consciousness of our people, political upheavals and social explosions were especially clearly manifested.

Speaking about modern realities, the author emphasizes that in the modern world the idea of the ideal of a democratic society - freedom, the formation of civil society, pluralism is based on access to open information. The article proposes to explore the sources, the social foundations of political and social thought through the prism of analysis.

Keywords: political science, sociology, psychology, demography, youth policy, scientists, the rule of law, civil society, political parties, democracy.

Қазақ елінің егеменді мемлекет қалыптастыруға құруға деген ой-арманының, саяси тарихы тереңнен басталады, күреске толы қалыптасқан кезең 1916-1918 жылдар. Бұл аралықта халқымыздың қоғамдық - саяси сана сезімінің оянуымен қатар, саяси буырқануы мен әлеуметтік жарылыстары да айрықша көрініс берді. Халықтың саяси санасының оянуына Алаш қайраткерлері көп еңбек сіңірді. 1917 жылдың дүркін сілкіністері Ресей империясының езгісінде болған қазақ елінің де азаттық пен бостандықты баянды ету мақсатындағы ұзақ сонар күресіне ұласты.

Қазақ елінің егемендіке талпынысы Абай ойларынан нәр алады, Ресейде болған Ақпан революциясының нәтижесінде патша үкіметінің биліктен құлатылуы. М.В. Родзянконың басқаруымен 2 наурыз күні Уақытша үкімет құрылуы, жаңа үкіметтің құрамы мен міндеттері белгіленіп Декларация

жариялануы. Әлихан Бөкейханов, Ахмет Байтұрсынов, Міржақып Дулатов бастаған Алаш көсемдер тарихи мүмкіндікті, өз мүдделеріне пайдалана отырып тәуелсіз мемлекет құру жолында белсенді саяси жұмыстарын бастады. Уақытша үкіметтің ұлттық мәселелер бойынша қабылданған, алғашқы актілері, Ресей азаматтарының құқындағы діни сенімдерінде, ұлтына қарай шектеушілікті алып тастауын, Қазақ халқы қуанышпен қабылдады, себебі қанаудағы елдер орыстармен терезесі тең сезінуге жаңа мүмкіндіктің негізі қаланды. Қазақ қайраткерлері партиялар құрып бәсекелестік негізде жұмыс жасады «Алаш партиясы» және «Үш жүз партиясының» негізгі мақсаттары «Қазақ автономиясын» құру болды.

Қазақ жұрты бодандыққа түскенімен ешкімнің де айтқанына көніп, айдағанына жүретін құлақ кесті құлы болған емес. Ендеше, ел мүддесін арқалаған нар тұлғалардың, зиялы топтың қиын-қыстау кезеңдерде суырылып шығып, жұртына пана болуы, бар білімі мен тәжірибесін елінің азаттығы жолына жұмсауы заңдылық. Олар ашық жария жасаған ел үшін еңбектері, шығармашылық қызметімен халықтың қоғамдық-саяси санасының, көзқарасының қалыптасуына ерен еңбек сіңірді. Әуелі ағартушылық-саяси бағыттардың пайда болып дамуына негіз салды. Алғашқы қоғамдық ұйымдар мен саяси партияларды құрды, еліміздің тәуелсіз субъект ретінде қалануының алғашқы жобасын тізіп, қадамдарын жасады. Мемлекеттік белгілерін қалыптастыруға бар білімін, күш-жігерін жұмсады. 1920-30 жылдардағы кеңес өкіметі билік құрған шақта, қазақ елінің мүддесін ойлаған азаматтарды, биліктен шектетіп қуғын – сүргінді бастап кетті. Мемлекеттік деректерге сәйкес, Қазақстанда 103 мыңнан астам адам қуғын-сүргінге ұшыраған, 25 мыңнан аса адам ату жазасына кесілген.

Объективтілік, саяси-тарихилық, жүйелілік және саяси-салыстырмалы талдау принциптері басшылыққа алынды. Бұған дейін отандық саяси тарих марксистік-лениндік методологиясы тұрғысынан талданып, шешіліп келген болса, тәуелсіздік заманында билік пен халық өзара байланысы, тұлғалардың қызметін жаңа көзқарас тұрғысынан зерттелуде. Сондықтан зерттеудің үлгісіне соңғы жылдарда жарық көрген саяси қоғамдық тақырыптарға, жазылған зерттеу жұмыстары тарихи қайраткерлердің қызметі мен өмірі туралы жарық көрген еңбектер негізге алынды. Үкіметтің жүргізіп отырған саяси бағыттары негізінде бағаланып, қазіргі республикамыздағы жетекші партиялардың қызметі мен саяси бағдарламалары салыстырмалы талданды. Мұрағаттағы ғылыми айналымға еңбеген құжаттар, кеңес дәуірінде жарық көрген еңбектер, салыстырмалы түрде сараптаудан өткізілді.

Саяси – қоғамдық ойлар зерттеудің теориялық негізі

Кеңес дәуірінде біршама терең зерттелген тарихи оқиғаларға саясат тұрғысынан мүлде басқаша баға беріліп, шынайы ақиқаты бүркемеленген болып келеді. Қазақ елінің тәуелсіздік жолындағы ой-арманға, күреске толы осындай кезеңінің бірі – өткен ғасырдың бірінші ширегі болып саналады. Бұл аралықта халқымыздың қоғамдық-саяси сана сезімінің оянуымен қатар, саяси буырқануы мен әлеуметтік жарылыстары да айрықша көрініс берді. 1916 жылғы Қазақстандағы ұлт-азаттық қозғалысы, 1917 жылдағы революция Ресей империясының езгісінде болған қазақ елінің де азаттық пен бостандықты баянды ету мақсатындағы саяси күресіне ұласты. Осынау кезеңдегі күрестің көшбасында халқының ақыл-айнасы, жанашыр саяси акторлары болған ұлтымыздың таңдаулы қайраткерлері тұрды.

Тәуелсіз қазақ еліндегі болып жатқан саяси, әлеуметтік-экономикалық өзгерістер егемендігімізді одан әрі нығайтып қоймай, дүниежүзілік даму деңгейіне көтерудің кепілді бағыты болмақ. Әсіресе саяси процестердің оң нәтижесі республикамызда билік тізгінін берік ұстауға қабілетті, парасатты, саяси мәдениетті жастарды тәрбиелеп, көшке қосуға зор мүмкіндік жасайды. «Жаңа Қазақстан» бір күнде немесе бір жылда құрылмайтыны анық. Бұл – бүкіл қоғамды өзгертетін күрделі әрі ұзақ үдеріс. Мұны жүзеге асыру үшін бір ғана билік әрекет етсе, бұл, әрине, жеткіліксіз. Бүкіл ел болып жұмылсақ, көздеген мақсатымызға жетеміз. Сол себепті, мен Жолдауымда Ұлттық құрылтай шақыру туралы бастама көтердім. Құрылтай шақыру ертеден келе жатқан ата дәстүріміз екенін жақсы білесіздер. Бабаларымыз маңызды мәселелерді осындай алқалы жиында талқылаған. Халық өзара ақылдаса отырып, бір тоқтамға келген. Екінші құрылтайда Алаш автономиясы жарияланды», – деді ҚР Президент Қ.К. Тоқаев мұндай шешімдер бүкіл елді біріктірген[1]. Оған қоса халқымыздың ғасырлар бойы жинақтаған бай рухани ой-қазынасы мен біртуар ғұлама перзенттерінің қоғамдық, саяси ой-пікірді дамытудағы еңбектері, ұрпақтан-ұрпаққа жалғасын тапқан, сыннан өткен тәжірибелері, тәлім-тәрбиелік мақсаттағы мұралары мен халық мүддесі бағытындағы қимыл-әрекеттерін зерттеп, практикалық нәтижесін пайдалану қоғамның көкейтесті мәселесі, талабы. Әр

тарихи кезеңнің сұранысы – қоғамына лайық тұлғаларын тудырады. Қоғамдық дамудың тәртібіне сәйкес олар қоғамдық саяси күштерге сүйене отырып, халқының, заманының талап тілегін дұрыс айырады. Жасаған идеясының қоғамда өміршең болып, жүзеге асуына бар күш-жігерін жұмсайды. Өміршең болуының басты кепілі өткеннің сабағын ескеріп, тәлімін алу болып саналады.

XX ғасырдың басындағы отарға айналған қазақ елінің әлеуметтік экономикалық, саяси дамуындағы ұлттық мәселелердің шешімін ұсынып, тәуелсіздікке бастайтын жолды көрсетуде жетекшілік рөлін қолына алған қазақ халқының кемеңгер тұлғалары Ә.Бөкейханов, А.Байтұрсынов, М.Дулатов, Ы.Мұстамбаев, С.Сәдуақасов, Х.Досмұхамедов, Н.Нұрмақов, Ж.Ақбаев, К.Төгісов, М.Әуезов, М.Шоқай т.б. сан-қырлы шығармашылығымен танылған қайраткерлердің мұраты бір арнаға тоғысты. Олар қазақ ұлтының азаттығы, теңдігі, бостандығымен жалғасатын тәуелсіз мемлекет құруды армандап қоймай, бар ой-пікірімен және іс-әрекетімен, атқарған қызметімен қазақ елін шынайы егеменділікке бір табан жақындатқан азаматтар болатын. Қоғамымызды өркениеттің белесіне тартқан көсемдердің асыл қасиеті - олардың қай-қайсысы болмасын жан-жақты шығармашыл «сегіз қырлы, бір сырлы» тұлғалар екендігі тарихқа аян. Саяси күрескер, жалынды патриот, әрі ғалым, әрі киелі өнер иесі және өз мамандықтарының білгірі болуы - халқымыздың маңдайына біткен осы үркердей шок жұлдыздардың несібесі еді.

Қазақ халқының қилы тарихындағы азаттық күресі жолында нақты мақсаттарды белгілеген, «саяси өрлеу дәуірі» нақ XX ғасырдың басымен сәйкес келді. Оның әлеуметтік, саяси қайнар бастауын сол қоғамның дамуының терең қайшылықтарынан көруге болады.

Әсіресе XIX ғасырдың соңы мен XX ғасырдың басы Ресей құрамындағы қазақ халқының тарихындағы аса күрделі кезең саналады. Крепостниктік құлдықтан құтылып, капиталистік қатынастарға аяқ басқан патшалық Ресей империясында төңкерістер дүмпуі күшейді. Оның әсері Ресейдің отарына айналған шет аймақтағы бұратана халықтардың да сана-сезімінің оянуына ықпал жасады. Кемеңгер ұлдары бастаған қазақ халқы үшін де бұл кезең азаттыққа, өнер-білім арқылы өркениетке ұмтылған жылдар еді. Ресейдегі әлеуметтік, саяси серпілістер мен экономикалық өзгерістер нәтижесі отаршылдықтың үстемдігінен зардап шеккен қазақ даласында да жаңғырығын тауып жатты.

XIX ғасырдың екінші жартысынан жаңа қарқынмен басталған қазақ жерін отарлаудың басты бағыттары Ресей әкімшілік билігін толық орнықтыру, қазақ жерінің құнарлы аймақтарына орыс шаруаларын қоныстандыру және орыстандыру саясаты жоспарлы түрде және жылдамдықпен жүзеге асырыла бастады.

Қазақ даласын басқару жөніндегі 1867-1868 жылдардағы қабылданған Ереже отарлауды заңдастыруға жан-жақты мүмкіндіктер ашты. Нәтижесінде Қазақстан көп ұлтты елге айналды да, негізгі территориясы алты облысқа бөлінді: Сырдария мен Жетісу облыстары Түркістан генерал-губернаторлығына (орталығы – Ташкент қаласы), ал Ақмола, Семей, Орал, Торғай облыстары – Дала генерал-губернаторлығының құрамына кіргізіліп, Ішкі (Бөкей) ордасының территориясы Астрахань губерниясына, ал Маңғыстау Закаспий облысына қаратылды. Реформа негізіндегі жасалған әкімшілік өзгерістер қазақ қоғамының бұрыннан қалыптасқан ішкі мемлекеттік құрылымын жоя отырып, қазақ қоғамын әлеуметтік құрылымы мен басқарудың дәстүрлі, тарихи ерекшеліктерін, мүддесін ескеру негізінде емес, керісінше өзіне басқаруға қолайлы, патшалық Ресей мүддесі тұрғысынан билік жүргізетін отаршыл әскери-феодалдық мемлекеттік жүйені орнатты. Хандық билікті түпкілікті жою нәтижесінде қалыптасқан басқару жүйесінде жергілікті халықтың билікке тартылуы мемлекеттік аппараттың ең төменгі буыны - болыс пен ауылды басқарумен шектелді. Бұл қазақ ұлтын саяси биліктен аластату ғана емес, сонымен бірге дәстүрлі әлеуметтік құрылымын іріктеуге жасаған қадам еді. Қорытындысында қазақтар өзінің саяси мүддесін қорғау қабілетінен айырылған-ды. Бұдан былай қазақ қоғамы Ресей империясының экспансиялық саясатына жалпы ұлттық деңгейде ұйымдасқан, қуатты қарсылық көрсете алмады. Басқару аппаратын орыстандыру (кадр саясаты, орыс тілінің мемлекеттік тілге айналуы т.б) қазақ қоғамы арасына христиан дінінің енуіне қажетті, қолайлы жағдайлар жасау империялық саясаттың нақты көріністері болатын. Ұлттық езгіні күшейткен патша үкіметінің отарлық саясаты қазақ қоғамын, оның шаруашылық жағдайларын күрт төмен түсіріп, әлеуметтік дағдарысқа ұшыратты. Көп ұлтты империяға айналған Ресей XIX ғасырдан бастап-ақ жүйелі және мақсатты түрде қазақ қоғамын, қазақ елін мемлекеттік тұтастығынан айыру, сол арқылы қазақ қоғамына, қазақ жеріне терең бойлап ену саясатын жүргізді. Қазақ қоғамындағы феодалдық бытыраңқылық, түрлі саяси топтар арасындағы бітіспес күрес орыс әкімшілігінің өз дегеніне шығынсыз еппен жетуіне көмекші факторлар болды. Сөйтіп, қазақ халқы ғасырлар бойы қан төгіп,

қорғап келген жерінің ең құнарлы, шаруашылыққа қолайлы бөлігін атты казак әскерлеріне, Ресейдің ішкі губернияларынан, Сібірден қоныс аударған орыс шаруаларына беруге мәжбүр болды. Саяси-құқықтық реформалар нәтижесінде қазақ жерлері орыс патшасының меншігі болып заңсыз жариялануы жаппай қоныстандыруға мол мүмкіндіктер ашып берді.

Қоныстандыру үшін қазақ даласын кесіп-пішу мақсатында далалық комиссиялар құрылып, табиғи-географиялық жағдайы мен шаруашылығын зерттеу үшін экспедициялар шығарылды. Қазақ шаруаларын шұрайлы жайылымдары мен егістік жерлерінен айырған XIX ғасырдың 90-жылдарынан аса жоғары қарқынмен жүргізілді. Басты сипаты крепосниктік тәртіп жойылғанға шейін әскери бекіністермен әскери казактардың, ерікті қоныстанушылардың келуімен ерекшеленсе, кейін орыс шаруаларын жаппай қоныстандыруды қолдаушы заңдар, арнайы ережелер негізінде патша үкіметі өз қолына алды.

Ресей империясындағы 11 казак әскерінің төртеуі (Орал, Сібір, Орынбор, Жетісу) жалпы саны 1 млн 11 мың адамды құрайтын қазақ территориясында орналасқан болатын. Тарихшы-ғалым С.Асфендияровтың статистикалық көрсеткіші бойынша XIX ғасырдың соңына қарай негізінен қазақ жерінен тұрған Сібір казак әскері 5 млн десятина, Орал казак әскері 6 млн десятина және Жетісу казак әскері 610484 десятина, бәрін қосқанда 11. 610. 484 десятина жер иемденді [2].

Жаңа қоныстанушылар толқыны үшін жаңа жерлер керек еді, сондықтан да жергілікті халықтың жерлерін тартып алу үшін әртүрлі әдістерді қолдану арқылы іс-шаралар жүгізді. Қазақтардан жерлерін тартып алынуы егіншілікке қажетті, бос жатқан көптеген жерлер бар деген желеумен жүргізілді.... Қарастырып отырған 15 жылда (1891-1905) облыстағы орыс мұжықтарының саны біршама өсті. Егер 1895 ж. облыстың құрамында 87 ауыл 61809 тұрғынымен болса, ал 1903 ж. ол 233 ауыл 189620 адамға дейін жетті.

Орыс-казак қоныстары біртіндеп Орал, Орынбор, Ақмола, Семей облыстары мен Жетісу өңірінің неғұрлым құнарлы жерлеріне орналасты. 1893 жылдан 1912 жылдар аралығындағы қоныстанушы шаруалар Ақмола облысында – 292 400, Торғайда – 292 300, Семейде – 50 700, Жетісуда – 43 300 ерек кіндікті құраған [3].

Қазақ жерін күштеп отарлаудың тереңдеуі қазақ шаруаларының жайылымдары мен егістігін едәуір қысқарта түсті. Егер 1893 жылдан 1905 жылға дейін, яғни 12 жыл ішінде қазақ шаруалары 4 млн десятина жерінен айырылса, кейінгі 7 жыл ішінде, яғни 1906 жылдан 1912 жылға дейін 17 млн десятина жерінен айырылған [4].

XX ғ. бас кезінде Ресей азиялық Шығысты отарлауды ерекше қарқынмен жүгізге бастады. Далалық өлкедегі қоныстандыру саясатының бұл кезеңі Ресей империясындағы капиталистік қатынастардың тереңдеп дамуы және XX ғасырдың басындағы шаруа қозғалысының өрлеуіне байланысты болды. Сондықтан бұл кездегі шаруалардың қоныстануы өлкені орыстандыру саясаты ретінде емес патша өкіметінің аграрлық саясатының ажырамас бөлігі деп қарастырылды.

Қазақстанға қоныс аударушылардың келуі, яғни 1905 жылғы революциядан кейін күшейді. Патша өкіметі қара шаруаны сыртқа көбірек жіберіп, орталық Ресейдегі жер дағдарысынан құтылмақ болды. Патша өкіметінің белгілі министрі Столыпин помещиктердің жер жағдайын дұрыстау үшін қара шаруалардың жерді одақтасып пайдалануын жойып, құлақ шаруасын өркендету саясатын жүгізге бастады. Өйткені қара шаруалардың жерді ортақтасып пайдалануы ерте кездегідей помещиктердің мүддесіне үйлеспейтін болды. Екінші жағынан, Ресейдегі жер мәселесін қазақ жерін тонаумен шешпек болды. Сондықтан қазақ жерін алудың әдісі де өзгеріп, ашықтан-ашық жерді күшпен басып алуға кірісті. 1907-1912 жылдардың өзінде ғана елдің еуропалық бөлігінен 2 млн. 400 мың адам әкеліп қоныстандырылды. Отарлау Қазақстанда кең көлемде жүзеге асырылды.

Қазақстанға басқа ұлттар өкілдерінің көшіп келуіне байланысты өлкедегі этнографиялық жағдай түпкілікті өзгерді. 1897 ж. Ресей империясындағы жапы санақ бойынша Алексеевко Н.В., Кронгард Г.Н., Базанова Ф.Н. құрастырған мәліметтеріне қарағанда Қазақстан территориясында 3 ірі этникалық топ пайда болды: қазақтар 75-82 %, орыстар 10-13 %, украиндар 1-2 % құрады [5].

Зерттеуші Бекмаханова Н.Е. XIX 70-90 жж. өлкедегі халықтың саны 375370 адам, олардың 273460 қазақтар болғанын жазған. Осы кездегі облыстардағы қазақтардың пайызы: Омбыда – 43,45%, Петропавлда – 58,85%, Көкшетауда – 75,51%, Ақмолада – 93,28 % болған. Көріп отырғанымыздай, қазақ жерін тартып алғанға дейін солтүстік облыстарда қазақтардың саны біршама жоғары болған. Ал 1911 ж. Қазақстанның халқының жалпы саны бойынша қазақтардың саны 60 % -ке дейін азайған, орыстар бүкіл халықтың 19,6 % құрды. 1914 ж қазақтардың саны 58,5 % , орыстар 29,6 % құрады.[6]

Сонымен, ХХ ғ. басындағы Қазақстандағы әлеуметтік-демографиялық ахуалға талдау жасаған кезде, жалпы өлкедегі патшаның отарлау саясатының кең белең алғандығын еркін аңғаруға болады: біріншіден, өлкедегі халықтың көп ұлтты құрамының қалыптасу үрдісі күшейе түсті; екіншіден, байырғы халықтың үлес салмағы кеміді де, келімсек халықтың, негізінен алғанда, орыстар мен украиндардың үлесі өсті; үшіншіден, қалалар мен олардағы халықтың біршама өсуі байқалып, оның құрамында метрополияның басқа аймақтарынан келген қоныс аударушылар мен отаршылдық әкімшілік пен кәсіпкерлікке байланысты әлеуметтік жіктер мен топтардың басымдылығы толық аңғарылады. Семей уезінде крстиан дінін таратушылар шіркеу мектептерін ашып, адамдарды көптеп тарта бастады патша қолдап ақшалай көмектер беріп отырды. Шіркеу мектептері төмендегі атаулармен аталды, Москвинская – 106 адам оқыды. Александыро-Невская – 100 адам оқыды. Никольская – 124 адам оқыды. Воскресенская – 104 адам оқыды. [7]

Европалықтардың жаппай қоныстануы қазақ жұртының дәстүрлі шаруашылығына үлкен зардабын тигізді. Біріншіден, қоныстандыру саясаты қазақтарды ең шұрайлы жерден айырумен бірге, сол арқылы оның егіншілік мәдениетінің дамуын тежеді, мал шаруашылығына байланысты көшіп қону жүйесін бұзды, сөйтіп түрлі қиындықтар туғызды. Екіншіден, патша үкіметі тарапынан қолдауға, түрлі артықшылықтарға ие болған орыс мұжықтары панасыз қазақ жұртына түрлі зорлық-зомбылық жасап отырды. Үшіншіден, казактар қазақ жерінің табиғатына немқұрайлы қарап, ормандарды ысырапсыз пайдаланып, біразын жоқ етті, жергілікті халықтан тартып алған егіншілікке жарамды жерлерді аз уақыт пайдаланып, тастап жаңа жерлерге кетіп отырды.

Патшаның қоныстандыру саясаты және бүкіл отарлау саясатының салдарынан Қазақстанның ауыл шаруашылығы дамуының орнына дағдарысқа ұшырады. Жерді тартып алу, отырықшылық ошақтарын талқандау жергілікті халықты шөл және шөлейт далаларға қуу, қазақтардың егін шаруашылығын, әсіресе мал шаруашылығын өркендетуге қолайсыз жағдай туғызды.

Отаршылардың бұратана халықтарға байланысты жүргізген шовинистік саясаты, соған орай еңбекшілер жағдайының, әсіресе жер мәселесі бойынша ауырлауы, қарапайым халықтың құқықтарының кемдігі, аяусыз езілуі, басқарудың ұйымдастырылу сипатының халыққа қарсы болу, рухани мәңгүрттенуі және т.б. қазақ елінің сол кездегі зиялы қауымының ашу-ызасын тудырды. Бұл туралы 1907 жылы М.Дулатов «Қазағым менің, елім менің» деген мақаласында Россияға тәуелді қазақ халқының «ешқандай правосының жоқтығы ыза мен кекті тудырады», «чиновниктер, урядниктер кедей қазақтарды ұрып-соғып, малдарын тартып алып, ойына не келсе соны істейді». «Енді олар біздің дінімізге, атадан мұра болып келе жатқан әдет-ғұрыпымызға ауыз салуда. Жер ауып келген мыңдаған мұжықтар қазақтардың суы мен шұрайлы жерлерін тартып алуда. Чиновниктерді арқаланған олар «сорлы қазақтарды ұрып-соғып, бар мүлкін тартып алып кетуде», - деп ашына жазды [8].

Дегенмен, қазақ- орыс қоныстарын құру, әскери бекіністер салу патша үкіметінің қазақ жерін отарлау барысындағы өтпелі кезең ғана еді. біржола отарлаудың баянды жолы жаңа жерге орыс шаруаларын мейлінше көбірек қоныстандыру екендігін патша үкіметі жақсы түсінді.

Сол сияқты рухани салада да қазақтар мен Ресейдің мүддесі ортақтасқан емес. Отарлаудың алғышарты ретінде Ресей мұсылмандық дәстүрлерді қазақ халқының тұрмыс-тіршілігіне кіргізбеу үшін түрлі айла-тәсіл қолданды. Қазақ халқының сауатын ағартушылық мақсатпен ашқан жоқ, керісінше, тілінен, дінін айырып, орыстандыру саясатын жүргізді. Патша өкіметі отарлау саясатын бүркемелемей, ашықтан-ашық жүргізді. Ол Түркістанның жергілікті халықтарының табиғи өмір салтымен, дәстүрлі мәдениетімен есептеспей, оларға тек отарлық қанаудың объектісі ретінде ғана қарап, оларды шоқындыруға, тілінен және ұлттық санасынан айырып, мәңгүрттендіріп жіберуге жанын салды. Миссионерлер-Остроумов пен Лыкошин мұсылмандарды шоқындырып, орыстандыруға барлық ғұмырын сарп етті. Қоныс аударып келген орыстарды жергілікті халықтардан жоғары қойып, олардың арасында ұлттық өшпенділік отын қоздырып отырды. Жергілікті халыққа «надан», «тағы», өлсе құны жоқ деп қарады. Отаршылдар өлкеге аса қатерлі дерт - маскүнемдікті де қоса ала келді. Мысалы, Әулиеата уезінің Михайловка селосында тұратын 200 орыс тұрғындары 1913 жылы 5000 шелек, яғни 50 000 литр арақ ішкен. Маскүнемдікке салынған орыс шаруалары өздерін бұратаналардан мәдениеттіміз деп санайтын» [9].

1907 жылы наурыздың 27-сінде Петербургте Шаһмардан Қосшығұлов пен Абдрашид Ибрагимовтардың басшылығымен қазақ тұңғыш бейресми «Серке» газетінің бірінші және соңғы саны шықты. Онда М.Дулатов «Жастарға» деген өлеңі мен «Біздің мақсатымыз» деген мақаласы жарияланды.

Кейінірек бұл тарихи кезеңде «Қазақстан», «Қазақ» газеттері «Айқап» журналы және т.б. басылымдар дүниеге келді. Солар арқылы қазақ зиялылары патша үкіметінің отаршылдық саясатын әшкереледі, халықты оқыту – білімге, мәдениетке, қол-өнерге, отырықшылыққа шақырды, әйелдер теңдігін насихаттады. Мысалы, «Қазақ» газетінің бірінші санында редактор А.Байтұрсыновтың бағдарламалық мақаласында бұл газеттің мақсаты – бұқара халықтың мүддесін қорғау, қазақтар арасында ғылым мен мәдениеттің тарауына ықпал жасау, басқа халықтардың өмірі мен жетістіктері жөнінде хабардар ету. Бұл үшін үкіметтің шығарған заң, жарлықтары және басқа нұсқау құжаттарын халыққа түсіндіру. Мемлекеттік дума мен Мемлекеттік кеңес жұмысы туралы мағұлматтар беру өзімізде және шетелдерде болып жатқан жаңалықтармен таныстыру; қазақтардың өткені мен болашағын баяндау; сауда, күнделікті жұмыс, тұрмыс, егін шаруашылығы мен мал шаруашылығы жөнінде кеңестер беру; мектеп пен медреселердің ісіне бағыт-бағдар беріп, ағартушылық, өнердің, тіл және әдебиеттің дамуына көмек жасау, денсаулық және мал дәрігерлік істерді насихаттау керек деп білген. Бұдан біз «Қазақ» газетінің жалпы халықтық мүдделерді қозғағанын айқын байқаймыз.

Патшалық империяның отаршылдық саясаты дала өлкесінің бар саласында үстемдік алып, «басына ерік», «қолына билік» кетіп, жерінен күштеп айырылған туған халқының тұрмысына байланысты, саяси-әлеуметтік мәселелерден көкірегі ояу қайраткерлердің оқшауланып қала алмайтыны әрине заңды құбылыс. Біздің ойымызға М.Дулатовтың мына сөздері дәлел бола алады: «Ол жылдардағы қазақ халқының қараңғылығы мен надандығын айтып жеткізу қиын. Қазақ бұқарасы губернаторлар мен уезд бастықтарын айтпағанда ең төменгі урядниктің алдында діріл қағып, адам төзгісіз қорлыққа шыдады, оның бұл халге жетуіне өз арасынан шыққан надан тілмаш-чиновниктер, болыс басқарушылар және басқалары өз үлестерін қосты; ауыр салық, зорлық, парақорлық, өсек тасу, үйреншікті көрініске айналды, құнарлы шұрайлы жерлер ешқандай да есепсіз қоныс аударушыларға алынып берілді, ал қазақтар болса шөлге ығыстырылды. Алым-салық ауыртпалығы кедей-кепшікке түсті, оны төлеуде жүздеген бас айдаған бай мен бес бас малы бар кедей теңгерілді. Қазақ елі, міне осындай түнекте ғұмыр кешті. Осының бәрін көре тұрып өзімнің азын-аулақ біліміме қарамастан, қолымдағы барыммен ар-намысы аяқ асты болған сорлы халқыма көмектесуді өз борышым деп санадым» [10].

Сондықтан да біздің ойымызша, Алаш қайраткерлерінің қызметтері халықты ағарту, білім беру, оқыту мәселесіне бағытталды. Біз өз зерттеуімізде М.Қозыбаевтың мына пікіріне қосыламыз. «Движение «Алаш» формировались под мощным воздействием просветительских идей».

«Алаш» қозғалысының қайраткерлері елдің экономикалық саяси, мәдени дамуын қазақ халқының санасын оятуды оқыту арқылы ғана шешу қажеттілігін дәлелдеді. Бұл жайында Ахмет Байтұрсынов «Қазақша оқу жайынан» атты мақаласында былай деп жазады: «Әуелі біз елді түзеуді бала оқыту ісін түзеуден бастау керек, неге десек, болыстық та, билік те халықта – оқумен түзеледі» [11].

Кейінірек бұл тарихи кезеңде «Қазақстан», «Қазақ» газеттері, «Айқап» журналы және т.б. басылымдар дүниеге келді. Солар арқылы қазақ зиялылары патша үкіметінің отаршылдық саясатын әшкереледі, халықты оқу – білімге, мәдениетке, қол-өнерге, отырықшылыққа шақырды, әйелдер теңдігін насихаттады. Оятудың құралы ретінде «Қазақ» газетін шығаруды ұйғарып, қаржыландару мәселесін ойдағыдай шешкен соң Ахмет Байтұрсынов газет редакторлығын өз міндетіне алды. «Қазақ» газетінің алдына қойған міндеті туралы оның бірінші санында былай жазды: «Әуелі газет – халықтың көзі, құлағы һәм тілі... газетасы жоқ жұрт басқа газетасы бар жұрттардың қасында құлағы жоқ керең, тілі жоқ мылқау, көзі жоқ соқыр сықылды...

Екінші, газета – жұрттың ұланбасына медет нәрсе. Олай болатын мәнісі жұрттың білімді, пікірлі, көргені көп көсемдері, оқығаны көп ғалым адамдары газета арқылы халықтың алдына түсіп, жол көрсетіп, жөн сілтеп, басшылық етіп тұрады.

Үшінші, газета – халыққа білім таратушы...

Төртінші, газета – халықтың даусы. Жұртым деп халықтың арын арлап, зарын зарлап, намысын жоқтайтын азаматтары газета арқылы халықтың сөзін сөйлеп, пайдасын қорғап, зарынақарсы тұрып, қарғаға көзін шоқытпасқа тырысады». Жалпы газеттің мақсаты – бұқара халықтың мүддесін қорғау, қазақтар арасында ғылым мен мәдениеттің тарауына ықпал жасау, басқа халықтардың өмірі мен жетістіктері жөнінде хабар ету. Бұл үшін үкіметтің шығарған заң, жарлықтары және басқа нұсқау құжаттарын халыққа түсіндіру.

Алаш қайраткерлерінің ең басты ізгі мақсаттары – халқына қызмет ету болды. Бұл мәселе М. Дулатовтың 1929 жылы Бутырск түрмесінен жазған хатынан байқалады. «Мен өзімнің құлдыққа түсіріліп, езгіге салынған бейшара халқымның осы құлдық жағдайдан шығуына көмектесуді өз

борышым деп санадым... Саяси саладағы оқиғаларды дер кезінде болжай алмадым деп санаймын, ал қазір Кеңес өкіметіне қарсы күрес деп отырғанның бәрі менің қазақ ұлтын дербес, тәуелсіз, бақытты жағдайда көргім келген тілегім ғана» [12] деп жазылған.

Қорыта айтқанда, Ресей империясының Қазақстанда жүргізген отарлық заңдарының бәрі қазақ халқының экономикалық, саяси, рухани, аумақтық тұрғыдағы бірлігін бұзуға бағытталды. Еуропа-лықтардың жаппай қоныстануы қазақ жұртының дәстүрлі шаруашылығына үлкен зардабын тигізді. Қоныстандыру саясаты қазақтарды ең шұрайлы жерден айырумен бірге, сол арқылы оның егіншілік мәдениетінің дамуын тежеді, мал шаруашылығына байланысты көшіп қону жүйесін бұзды, сөйтіп түрлі қиындықтар туғызды. Отарлық заңдар қазақ халқы өкілдерін болыстық көлемнен жоғары билікке жібермеді. Алаш қайраткерлерінің саяси көз-қарастарының негізінде, тәуелсіз құқтық мемлекет құруға деген жаңа саяси бағыттар пайда болды. Азаттықты аңсаған қазақ халқы саяси күрестің жалынына шарпылды. Оның қуаты Мемлекеттік Думаға да жетті. Ұлт-азаттық қозғалыс жетекшілері Ресейдің I және II Мемлекеттік Думасы мінбесінен: қазақ халқына саяси бостандық беру, қазақ жерін тартып алуды тоқтату туралы талап-тілектерін айтты.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Ана тілі Ұлт газеті № 22(1646) 2-8 маусым 2022 жыл.
2. Асфендияров С. История Казахстана с древнейших времен. – Алматы: – Мектеп, – 1993 – 187с.
3. История Казахской ССР с древнейших времен до наших дней /Под ред. М.Абдыхалыкова, А.Панкратова. Алма-Ата, 1943, С.340
4. Қазақстан тарихы. Хрестоматия. Құраст.: М.Қ. Қозыбаев, І.М. Қозыбаев. – Алматы: Қазақстан, 1994.
5. Алексеенко Н.В, Кронгард Г.Н, Базанова Ф.Н.
6. ҚРПМ., 140-қ., 1-т., 7-іс, 45-п.
7. ҚРОММ. ф.64. тізім 1. іс 5937. 333-п.
8. Дулатов М. Шығармалары, - Алматы: жазушы, 1991. -21-б.
9. Қоныратбаев О. Тұрар Рысқұлов. Қоғамдық саяси және мемлекеттік қызметі. - Алматы: Қазақстан, 1994. 16-17-б.б.
10. Дулатов М. Шығармалары. – Алматы: Білім, 1999.- 45-б.
11. Байтұрсынов А. Тіл тағылымы. – Алматы: Ғылым, 1992.-433-б.
12. Дулатов М. Ұрпаққа хат // Дала дидары. 1991. 8 мамыр.-3-б.

Д.С. Абишева¹, А.А. Шоңай¹

*¹«Халықаралық құқық» мамандығының 3 курс студенті,
Абай атындағы ҚазҰПУ Сорбонна-Қазақстан институты*

*¹Ғылыми кеңесші: Абай атындағы ҚазҰПУ
Сорбонна-Қазақстан институтының халықаралық
құқық кафедрасының оқытушы,
Алматы қ., Қазақстан*

**ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚЫЗЫЛ КРЕСТ КОМИТЕТІ ЖӘНЕ
ГУМАНИТАРЛЫҚ ӘРЕКЕТ**

Аңдатпа

Мақалада қазіргі жағдайдағы гуманитарлық іс-әрекеттің нақты көрінісінің негізгі бағыттары қарастырылады. Бұл әрекеттің өзектілігі, оның ажырамас сипаты көрсетілген. Халықаралық Қызыл Крест комитетінің қақтығыстарды ізгілендірудегі және әскери қақтығыстардың, террористік актілердің, табиғи апаттардың құрбандарына көмектесудегі рөлі ашылады.

Түйінді сөздер: Халықаралық гуманитарлық құқық, гуманитарлық іс-қимыл, қақтығыстар, терроризм, гуманитарлық ұйымдар, қақтығыстар құрбандары.

Абишева Д.С.¹, Шонай А.А.¹

¹студентка 3курса, специальность «Международное право»,

Институт Сорбонна-Казахстан, КазНПУ им. Абая

¹Научный руководитель: преподаватель кафедры

Международного права, Институт Сорбонна-Казахстан, КазНПУ им. Абая,

г. Алматы, Казахстан

МЕЖДУНАРОДНЫЙ КОМИТЕТ КРАСНОГО КРЕСТА И ГУМАНИТАРНЫЕ ДЕЙСТВИЯ

Аннотация

В статье рассматриваются основные направления реального проявления гуманитарной деятельности в современных условиях. Показана актуальность данного действия, его неотъемлемый характер. Раскрывается роль международного комитета Красного Креста в гуманизации конфликтов и помощи жертвам военных конфликтов, террористических актов, стихийных бедствий.

Ключевые слова: международное гуманитарное право, гуманитарные действия, конфликты, терроризм, гуманитарные организации, жертвы конфликтов.

Abisheva D.S.¹, Shonay A.A.¹

¹3rd year student, specialty "International Law", Sorbonne-Kazakhstan Institute, at Abai KazNPU,

¹senior lecturer of the Department of International Law,

of the Institute Sorbonne-Kazakhstan Abai KazNPU,

Almaty, Kazakhstan

INTERNATIONAL COMMITTEE OF THE RED CROSS AND HUMANITARIAN ACTION

Abstract

The article examines the main directions of the real manifestation of humanitarian activity in modern conditions. The relevance of this action, its inherent nature is shown. The role of the International Committee of the Red Cross in the humanization of conflicts and assistance to victims of military conflicts, terrorist acts, natural disasters is revealed.

Keywords: international humanitarian law, humanitarian actions, conflicts, terrorism, humanitarian organizations, victims of conflicts.

Халықаралық Қызыл крест Комитеті (ХҚКК) бірнеше ондаған жылдар бойы Қызыл Кресттің барлық ұйымдарының мазмұны мен бағытын анықтайтын 1949 жылғы Женева конвенцияларының негізін құрайтын барлық ережелерді сақтаушы ғана емес, сонымен бірге дәйекті орындаушы. Көрсетілген конвенциялар қабылданған сәттен өткен уақыт үшін заңгерлер ХҚКК байытуға айтарлықтай үлес қосты халықаралық гуманитарлық құқық мәселелерінің тұтас кешені. Бұл жағдайда негізгі назар және, ең алдымен, азаматтық қорғау мәселелеріне соғыс қимылдарының жаңа сипаты жағдайындағы адамдар. Бұл ғасырдың басында, атап айтқанда, АҚШ пен олардың әскери әрекеттерінде айқын көрінді Югославиядағы, содан кейін Ирактағы НАТО одақтастары және Ауғанстан. ХҚКК-ның оны орындаудағы орны толмас рөлі және оның әртүрлі гуманитарлық бөлімдері тәжірибе көрсеткендей, функциялар анықталады. Қызыл Крест ұйым ретінде сақталады өзінің тәуелсіздік және дербестік. Олар атап өткендей зерттеушілер мен Қызыл Крест қызметкерлерінің өздері, мұндай іс-әрекеттер жиі кездеседі тікелей саяси және қаржылық қысым әрекеттерінің әсері. Сарапшылар атап өткендей, бұл әрекеттер осы гуманитарлық ұйымның қызметіне белгілі бір мән беруге бағытталған Женева конвенцияларының ережелерінен тыс жаңа мағына. Сонымен бірге саяси қате болар еді (және бұл гуманитарлық іс-әрекеттің идеясы мен практикасына нұқсан келтіреді), егер қызыл әрекет болса Крест сол өзгерістерді ескерусіз салынды. Бүкіл жүйенің өтпелі күйіне арналған кейіпкерлер халықаралық қатынастар. Бұған мысал ретінде Грузия Оңтүстік Осетияда Қарулы араласуды жүзеге асырған 2008 жылғы тамыздағы оқиғалар жатады. Бұл ретте астапқыда халықаралық қауымдастыққа Грузия агрессор емес, құрбан деген идея енгізілді.

Тиісінше, гуманитарлық көмек тек Грузияға қатысты болды. Бұл қақтығыстың сипатына саналы көзқарас басым болуы үшін уақыт қажет болды. ХҚКК позициясы туралы айта отырып, бұл ұйымның өзі өтпелі күйде болатын халықаралық жүйенің бөлігі екенін ұмытпау керек. Жоғарыда айтылғандарға гуманитарлық әрекет идеясы өтпелі күйде екенін қосамыз [1; 2].

Мұндай жағдайларда Қызыл Крест қызметінде өзгерістер мен басымдықтар болады. Бұл соңғы екі-үш онжылдықта ХҚКК қызметінде айқын көрінеді, оның басшылығы өзінің гуманитарлық қызметін байыпты бағалауға, сондай-ақ оның құрылымы мен менеджментін одан әрі жетілдіруге көп күш жұмсады. 1980-ші жылдардың бірінші жартысында ХҚКК жаңа тарихи жағдайдағы гуманитарлық іс-қимыл ставкаларының мазмұны мен нысанын зерттеу бойынша айтарлықтай жұмыс жүргізді. Бұл мақсатты әрекет "болашақты зерттеу" деп аталды.

Бұл бастама бірқатар маңызды халықаралық оқиғалардан туындады. Бұл, мысалы, Польшада төтенше жағдай енгізу сияқты оқиғалар туралы; Фолкленд аралдарына тиесілі Ұлыбритания Мен Аргентина арасындағы әскери қақтығыс; Ливандағы соғыс, сондай-ақ Африка мен Азиядағы көптеген қақтығыстар. Мұның бәрі Қызыл Крест және Қызыл Жарты Ай ұйымдарынан көптеген елдердің үкіметтерімен диалогты дамытуға, сондай-ақ осы ұйымдардың қызметін бұқаралық ақпарат құралдарында қарқындалуға күш салуды талап етті. Сонымен қатар, гуманитарлық ұйымдардың қызметін жаңғырту жүзеге асырылды.

1990-шы жылдардың соңында "болашақты зерттеу" акциясының екінші кезеңі жүзеге асырыла бастады, оның шеңберінде 2003-2006 жылдарға арналған бағдарламада өз көрінісін алған Халықаралық Қызыл Крест Комитетінің жаңа басшылығының іс-қимылының егжей-тегжейлі жоспарын әзірлеу көзделді.

Жаңа ХХІ ғасырдың басында гуманитарлық әрекеттің жаңа стратегиясы мен тактикасын әзірлеудегі қиындықтар, ең алдымен, қырғи қабақ соғыстың соңында әлем қақтығыстардың жаңа формаларына тап болуымен байланысты болды. Бұл әсіресе 2001 жылдың 11 қыркүйегінде Нью-Йорктегі сауда орталығының тіреген ғимараттарына террористік шабуыл жасалған кезде айқын көрінді.

Қақтығыстардың жаңа формаларының пайда болуы туралы мәлімдеме қырғи қабақ соғыс жылдары тыныш саяси даму кезеңі болды дегенді білдірмейді. Осы кезеңде Қызыл Крест ұйымдарының қызметі өте белсенді болды. Осыған байланысты ХХ ғасырдың екінші жартысында әлем бірқатар оқиғалардың куәсі болды: Камбоджа мен Руандадағы геноцид; Кореядағы әскери қақтығыс; қазіргі уақытта жалғасып жатқан Араб-Израиль қақтығысы; 1956 жылы Венгриядағы қайғылы оқиғалар; Африка мен Азиядағы ұлт-азаттық соғыстар; азаматтық Ливандағы соғыс және т. б. қақтығыстар мыңдаған және мыңдаған адамдарға әсер етті. Егер Қызыл Крест қозғалысы мен көптеген гуманитарлық ұйымдар көрсеткен гуманитарлық көмек болмаса, бұл азаптар бірнеше есе көп болар еді.

Қырғи қабақ соғыстың аяқталуымен ұлы державалар арасындағы соғыстан кейінгі кезеңде қалыптасқан белгілі тепе-теңдік бұрынғы уақытта қалды және бұл халықаралық аренада жаңа шиеленістердің, соның ішінде әскери күш қолданумен байланысты бұрын-соңды болмаған мүмкіндіктерді ашты. Мұны Парсы шығанағындағы соғыс, Балқан мен Кавказдағы қақтығыстар, орталық және Батыс Африкадағы қанды қақтығыстар (Конго, Сьерра-Леоне, Либерия, Эфиопия және т.б.) дәлелдейді.

2001 жылғы 11 қыркүйектегі жазықсыз 3000-ға жуық адамның өмірін қиған қайғылы оқиғалардан кейін халықаралық қатынастардың бүкіл жүйесі айтарлықтай өзгерістерге ұшырады, терроризммен күрес алдыңғы қатарға шықты.

Бұл ретте терроризмнің өзі, өз кезегінде, үшінші мыңжылдықтың басында елеулі өзгерістерге ұшырады. Ол желілік сипатқа ие болды. Бұл ретте желі бірыңғай орталықтан басқарылмайды [4, С.60 – 65; 6, С. 272 – 274].

Қазіргі жағдайда, мысалы, террористік ұйымдардың құрылымы мен орналасқан жерін нақты анықтау мүмкін емес. Рас, террористік ұйымдар көбінесе белгілі бір экстремистік діни құрылымдармен анықталады.

Қарулы әрекеттердің жаңа формаларының жаңа күшпен пайда болуы қазіргі жағдайдағы гуманитарлық әрекеттердің не екендігі туралы сұрақтар туғызды. Халықаралық гуманитарлық құқықтың мазмұны мәселесі де өткір емес, ол этатикалық емес актерлердің іс-әрекеттеріне байланысты емес, негізінен мемлекеттердің, соның ішінде қол қоюлары Женева конвенцияларының астында тұрған мемлекеттердің іс-әрекеттеріне байланысты болды.

Мұндай жағдайда Халықаралық Қызыл крест Комитеті алдында бұрын-соңды болмаған тәжірибені анықтау негізінде халықаралық тәжірибенің жаңа сұрақтарына барабар жауап табу міндетіне тап болады.

Заңдылық немесе Гуманитарлық әрекетті растау

Қызыл Кресттің принциптері айқын. Олар, шын мәнінде, уақыт өте келе өзгермейді, өйткені олар ешкім дау айта алмайтын құндылықтарға негізделген. Алайда, тек осы принциптер гуманитарлық әрекетті заңдастыруға жеткіліксіз, оған жүгінгендердің көз алдында, оны моральдық немесе қаржылық тұрғыдан қолдайтындардың пікірінде, сондай-ақ бұқаралық ақпарат құралдары арқылы гуманитарлық ұйымдардың қызметіне төреші ретінде әрекет ететіндердің көзінде. ХҚКК әрқашан оның заңдылығы Женева конвенцияларының ерекше күзетшісінің мәртебесімен анықталады деп сендірді, оның рухы мен әрпі мемлекеттердің басым көпшілігі құрметтеуге және қажет болған жағдайда құрметтеуге міндеттенді. Дәл осы заңды негізде ХҚКК қақтығыс құрбандарына ешқандай кемсітусіз көмекке келу құқығын қорғады. Айта кету керек, гуманитарлық ұйымдардың нақты әрекеттері арқылы халықаралық гуманитарлық құқықтың қалыптасуы жүрді.

Гуманитарлық құқық алдымен Женева конвенциясының 10 бабы 1864 жылы тамызда ХҚКК құрылтайшылары тұжырымдаған жараланған әскери соғысушы армиялардың тағдыры, атап айтқанда, жараланғандардың ұлтына қарамастан көмек алу құқығы бекітілді.

Женева конвенциясы алғаш рет 1866 жылы Пруссия-Австрия соғысы кезінде қолданылды. Сонымен бірге, сол кезде Женева конвенциясына қол қойған Пруссия біржақты тәртіпте әрекет етті. Тек 1885 жылы, серб-Болгар соғысы кезінде Женева конвенциясы әскери қақтығыстың екі жағында да сақталды [5, 12-13 беттер].

Қазіргі уақытта Халықаралық гуманитарлық құқық 1949 жылы қабылданған төрт Женева конвенциясына және 1977 жылы күшіне енген екі қосымша хаттамаға, сондай – ақ классикалық қаруды қолдануды, балаларды соғыс қимылдарына тартуды реттейтін шарттар мен заңдарға негізделген [7, 20-21 беттер].

Айталық, Женева конвенцияларының рухында Халықаралық қылмыстық құқық әзірленді. Халықаралық гуманитарлық құқық болып табылатын құжаттар жиынтығы, нақты саяси тәжірибе көрсеткендей, қазіргі қарулы қақтығыстарды шешу процестеріне айтарлықтай әсер етеді.

Алайда, құжаттардың өзі ХҚКК қызметінің тиімділігін анықтайды. Ең бастысы-гуманитарлық іс-қимылдардың тиімділігі, соның ішінде ХҚКК қақтығыстардың өзінде. Соңғы жылдары бұл қызмет БҰҰ ұйымдарымен және түрлі үкіметтік емес ұйымдармен (ҰЕҰ) қызу бәсекелестік жағдайында жүруде. Халықаралық қауымдастықтар одағы өз қатарында 35000 ҰЕҰ бар екені белгілі. Тек БҰҰ консультативтік кеңесінде бұл Ұйымның экономикалық және әлеуметтік кеңесінде 3500 ҰЕҰ қызмет етеді [8, 199 б.].

Мұндай жағдайда гуманитарлық қызметтің оң нәтижелеріне қол жеткізу гуманитарлық акцияларды жүзеге асырудың жаңа тәсілдерін дамыту және техникасын жетілдіру қажеттілігін болжайды.

Мұнда ең бастысы – ХҚКК-нің нақты миссиясын институт ретінде анықтау, оның нақты акциялары әрдайым барлық жағдайларда ұйымның қағидаттарына сәйкес келуі керек [3, 151-167 беттер].

Айта кету керек, Қызыл Крест қозғалысына қатысы жоқ көптеген гуманитарлық ұйымдар осындай проблемаларға тап болады. Бұл барлық гуманитарлық ұйымдар арасындағы бірлескен қызмет саласындағы ынтымақтастықтың перспективасын ашады. Соңғы онжылдықтарда ХҚКК қабылдаған бастамалардың ішінде әртүрлі гуманитарлық ұйымдар арасындағы ынтымақтастықты дамытуға мүмкіндік бергендер және тіпті қажет еткендер де аз емес. Нәтижесінде гуманитарлық ұйымдардың іс-әрекеттерін үйлестіру және үйлестіру қажеттілігін мойындауда айтарлықтай прогресс жасалды, бұл тәжірибе көрсеткендей, барлық осы ұйымдар тек пайда көреді. Гуманитарлық ұйымдардың келісілген қызметі бұл ұйымдардың назарына жер аударылған адамдар мен хабар-ошарсыз кеткен адамдардың тағдырына, әскери қақтығыстар кезінде әйелдер мен балаларды қорғауға, сондай-ақ жеке құрамға қарсы миналарды пайдалануға тыйым салуға байланысты мәселелер туындауына ықпал етті.

Ауыстырылған адамдар. Ұзақ уақыт бойы ХҚКК БҰҰ-ның Босқындар жөніндегі комиссариатының қамқорлығына ресми белгілер бойынша түспеген "ішкі босқындардың" тағдырымен айналысқан санаулы халықаралық ұйымдардың бірі болды. Бұл комиссариат қауіпсіздік мақсатында өз елінен қашуға мәжбүр болған босқындардың тағдырымен ғана айналысатыны белгілі. Алайда, соңғы онжылдықтар ішінде халықаралық қауымдастық бірнеше рет қақтығысып қалды. Мұндай

жағдайларда олардың тағдырлары көбінесе Ұлттық Қызыл Крест ұйымдары мен жергілікті әлеуметтік қызметтермен айналысады.

Айта кету керек, көшірілген адамдарды қорғау ел ішінде-гуманитарлық қызметтің күрделі түрлерінің бірі. ХҚКК Президенті Я.Келленбергердің айтуынша, 1998 жылы ХҚКК-нің "ел ішінде жер аударылған адамдар мәселелері бойынша басшылық қағидаттарды" қабылдауы ел ішінде жер аударылған адамдарды қорғау саласындағы халықаралық құқықтық базаны нығайтуға маңызды үлес қосты [9]. Осы бағыттағы ХҚКК қызметінің ауқымы туралы мынадай деректер келтіріледі: 2006 жылы Комитет қандай да бір нысанда 32 елде шамамен 4 миллион жер аударылған адамға көмек көрсетті [10].

Жалпы, әлемде 42 миллион жер аударылған адам бар, оның ішінде 26 миллион адам – бұл өз елдерінің ішінде жер аударылған адамдар [8, 230 б.].

БҰҰ да қоныс аударған адамдарға көмек көрсетуге өз үлесін қосуда. 1992 жылы БҰҰ Бас хатшысының шешімімен қоныс аударған адамдардың мәселелеріне жауапты лауазым енгізілді, бұл осы мәселені айтарлықтай өзекті етті. Атап айтқанда, халықаралық қоғамдастықтың жер аударылған адамдар ісіндегі және осы мәселені шешу үшін қабылданған әрекеттердегі айқын кемшіліктері анықталды.

1999 ж. БҰҰ-да БҰҰ даму жөніндегі бағдарламалары (PNUD), Дүниежүзілік азық-түлік бағдарламасы (PAM), БҰҰ балалар қорлары (UNICEF), БҰҰ Азық-түлік және ауыл шаруашылығы жөніндегі Ұйымы (FAO), Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымы (OMS), БҰҰ Босқындар істері жөніндегі Жоғарғы комиссариаты шеңберінде халықаралық қоғамдастықтың күш-жігерін біріктіруге арналған тұрақты комитет құрылды (HCR) және гуманитарлық мәселелерді үйлестіру бюросы (OCHA), сондай-ақ ХҚКК, Халықаралық федерация, БҰҰ Адам құқықтары жөніндегі Жоғарғы комиссариаты (HCDH), Бас хатшының өкілі, Дүниежүзілік банк (BM), Еріктілер агенттіктерінің халықаралық кеңесі (ICVA), Халықаралық мигранттар ұйымы (OIM) және гуманитарлық араласу комитеті. Нәтижесінде шаралар кешені жүзеге асырылды және бірқатар құрылымдар құрылды, мысалы, ішкі орын ауыстырған тұлғалар бойынша жоғары деңгейдегі ұйымаралық желі (2000 ж.) және ел ішінде орын ауыстырған тұлғалар бірлестігі (IDP Unit – 2002 ж.). Бұл желі БҰҰ-ның негізгі институттары мен үкіметтік емес ұйымдардың өкілдерін біріктіреді. Бұл органдардың салыстырмалы күрделілігі бұған кедергі болмады.

Конго Демократиялық Республикасында БҰҰ-ның Азық-түлік және ауыл шаруашылығы ұйымымен (FAO) күш-жігерді біріктіру жолында және Анголада ХҚКК Дүниежүзілік азық-түлік бағдарламасымен (PAM), балаларды құтқару қорымен (SCF)тығыз жұмыс істейтін белгілі бір прогреске қол жеткізілді.. Оксфорд аштыққа көмек комитеті

(Oxfam), Шекарасыз дәрігерлер, халықаралық медициналық корпус.

Әйелдер мен соғыс. Миллиондаған әйелдер мен қыздар қазіргі қарулы қақтығыстардың салдарынан зардап шегеді. Олар әсіресе жыныстық зорлық-зомбылық, сондай-ақ басқа да физикалық және психологиялық жарақат алу қаупіне ұшырайды. Соғыс көбінесе әйелдер үшін мәжбүрлі қоныс аударуға және туыстарынан бөлінуге айналады, азық-түлік, ауыз су және медициналық көмекке қол жетімділікті алып тастайды. Кейде әйелдер отбасындағы жалғыз асыраушы болып қалады және олардың көпшілігі туыстарына қаржылық қолдау көрсету үшін жауапкершілікті өз мойнына алуға мәжбүр.

Осыдан он жыл бұрын БҰҰ Қауіпсіздік кеңесі Әйелдер, бейбітшілік және қауіпсіздік туралы 1325 қарар қабылдағаны кездейсоқ емес. Бұл құжат әлемдік қоғамдастықтың назарын әйелдер үшін қарулы қақтығыстардың пропорционалды емес және ауыр зардаптарына аударуға бағытталған [11].

Халықаралық гуманитарлық құқық шеңберінде қарулы әрекеттерге қатыспайтын ерлер, әйелдер мен балалар халықаралық шарттарда азаматтық адамдар ретінде қорғалады. 2000 жылы ХҚКК жүргізген зерттеу әйелдердің соғыс құрбандары ретіндегі қажеттіліктері бұрын үйреншікті шеңберден шыққанын көрсетті. Бұл соғыс жағдайындағы әйелдердің немесе аналардың ерекше осалдығы туралы ғана емес, сонымен бірге әйел көбінесе тұтқын жағдайында болады, тіпті хабар-ошарсыз кетеді.

Қарулы қақтығыс жағдайында қалған балаларды қолдау ХҚКК үшін басымдық болып табылады. ХҚКК бағдарламаларының бірқатары балалардың қажеттіліктерін ескере отырып арнайы әзірленген. Сонымен қатар, Женева конвенцияларындағы және қосымша хаттамалардағы балаларға арналған кемінде 25 мақала Қызыл Крест қызметінің мазмұнын анықтайды. ХҚКК бірнеше ондаған жылдар

бойы шұғыл көмек пен гуманитарлық қолдауды қажет ететін халық санатына балаларға да, әйелдерге де қатысты бейтараптық принципін таратпады. Қазіргі уақытта жағдай айтарлықтай өзгерді [10].

Хабар-ошарсыз кеткен. Сребриницадағы адамдарды жаппай қырып-жоюға кінәлілер өздерінің қылмыстары үшін мойындалып, Югославиядағы қылмыс сотында айыпталушы ретінде танылса да, тағы бір үлкен проблема анықталды – хабар-ошарсыз кеткендер мәселесі. Бұл мәселені шешу үшін Балқанда ХҚКК мамандандырылған кеңсесі құрылды, ол осы мәселемен айналысады. Бұл жұмыстың нәтижелері төмен. Жоғалған адамдар үшін, фактілер көрсеткендей, жиі барлығы жансыз болып шығады, әдетте, өлтіріледі. Және бұл осы мәселені шешеді тек тірі адамдармен айналысатын ХҚКК қызметінің шектері.

Бұл мәселедегі қарама-қайшы тергеулердің бірі 1975 жылы Кипрдегі оқиғалар болды, Түркияның әскери операциясынан кейін осы аралдық мемлекетте көптеген адамдар хабар-ошарсыз кетті. Бұл кейіннен түрік және грек қауымдастықтары арасындағы келіссөздер процесінде кедергі болды.

Қазіргі уақытта жүздеген мың адамдар халықаралық және ішкі қақтығыстардың нәтижесінде хабар-ошарсыз кеткендер санатына жата бастады. Олардың көпшілігі ұшыраған болатын қысым жасайтын әсерлерге байланысты.

Нәтижесінде, адам құқықтарын қорғаумен және медициналық қызметпен байланысты адамдар тобымен қарым-қатынас, ХҚКК өлгендердің денелерін "сөйлеуге" көп нәрсе жасады. Ол үшін эксгумация, ДНҚ талдауы негізінде Сәйкестендіру рәсімдері жүргізіле бастады. Содан кейін мұның бәрі халықаралық соттар құрған белгілі бір адамдардың қылмыстық әрекеттерінің дәлелі ретінде қолданылады.

Бірақ бұл тек із-түзсіз жоғалған адамдар адамзатқа қарсы қылмыстар үшін айыптауға айналады. Мұндай қылмыстың анықталған фактілері қайтыс болғандардың туыстарының арасында ғана емес, өмір сүру ортасында да үлкен психологиялық әсер етеді. Мұндай әрекеттер Руандада жақында өткен елде болған жаппай геноцидтен кейін кеңінен қолданыла бастады.

2003 жылғы ақпанда ХҚКК қақтығыстар кезеңінде жоғалып кеткен адамдардың тағдырына қатысты қолданылатын практика мен әдістердің барлық кешені бойынша үкіметтік және үкіметтік емес сарапшылардың конференциясын өткізді. Қажетті шешімдерге қол жеткізу үшін 90-ға жуық елден келген 300-ге жуық қатысушы қақтығыстарда жоғалып кеткен көптеген адамдармен байланысты барлық нәрсені анықтау үшін ұлттық үкіметтік ұйымдар, халықаралық ұйымдар мен үкіметтер арасында тұрақты ынтымақтастықты жүзеге асыру қажеттілігі туралы қорытындыға келді.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. Желтов, В.В. *гуманитарлық әрекет: Анықтама және қазіргі заманғы түсінік* / В.В. Желтов, И.С. Малахов // *Сібір социологиялық хабаршысы*. – 2007. – № 6. – С. 59 – 79.
2. Малахов, и.с. *гуманитарлық іс-әрекеттің негіздері мен критерийлері* / и. с. Малахов // *аймақтық даму саясаты: мәселелер мен тәсілдер: ғылыми жинақ. тр.* – Кемерово, 2009. – Б. 143 – 151.
3. Малахов, и. с. *бейтараптық Қызыл Кресттің негізгі қағидасы ретінде* / и. с. Малахов // *аймақтық даму саясаты: мәселелер мен тәсілдер: СВ.ғылыми. тр.* – Кемерово, 2009. – Б.151 – 167.
4. Платонов, Ю. П. *билік технологияларының желісіндегі Геосаясат* / Ю. П. Платонов. – М., 2010.
5. Buirette, P. *Lagrang Ph. Le droit international humanitaire* / P. Buirette. – 2008. – P. 12 – 13.
6. Chautard, S. *L'indispensable de la geopolitique. Levallois-Perret.* – 2009. – P. 272 – 274.
7. Mercier, M. *Le Comite International de la CroixRouge. L'action humanitaire dans le nouveau context mondial.* – Lausanne, 2004. – P. 20 – 21.
8. Rubio, F. *Dictionnaire pratique de l'humanitaire.* / F. Rubio, C. Hure // *Dictionnaire pratique de l'humanitaire.* P., 2010. – P. 199.
9. <http://www.icrc.org/web/rus/siterus0.nsf/htm/ihl/development-statement-210910>.
10. <http://www.icrc.org/web/rus/siterus0.nsf/htmlall/displacement-update-3107077>

**ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАРДЫҢ ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ
ЖҮЙЕСІН ТРАНСФОРМАЦИЯЛАУ
ТРАНСФОРМАЦИЯ СОВРЕМЕННОЙ СИСТЕМЫ
МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ
TRANSFORMATION OF THE MODERN SYSTEM
OF INTERNATIONAL RELATIONS УДК341.67 (574)**

Ж. Қанапиянова¹

¹Phd, Еуразия ғылыми-зерттеу институт

ы

Алматы қ., Қазақстан

**ИРАННЫҢ ЯДРОЛЫҚ КЕЛІСІМ ДАҒДАРЫСЫ:
ТАЛАПТАР МЕН СЕБЕПТЕР**

Аңдатпа

Иранның ядролық келісіміне 2015 жылы қол қойылды және ол 2018 жылы АҚШ-тың келісімінен шығу шешімімен және Иранға қарсы санкциялардың қайта оралуымен дағдарысқа енді. Иранның 2019 жылы келісім шарттарын біртіндеп орындамайтынын жариялау арқылы ядролық әрекеттердің жалғасуы басқа елдердің үрейленуіне себеп болды. Осы тұрғыда Иранның ядролық келісіміне қатысты келіссөздер жалғасуда. Зерттеуде дағдарыстың себептері мен Иранның ядролық келісімі тараптарының шарттарын анықтау арқылы дағдарыстың қысқа мерзімде шешіліп шешілмеуі зерттелетін болады. Зерттеу нәтижесі бойынша тараптардың қысқа мерзімде бір шешімге келіп, келісімге келуі қиын екені анықталды.

Түйінді сөздер: Иран, ядролық келісім, ядролық қару, ядролық бағдарлама, Америка Құрама Штаттары.

Қанапиянова Ж.¹

*¹Phd, Евразийский научно-исследовательский институт
г. Алматы, Казахстан*

**КРИЗИС ЯДЕРНОЙ СДЕЛКИ ИРАНА:
ТРЕБОВАНИЯ И ПРИЧИНЫ**

Аннотация

Ядерная сделка с Ираном была подписана в 2015 году, а в 2018 году она вступила в кризис из-за решения США выйти из соглашения и повторного введения санкций против Ирана. Объявив, что Иран не будет постепенно выполнять условия соглашения в 2019 году, продолжение ядерной деятельности вызвало тревогу у других стран. В этом контексте переговоры и встречи по иранской ядерной сделке продолжаются. В исследовании необходимо изучить, будет ли кризис разрешен в короткие сроки, путем определения причин кризиса и условий сторон ядерного соглашения с Ираном. По результатам исследования выявлено, что сторонам сложно прийти к какому-то общему решению и прийти к соглашению в короткие сроки.

Ключевые слова: Иран, ядерная сделка, ядерное оружие, ядерная программа, Соединенные Штаты Америки.

Zh. Kanapiyanova¹

*¹PhD, Institute Eurasian Research
Almaty, Kazakhstan*

**IRAN NUCLEAR DEAL CRISIS:
DEMANDS AND REASONS**

Abstract

The Iran nuclear deal was signed in 2015, and it entered a crisis in 2018 with the United States' decision to leave the agreement and the re-imposition of sanctions against Iran. By announcing that Iran would not

fulfill the terms of the agreement gradually in 2019 and the continuation of nuclear activities caused other countries to be alarmed. In this context, negotiations and meetings regarding the Iran nuclear deal are continuing. The aim of the study is to determine whether the crisis will be resolved in a short time by determining the reasons for the crisis and the conditions of the parties in the Iran nuclear agreement. According to the results of the study, it has been revealed that it is difficult for the parties to come to a common point and reach an agreement in a short time.

Keywords: Iran, nuclear deal, nuclear weapon, nuclear programme, United States of America

Бірлескен жан-жақты ядролық іс-қимыл жоспарына (JCPOA) Иран БҰҰ Қауіпсіздік Кеңесінің бес тұрақты мүшесі немесе P5 (Қытай, Франция, Ресей, Ұлыбритания, Америка Құрама Штаттары (АҚШ)) және Германия 2015 жылы қол қойған болатын. Бұл келісім Иранның ядролық бағдарламасын шектеу және оған салынған санкцияларды алып тастау туралы болған [1]. Үш жылдан кейін АҚШ келісімнен шығып, Тегеранға қарсы санкциялық қысымға қайта оралу туралы шешім қабылдады. АҚШ-тың шығу туралы шешімінен кейін Тегеран әкімшілігіне қарсы ауыр санкцияларды қайта енгізу көпжақты дипломатияның жетістігі болып саналатын ядролық келісімді тығырыққа тіреді. Осы жағдайға жауап ретінде Иранның 2019 жылдан бастап ядролық келісім бойынша алған міндеттемелерін біртіндеп орындамайтынын жариялай отырып, байытылған уран деңгейін арттыру және жетілдірілген центрифугаларды қолдануы халықаралық қоғамдық пікірде реакция тудырды [2].

Ядролық келісімді сақтау және еуропалық инвесторларды АҚШ-тың санкцияларынан құтқару үшін «Сауда алмасуды қолдау құралы» (INSTEX) механизмі жасалғанымен, бұл жүйе айтарлықтай нәтиже бермеді [3]. Бұған қоса, 2020 жылдың қарашасында ирандық ғалым Мухсин Фахризаданың өлтірілуі Тегеранның ядролық бағдарламасына қатысты радикалды шешімдер қабылдауына жол ашты. Ел парламентінде қабылданған заңға сәйкес 20% тазалықпен байытылған уран алғаш рет өндірілген болса, көп ұзамай; бұл көрсеткіш 60%-ға дейін көтерілді [4]. Ядролық келісім бойынша уранды 3,67% деңгейінде байытуға рұқсат етілген Иранның 60% өндіруі атом бомбасын жасау үшін қажет 90% таза бөлінетін уранға жету үшін маңызды қадам ретінде қарастырылады және бұл ядролық келісімді құтқаруға деген үмітті де үзді.

Алайда, 2021 жылы Вашингтонда президент әкімшілігі ауысқаннан кейін олар шектеулердің Иранның ядролық амбицияларына әсер етпеді деп шешіп, JCPOA-ға оралу туралы айта бастады. Еуропалық Одақтың (ЕО) үйлестіруімен 2021 жылдың сәуірінен бастап келісімнің қайта орындалуын және АҚШ-тың келісімге оралуын қамтамасыз ету үшін Венадағы келіссөздер әртүрлі себептермен ұзақ үзілістерге қарамастан 2022 жылдың тамызына дейін жалғасты [5]. Келіссөздер сайлаудан кейінгі Хасан Роуханиден Ибрагим Раиси үкіметіне ауысу кезінде және Ресейдің Украинаға шабуылы кезінде тоқтап қалды. Келіссөздердің үйлестірушісі болып табылатын ЕО ұсынған келісім жобасы мәтінінен кейін тараптар өткен айлармен салыстырғанда түпкілікті келісімге келу тұрғысынан әлдеқайда оңды белгілер берді.

Иран 2022 жылдың 15 тамызында ЕО ұсынған ядролық келіссөздердің соңғы жол картасы ретінде қабылданған келісім жобасы туралы және ЕО-ға өз көзқарасын білдірді. Келіссөздердің үйлестірушісі және Еуропалық Одақтың сыртқы байланыстар және қауіпсіздік саясаты жөніндегі Жоғарғы өкілі Жозеп Боррелл Иранның жауабын «ақылға қонымды» деп сипаттады [6]. АҚШ сондай-ақ 2022 жылдың 24 тамызында Иранның көзқарастарына жауап берді. Иранның Сыртқы істер министрі Хусейн Әмир Абдуллахиян ядролық келісімге қатысты санкциялардың жойылуын және Америка Құрама Штаттарының келісімнен қайта шықпайтынына сенім беруін қалайтындарын мәлімдеді [7]. Хат дипломатиясының бір түрі ретінде жалғасқан бұл үдерісте Вашингтонның Тегеран әкімшілігінің АҚШ-қа жауап ретінде ұсынған мәтінін конструктивті емес деп бағалауы оң атмосфераның ыдырауына себепкер болды.

Ақ үйдің баспасөз хатшысы Карин Жан-Пьер JCPOA талаптарына қайтып оралу мен Иранның ядролық қаруды таратпау туралы келісім (NPT) бойынша заңды міндеттемелеріне қатысты тергеулер арасында ешқандай шарт болмауы керек екенін мәлімдеді. Ол, кепілдіктер туралы ашық сұрақтарсыз JCPOA-ға қайта оралған дұрыс екенін және бұған қол жеткізу мүмкіндігі толығымен Иранның қолында екенін мәлімдеді [8]. Ал АҚШ Мемлекеттік хатшысы Энтони Блинкен Иранның JCPOA-ға оралу ұсынысына қатысты соңғы пікірлерін «артқа қадам» деп атады. Нәтижесінде еуропалық дипломатияның басшысы Жозеп Боррелл тараптар арасында JCPOA-ны қалпына келтіру бойынша тез келісімге қол жеткізуге болатынына күмән келтірді. Осының аясында БАҚ, президент Джо

Байденнің әкімшілігі қарашада өтетін Конгресс сайлауына дейін «ядролық келісім» туралы шешім қабылдамайтыны туралы көбірек хабар таратып жатыр [9].

Бұл жағдайлар АҚШ пен Иран арасында болып жатқанда, Атом энергиясы жөніндегі халықаралық агенттік (МАГАТЭ) пен Тегеран әкімшілігі арасында жіптер созыла бастады. МАГАТЭ-нің Иранда 2000 жылдардың басында Агенттікке хабарланбаған 3 жерде уран бөлшектері анықталғаны туралы және техникалық тұрғыдан жеткіліксіз деп тапқан мәлімдемесі, Тегеранның ядролық нысандарды бақылау үшін пайдаланатын камера мен ұқсас жабдықты жабуға шешім қабылдауына әкелді [10]. Тегеранның МАГАТЭ-ге қарсы қатаң шешімінен кейін осы елдің ядролық қызметін бақылауда және тексеруде қиындықтарға тап болған Агенттік 2022 жылдың 7 қыркүйегінде директорлар кеңесімен бөліскен соңғы баяндамасында Иранның ядролық бағдарламасының толығымен бейбіт екеніне кепілдік бере алмайтынын мәлімдеді [11].

Агенттіктің бұл таңқаларлық баяндамасынан кейін ядролық келісімнің тараптары болып табылатын Ұлыбритания, Германия және Франция Иранның келісімді қайта жүзеге асырудағы шынайылығына «байыпты күмәнданатындарын» білдіретін ортақ мәтінмен бөлісті. АҚШ-та өтетін конгресс сайлауына байланысты АҚШ президенті Джо Байденнің ядролық келісімге деген көзқарасының өзгеруі теріс бағытты жеделдете түсті. Иранның да Еуроодақ, АҚШ және МАГАТЭ-ге қатал реакцияларын білдіргенін ескерсек, ядролық келісім бойынша жылдам келісім күтілмейтінін және бұл ықтималдың кешегіден де аз екенін айтуға болады. Келісімге келу деген үміт аз болған осы кезде ядролық келісім «тұйыққа» тіреліп, келісімнің қайта жандануына деген үміт сөнді.

Шамамен 19 айға созылған келіссөздердің соңында қол жеткізілген тығырық үшін АҚШ-ты айыптаған Иран, келісімнің қайта басталуына кедергі келтіретін күрделі мәселе немесе келіспеушілік болмағанын мәлімдей отырып, ядролық келісімнің орындалмауына АҚШ-тың жауапты екенін жариялады [12]. Екінші жағынан, АҚШ Иранның күн өткен сайын әртүрлі талаптар қойып жатқанын және бұл жағдайда келісімге келудің қиын болатынын айтады.

Ядролық келісімге қатысушы болып табылмайтын және Иранның ядролық қаруға ие болуын қаламайтын Израиль шетелдік держава ретінде АҚШ пен Иран арасындағы келіссөздерге тікелей немесе жанама түрде ықпал етуге тырысып жатқаны белгілі. Иран мен АҚШ келісім жобасында қалған олқылықтарды жою туралы ұсыныстармен алмасып жатқанда, Израиль Байден әкімшілігін Иранмен 2015 жылғы ядролық келісімді қалпына келтіру үшін келіссөздерден бас тартуға шақыруда. Израиль премьер-министрі Яир Лапид қазір үстелде «жаман мәміле» бар екенін және келіссөздерге қатысушылардың бұны тоқтатып, жеткілікті екенін айту керектігін мәлімдеді [13].

Қорытындылай келетін болсақ, Иран АҚШ-тан Иран төңкеріс сақшыларын 2019 жылы орналастырылған шетелдік лаңкестік ұйымдардың ресми тізімінен алып тастауды, АҚШ-тың келісімнен шықпайтынына кепілдік беруді, сондай-ақ МАГАТЭ-нің үш объектісінде радиоактивті іздердің шығу тегі мәселесі бойынша тергеуді тоқтатуды сұрағаны белгілі. Екінші жағынан, АҚШ Иранның NPT және МАГАТЭ ережелерін сақтауы және JCPOA-дан бөлек өз міндеттемелерін орындауы керек екенін мәлімдеп, келісімді шешілмейтін етеді. Израиль сияқты шетелдік державалардың АҚШ-қа ықпалын ескере отырып, Израиль бұрынғы келісімнің орнына Иранның барлық ядролық әрекеттерін, соның ішінде баллистикалық зымырандарды шектейтін ядролық келісімді талап етеді. Осындай жағдайда Иран мен АҚШ-тың бір нүктеге келіп, қысқа мерзімде келісімге келуі қиын сияқты.

Сондай-ақ екі тарап та тәуекелдің тым жоғары екенін түсінеді, өйткені Иранның ядролық бағдарламасы бойынша келіссөздердің сәтсіздігі аймақтық қақтығыстың қайта жандануына әкеліп соғуы мүмкін. Бұл тұрғыда Израиль, Иран ядролық қару жасауды тоқтатпаса және бұл бағытта айтарлықтай табысқа жетсе, алдын ала соққы беру құқығын өзіне қалдыратынын бірнеше рет ескертті. Ядролық жобалары әскери мақсаттарды көздейтінін әрқашан жоққа шығаратын Тегеран болса Израильге соққыға соққымен жауап беруге уәде береді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. State.gov (2015). *Joint Comprehensive Plan of Action*. <https://2009-2017.state.gov/e/eb/tfs/spi/iran/jcpoa/index.htm#:~:text=On%20July%202014%2C%202015%2C%20the,program%20will%20be%20exclusively%20peaceful>. Қаралған күні: 29.10.2022.

2. *Theguardian.com* (2019). *Iran resumes uranium enrichment in new step away from nuclear deal.* <https://www.theguardian.com/world/2019/nov/05/iran-announces-injection-of-uranium-gas-into-1044-centrifuges>. Қаралған күні: 29.10.2022.
3. *Irna.ir* (2019). *INSTEX, Preliminary Step to Europe's Commitments.* <https://en.irna.ir/news/83389492/INSTEX-preliminary-step-to-Europe-s-commitments-spokesman>. Қаралған күні: 29.10.2022.
4. *Aljazeera.com* (2021). *Iran starts enriching uranium at 60%, its highest level ever.* <https://www.aljazeera.com/news/2021/4/16/iran-starts-enriching-uranium-to-60-its-highest-level-ever>. Қаралған күні: 29.10.2022.
5. *Iranprimer.usip.org* (2021). *Timeline. Biden Diplomacy on Iran.* <https://iranprimer.usip.org/blog/2021/apr/02/new-talks-timeline-diplomacy-under-biden>. Қаралған күні: 29.10.2022.
6. *Reuters.com* (2022). *EU's Borell hopes US response on Iran nuclear deal proposal this week.* <https://www.reuters.com/world/middle-east/eus-borrell-answer-iran-eu-proposal-nuclear-deal-was-reasonable-2022-08-22/>. Қаралған күні: 29.10.2022.
7. *France24.com* (2022). *Iran says it wants stronger guarantees for nuclear deal.* <https://www.france24.com/en/live-news/20220831-iran-says-it-wants-stronger-guarantees-for-nuclear-deal>. Қаралған күні: 29.10.2022.
8. *English.news.cn* (2022). *White House suggests no conditionally between revival of Iran nuclear deal.* <https://english.news.cn/20220903/f9b4e2f9442647fa8aeac3e00321cb51/c.html>. Қаралған күні: 29.10.2022.
9. *Kommersant.ru* (2022). *Instead of a "nuclear deal", the conflict was restored.* <https://www.kommersant.ru/doc/5558214>. Қаралған күні: 27.10.2022.
10. *BBC.com* (2022). *IAEA urges Iran to explain uranium particles at undeclared sites.* <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-57386296>. Қаралған күні: 29.10.2022.
11. *Davenport K.* (2022). *Iran Nuclear Deal Negotiations Reach Final Stage.* <https://www.armscontrol.org/act/2022-09/news/iran-nuclear-deal-negotiations-reach-final-stage>. Қаралған күні: 28.10.2022.
12. *Robinson K.* (2022). *What is the Iran Nuclear Deal?* <https://www.cfr.org/background/what-iran-nuclear-deal>. Қаралған күні: 29.10.2022.
13. *Davenport K.* (2022). *Iran Nuclear Deal Negotiations Reach Final Stage.* <https://www.armscontrol.org/act/2022-09/news/iran-nuclear-deal-negotiations-reach-final-stage>. Қаралған күні: 28.10.2022.

УДК 341.21
МРНТИ 10.87.21

Жамансарин Н. Ш.¹, Альмуханова Р.К.¹

¹к. и. н., доцент, заведующий кафедрой международных отношений
Института Сорбонна-Казахстан, КазНПУ им. Абая
¹магистрантка 1 курса специальности Международные отношения
Института Сорбонна-Казахстан, КазНПУ им. Абая
г. Алматы, Казахстан

СОВРЕМЕННАЯ МИГРАЦИОННАЯ ПОЛИТИКА ФРАНЦИИ

Аннотация

В статье рассматриваются особенности современной миграционной политики Франции. Выделяются основные направления миграционной политики – управление миграционными потоками, борьба с нелегальной миграцией, интеграция иммигрантов. Анализируется деятельность французских президентов в области миграционной политики – Н.Саркози, Ф.Олланда, Э.Макрона, а также дискуссии основных политических партий по миграционным вопросам и правительственные меры по оптимизации миграционной политики, предпринятые в 2019 году.

Ключевые слова: миграционная политика Франции, нелегальная миграция, иммигранты, беженцы, интеграция, Э.Макрон.

Н.Ш. Жамансарин¹, Р.К. Альмуханова¹

¹т.ғ.к., доцент, Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты,
халықаралық қатынастар кафедрасының меңгерушісі

¹Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты,
Халықаралық қатынастар кафедрасының 1-курс магистранты
Алматы қ, Қазақстан

ФРАНЦИЯНЫҢ ҚАЗІРГІ КӨШІ-ҚОН САЯСАТЫ

Аңдатпа

Мақалада Францияның қазіргі көші-қон саясатының ерекшеліктері қарастырылады. Көші – қон саясатының негізгі бағыттары – көші-қон ағындарын басқару, заңсыз көші-қонға қарсы күрес, иммигранттардың интеграциясы ерекшеленеді. Француз президенттерінің көші-қон саясаты саласындағы қызметі – Н.Саркози, Ф.Олланд, Э.Макрон, сондай-ақ негізгі саяси партиялардың көші-қон мәселелері бойынша пікірталастары және 2019 жылы қабылданған Көші-қон саясатын оңтайландыру жөніндегі үкіметтік шаралар талданады.

Түйін сөздер: Францияның көші-қон саясаты, заңсыз көші-қон, иммигранттар, босқындар, интеграция, Э.Макрон.

Zhamansarin N. S.¹, Almukhanova R. K.¹

¹cand. sci. hist., docent, directeur du département des relations internationales
de l'Institut Sorbonne-Kazakhstan, KazNPU Abai

¹étudiante de la 1e année du Master en Relations internationales
de l'Institut Sorbonne-Kazakhstan, KazNPU Abai
Almaty, Kazakhstan

POLITIQUE MIGRATOIRE CONTEMPORAINE EN FRANCE

Annotation

L'article traite des particularités de la politique migratoire contemporaine en France. Les principales orientations de la politique migratoire – la gestion des flux migratoires, la lutte contre la migration illégale, l'intégration des immigrants - sont mises en évidence. L'activité des présidents français dans le domaine de la politique migratoire – N. Sarkozy, F. Hollande, E. Macron, ainsi que les discussions des principaux partis politiques sur les questions migratoires et les mesures gouvernementales visant à optimiser la politique migratoire prises en 2019 sont analysées.

Mots-clés: politique migratoire de la France, immigration illégale, immigrants, réfugiés, intégration, E. Macron.

Прием иммигрантов во Франции осуществляется еще со времён революции 1789 года, когда в Конституции было дано юридическое определение граждан Франции, следовательно, и иностранцев, как людей, не попадающих в эту категорию граждан. Французами в то время считались «лица, родившиеся во Франции и избравшие себе местожительство в королевстве; лица, родившиеся за границей и происходящие в любом числе поколений от француза или француженки, оставивших отечество, но водворившиеся во Франции и принесшие гражданскую присягу» [1].

Иммиграционная проблема как таковая в тот период не существовала и большого внимания со стороны властей не требовала. Однако во второй половине XX века из-за экономического кризиса миграционная политика ужесточается: в 1974 году Жак Ширак устанавливает новые правила въезда мигрантов, а также вводит механизм принудительной репатриации. Это решение было подвергнуто критике профсоюзами и правозащитными организациями за противоречие французским либеральным основам [2].

В последние десятилетия миграционная ситуация во Франции не устраивает многих ее граждан, так как: снижается уровень жизни, большие деньги тратятся на социальные пособия безработным иммигрантам, растет преступность среди мигрантов африканских и арабских стран. Религиозные столкновения и рост исламского экстремизма и терроризма усиливают уровень расистских настроений среди французов.

Массовые беспорядки во Франции 2005 года привели к ужесточению миграционной политики во Франции. Президент Франции с 2007 по 2012 гг. Николя Саркози впервые в истории страны изложил цели миграционной политики, которые включали в себя: контроль миграционных потоков, содействие в интеграции, поощрение партнерства в целях развития, продвижение французской идентичности. Однако эти цели не были достигнуты в полной мере, политика Н. Саркози потерпела неудачу. Для властей оказалось сложным одновременно проводить политику соблюдения национальных интересов и демократических традиций [3].

Другой президент Франции Франсуа Олланд (2012-2017 гг.) также внес жесткие изменения в миграционную политику. В марте 2013 года правительство Франции сократило социальные пособия мигрантам на 80%. Несмотря на это, в 2015 году число просителей убежища во Франции увеличилось на 23,6 % по сравнению с 2014 годом. Кроме того, за первые 8 месяцев 2016 года число запросов убежища увеличился на 20 % по сравнению с аналогичным периодом 2015 года [4].

Террористические акты в Париже 2015 года стали толчком для пересмотра миграционной политики, который стал проявляться только после избрания в качестве президента Франции Эмманюэля Макрона. В своей предвыборной кампании Э. Макрон заявлял о долге европейских стран, заключающийся в помощи беженцам, через борьбу с причинами неконтролируемой миграции – голодом, конфликтами, войнами, экономическим кризисом [5]. Однако, судя по статистическим данным, действия в данной сфере являются неэффективными. Так, в 2019 году количество просьб о предоставлении убежища достигло рекордного уровня (более 170 тыс. заявок), с 2020 года оно сокращалось, дойдя до 100 тыс. заявок в 2021 году, и в 2022 году вновь увеличилось до 137 тыс. обращений [6]. Таким образом, становится очевидным, что в последнее время правительство тратит достаточно большую сумму денег на выплату социальных пособий и других льгот беженцам, что вызывает недовольство среди коренных французов.

Также Эмманюэль Макрон обещал введение определенных ограничений и санкций нелегалам и беженцам, отказывающимся работать, но все же статистика говорит об обратном: за последние пять лет среднегодовое количество выездов и выселений нелегальных мигрантов понизилось на 15% по сравнению за тот же период во время президентства Ф. Олланда [7].

Важным направлением миграционной политики Э. Макрона является взаимодействие со странами ЕС в плане охраны внешних границ. Это направление предусматривает:

- укрепление полицейского корпуса в рамках построения единой общеевропейской системы пограничного контроля, передачу ему полномочий по надзору и защите внешних европейских границ. Речь идет о долговременном увеличении численности пограничной полиции до 5 тыс. человек под эгидой нового Европейского агентства пограничной и береговой охраны;

- создание контрольно-пропускных пунктов в государствах исхода с целью ограничения числа беженцев до прибытия в страны Евросоюза;

- усиление борьбы с нелегальной иммиграцией в ЕС и ее организаторами.

Также необходимо отметить цель поощрения притока высококвалифицированных специалистов и талантливых людей. Для них программа президента предусматривает упрощение процедуры и сокращение сроков получения визы по статусу «паспорт талант» («*passerport talent*»). По состоянию на 2022 г. эти паспорта получили 28 тыс. человек [8]. На представительства Французской торгово-промышленной палаты (*Chambre de commerce et d'industrie, CCI FRANCE*) и региональные экономические службы посольств возлагается задача ускорить рассмотрение досье перспективных для переезда во Францию кандидатов в сфере бизнеса и науки.

Началом реализации программных предложений президента стали озвученные 6 ноября 2019 года премьер министром Франции Э. Филиппом «20 мер, направленных на изменение французской миграционной политики» и «восстановление контроля над иммиграционными потоками» [9]. Эти меры приняты по итогам многомесячной работы межминистерского комитета по иммиграции и интеграции и парламентских дебатов «О миграционной политике Франции и Европы», состоявшихся в октябре 2019 г. Эти меры отражали взгляды Макрона по основным проблемам иммиграции в преддверии президентских выборов 2022 г.

В своей предвыборной кампании 2022 года Э.Макрон выделил несколько направлений миграционной политики. Во-первых, он обязался ужесточить условия выдачи ежегодных видов на жительство, содействуя высылке в свои страны лиц, которым было отказано в предоставлении убежища или виновных в совершении преступлений. Во-вторых, получение гражданства теперь возможно только при условии свободного владения французским языком [10].

В современной французской политической элите существуют серьезные разногласия относительно вопросов иммиграции. Эти разногласия были выражены в дебатах, прошедших в октябре 2019 года в Национальной ассамблее Франции. Депутаты президентской партии «Вперед, Республика!» («La République En Marche») поддерживают идею создания государственного органа, включающего представителей всех групп, участвующих в процессах интеграции. Их взгляд на интеграцию включает в себя владение французским языком, трудоустройство, активное участие в общественной жизни на местном уровне и обеспечение равных возможностей для иммигрантов и коренного населения. Они также призывают к «гуманной и закрытой» иммиграционной политике, что означает сокращение количества иммигрантов, но улучшение их приема [11].

С другой стороны, «левые» критикуют сторонников президента Макрона, считая, что «правые» силы пытаются свалить ответственность за экономические проблемы страны на иммигрантов, создавая ажиотаж вокруг этой темы. Они утверждают, что настоящие источники проблемы - это недостатки финансовой и налоговой политики правительства, коррупция и другие факторы. Крайне «правые», включая Марин Ле Пен, винят глобалистскую идеологию, которая, по их мнению, не учитывает национальные интересы, а также неправительственные международные организации, которые, по их мнению, способствуют демографической и культурной нестабильности, особенно в Европе. Они призывают к проведению референдума по вопросу иммиграции во Франции и выдвигают идею моратория на иммиграцию как необходимую меру для страны.

Представители партии «Демократическое движение» выступают за создание эффективной европейской политики по приему беженцев и активизацию диалога со странами, из которых приезжают иммигранты, в частности, с африканскими государствами. Важно отметить, что Франция сохраняет свой интерес к Африканскому континенту и считает его одним из приоритетных направлений своей внешней политики. Министр иностранных дел Жан-Ив ле Дриан подчеркивает, что демографический рост в Африке (прогнозируется увеличение населения до 2 миллиардов человек к 2050 году) также затрагивает интересы Франции.

Правительство Макрона проводит политику соразвития, направленную на оказание помощи развивающимся странам с целью создания благоприятных условий для сдерживания эмиграции. В 2019 году Франция увеличила финансирование помощи развитию на 4,85%, достигнув около 3 миллиардов евро, что помогло ей занять одно из лидирующих мест среди стран, финансирующих развитие стран Третьего мира. Франция регулярно предоставляет субсидии нуждающимся странам, и в 2016 году 19 африканских государств получили такую поддержку. Около двух третей этих субсидий администрируется Французским агентством развития (Agence Française de Développement, AFD) [12]. Сотрудничество с африканскими государствами, по мнению Жан-Ив ле Дриана, должно включать в себя разработку эффективных процедур возвращения нелегальных мигрантов на их родину и содействие развитию Африканского континента, с фокусом на здравоохранении, гендерном равенстве и других секторах. Однако во Франции существуют сомнения в эффективности этой политики, поскольку несмотря на инвестиции, численность иммигрантов не уменьшается, а продолжает расти.

Таким образом современную миграционную политику Франции можно охарактеризовать как прагматичную и гибкую, во многом схожую с предыдущей политикой. Главным приоритетом миграционной программы остается интеграция иммигрантов. Для достижения этой цели предусматривается создание и реализация местных проектов по интеграции, обучение французскому языку и ознакомление иммигрантов с республиканскими ценностями, историей и культурой Франции. Э.Макрон подчеркивает важность идеи «жить вместе», отказываясь как от модели мультикультурализма, так и от полной ассимиляции. Интеграция, по словам Макрона означает «открытый и добровольный патриотизм» [13], что представляет собой осознанный выбор принадлежности к французской нации и признание Франции как «гостеприимной, но также требовательной» страны.

Список использованных источников:

1. *Les constitutions de la France depuis 1789*. P. : Flammarion, 1979. P.37
2. Снисаренко К. Иммиграционный вопрос и политическая борьба во Франции в 1981-1988 гг. // Журнал международного права и международных отношений. – 2015. – №2. – С. 43-49
3. Шмелева Н. В. Права человека и национальная безопасность: Франция в поисках решения миграционного кризиса // Вестник МГИМО-Университета. - 2018. - № 3(60). – С. 104-125
4. Funes N., Céline Rastello C. Accueil de réfugiés // L'OBS. – Le 14 septembre 2016. – URL: <https://www.nouvelobs.com/monde/migrants/20160914.OBS8030/accueil-des-refugies-la-france-est-tres-loin-du-modele-allemand.html> (дата обращения: 15.09.2023)
5. Dravigny J. Présidence Macron et immigration: la continuité en marche? // Migrations Société. -- 2017. -- № 168. - P. 3-11.
6. Eurostat Annual Report on Migration and Asylum 2022 – Statistical annex – June 2023 – URL : <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/7870049/17096110/KS-09-23-223-EN-N.pdf/b4b0c640-556d-a271-ab16-0613af8924a8?version=2.0&t=1688567385923> (дата обращения: 16.09.2023)
7. Bilan migratoire de la présidence Macron : one immigration qui pourrait on accélération // Observatoire de l'immigration et de la démographie. - Le 16 mars, 2022. - URL: <https://observatoire-immigration.fr/immigration-2022/> (дата обращения: 16.09.2023)
8. Statistiques annuelles en matière d'immigration, d'asile et d'acquisition de la nationalité française. URL : <https://www.immigration.interieur.gouv.fr/fr/Info-ressources/Actualites/Communiqués/Statistiques-annuelles-en-matiere-d-immigration-d-asile-et-d-acquisition-de-la-nationalite-francaise> (дата обращения: 17.09.2023)
9. Quotas, accès aux soins, regroupement familial... voici le détail des 20 mesures sur l'immigration. LCI, 06.11.2019. URL: <https://www.lci.fr/politique/quotas-acces-aux-soins-regroupement-familial-voici-le-detail-des-20-mesures-sur-limmigration-edouard-philippe-2136951.html> (дата обращения: 17.09.2023)
10. Le programme d'Emmanuel Macron concernant l'asile et l'immigration. URL: <https://en-marche.fr/emmanuel-macron/le-programme/immigration-et-asile>
11. En direct – Immigration: “Il n’y a pas de consensus”, constate Édouard Philippe. Le Figaro, 07.10.2019. URL : <https://www.lefigaro.fr/actualite-france/2019/10/07/01016-20191007LIVWWW00003-debat-immigration-assembleenationale-etrangers-illegaux-asile-quotas.php> (дата обращения: 18.09.2023)
12. Французская государственная помощь в целях развития и ее основные принципы. [French state aid for development and its main principles (In Russ.)] URL :<https://www.diplomatie.gouv.fr/ru/politique-etrangere/oficial-naya-pomoschv-celyah-razvitiya/l-aide-publique-au-developpement-francaise-et-ses-principes/> (дата обращения: 19.09.2023)
13. Dravigny J. Présidence Macron et immigration: la continuité en marche? Migrations Société, 2017, vol. 2, no. 168, pp. 3-11. URL: <https://www.cairn.info/revue-migrations-societe-2017-2-page-3.htm#> (дата обращения: 19.09.2023)

МРНТИ 06.51.51

Muratkhankyzy N.¹, Belyalova A.E.¹

¹ master student of the 1st year of the Al-Farabi Kazakh National University

¹ PhD, Doctor of Pedagogical Sciences of
the Al-Farabi Kazakh National University,
Almaty, Kazakhstan

**SOUTH KOREA INVESTMENT IN KAZAKHSTAN: CHALLENGES
AND OPPORTUNITIES OF ECONOMIC DEVELOPMENT**

Abstract

The article examines the challenges and opportunities associated with South Korean investments in Kazakhstan, as well as their potential impact on the country's economic development. In recent years, South Korea has become a major investor for Kazakhstan, especially in the fields of oil and gas, mining and transport. The article analyzes the drivers of South Korean investment in Kazakhstan, the challenges faced by investors, and the potential economic benefits for Kazakhstan.

The article uses a mixed approach that includes a literature review, investment data analysis, and qualitative interviews with key stakeholders. Furthermore, despite the significant challenges facing South

Korean investors in Kazakhstan, including political and regulatory risks, it was found that there are also significant opportunities for economic development. South Korean investment can contribute to technology transfer, job creation and infrastructure development in Kazakhstan.

The article also discusses the political proposals of Kazakhstan and South Korea to improve the investment climate, improve bilateral economic relations and promote the sustainable economic development of Kazakhstan. Overall, the study contributes to a deeper understanding of the challenges and opportunities associated with South Korean investment in Kazakhstan and provides insight to policy makers, investors and businesses operating in the region.

Keywords: Investment, job creation, bilateral economic relations, sustainable economic development, policy recommendations.

Н.Мұратханқызы¹, А.Е. Белялова¹

¹ әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің

1-ші курс магистранты

¹ әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің PhD,

педагогика ғылымдарының докторы,

Алматы қ., Қазақстан,

ОҢТҮСТІК КОРЕЯНЫҢ ҚАЗАҚСТАНҒА ИНВЕСТИЦИЯСЫ: ЭКОНОМИКАЛЫҚ ДАМУДЫҢ ҚИЫНДЫҚТАРЫ МЕН МҮМКІНДІКТЕРІ

Аңдатпа

Мақалада Оңтүстік Кореяның Қазақстанға инвестициялауымен байланысты қиындықтар мен мүмкіндіктерді, сондай-ақ олардың елдің экономикалық дамуына әлеуетті әсерін қарастырады. Соңғы жылдары Оңтүстік Корея Қазақстан үшін, әсіресе, мұнай-газ, тау-кен өнеркәсібі және көлік салаларында ірі инвесторға айналды. Диссертацияда Оңтүстік Кореяның Қазақстанға инвестициясының қозғаушы күштері, инвесторлар алдында тұрған міндеттер және Қазақстан үшін әлеуетті экономикалық пайда талданады.

Мақала әдебиетті шолуды, инвестициялық деректерді талдауды және негізгі мүдделі тараптармен сапалы сұхбаттарды қамтитын аралас тәсілді пайдаланады. Сонымен қатар, Қазақстандағы оңтүстік-кореялық инвесторлардың алдында тұрған елеулі қиындықтарға, соның ішінде саяси және реттеуші тәуекелдерге қарамастан, экономикалық даму үшін де айтарлықтай мүмкіндіктер бар екені анықталды. Оңтүстік Корея инвестициясы Қазақстандағы технологиялар трансфертіне, жұмыс орындарын құруға және инфрақұрылымды дамытуға ықпал ете алады.

Мақалада сондай-ақ инвестициялық ахуалды жақсарту, екіжақты экономикалық қарым-қатынастарды жақсарту және Қазақстандағы тұрақты экономикалық дамуға жәрдемдесу бойынша Қазақстан мен Оңтүстік Кореяның саяси ұсыныстары қарастырылған. Жалпы, зерттеу Оңтүстік Кореяның Қазақстандағы инвестициясымен байланысты қиындықтар мен мүмкіндіктерді тереңірек түсінуге ықпал етеді және аймақта жұмыс істейтін саясаткерлерге, инвесторларға және бизнеске түсінік береді.

Түйін сөздер: Инвестиция, жұмыс орындарын құру, екіжақты экономикалық байланыстар, тұрақты экономикалық даму, саясат бойынша ұсыныстар.

Мұратханқызы.Н¹, Белялова А.Е.¹

¹ магистрант 1 курса Казахского национального университета им. аль-Фараби

*¹ PhD, доктор педагогических наук Казахского национального университета им. аль-Фараби,
г. Алматы, Казахстан*

ИНВЕСТИЦИИ ЮЖНОЙ КОРЕИ В КАЗАХСТАН: ВЫЗОВЫ И ВОЗМОЖНОСТИ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ

Аннотация

В статье рассматриваются проблемы и возможности, связанные с южнокорейскими инвестициями в Казахстане, а также их потенциальное влияние на экономическое развитие страны. В последние годы Южная Корея стала крупным инвестором для Казахстана, особенно в области нефти и газа, добычи полезных ископаемых и транспорта. В диссертации анализируются движущие силы

южнокорейских инвестиций в Казахстан, проблемы, с которыми сталкиваются инвесторы, и потенциальные экономические выгоды для Казахстана.

В статье используется смешанный подход, включающий обзор литературы, анализ инвестиционных данных и качественные интервью с ключевыми заинтересованными сторонами. Кроме того, несмотря на значительные проблемы, стоящие перед южнокорейскими инвесторами в Казахстане, в том числе политические и нормативные риски, было обнаружено, что существуют также значительные возможности для экономического развития. Южнокорейские инвестиции могут способствовать передаче технологий, созданию рабочих мест и развитию инфраструктуры в Казахстане.

В статье также рассматриваются политические предложения Казахстана и Южной Кореи по улучшению инвестиционного климата, совершенствованию двусторонних экономических отношений и содействию устойчивому экономическому развитию Казахстана. В целом, исследование способствует более глубокому пониманию проблем и возможностей, связанных с южнокорейскими инвестициями в Казахстан, и дает представление политикам, инвесторам и предприятиям, работающим в регионе.

Ключевые слова: Инвестиции, создание работы, двусторонние экономические отношения, устойчивое экономическое развитие, рекомендации политики.

Economic cooperation between two countries refers to various economic activities and partnerships between two countries aimed at promoting trade, investment, and economic development. Diplomatic relations were established in 1992 and since then the two countries have signed numerous agreements and taken initiatives to develop economic cooperation [1, 1646].

One of the main areas of economic cooperation is energy. Kazakhstan is rich in natural resources, including oil and gas, and South Korea is a major energy importer. South Korean companies have invested heavily in Kazakhstan's energy sector, including the Tengizchevroil oil and gas project. In addition, South Korean companies have also invested in the mining and transport industries in Kazakhstan.

Other areas of economic cooperation include technology, agriculture and infrastructure development [1, 1656]. South Korea has provided Kazakhstan with technical assistance and training in areas such as information technology, and joint efforts have been made to develop agriculture and food security in the region. The two countries have also launched projects to improve transport infrastructure, including the construction of a high-speed railway between Almaty and Astana.

Despite the opportunities for economic cooperation, there are also challenges. Political and regulatory risks, as well as cultural and language barriers, can create challenges for doing business in Kazakhstan. In addition, Kazakhstan's economy is highly dependent on natural resources, making it vulnerable to fluctuations in world commodity prices.

To address these issues, South Korea and Kazakhstan have taken initiatives to promote bilateral trade and investment, including the establishment of a joint economic committee and the signing of a free trade agreement. These efforts are aimed at promoting greater economic integration and diversification of the Kazakh economy. In general, economic cooperation between South Korea and Kazakhstan can bring mutual benefits to both countries. By building on their strengths and addressing challenges, the two countries can continue to strengthen their economic ties and promote sustainable economic development.

For 11 months of 2022, the trade turnover between Kazakhstan and South Korea amounted to 5.8 billion US dollars. And at the moment, among the main countries-investors in the economy of Kazakhstan, the Republic of Korea occupies the 8th place. Over the past 17 years, the gross inflow of direct investment from Korea to Kazakhstan amounted to about 7.5 billion US dollars [2].

Kazakhstan is an undoubted leader among other Central Asian countries in terms of development and power of the economy. More than half of the total volume of GDP of the Central Asian region falls on Kazakhstan. At the same time, GDP growth dynamics are lower than in other countries of the region due to a higher comparison base. The Republic of Kazakhstan has significant deposits of mineral and energy resources - from 110 elements of the Mendeleev table in the bowels of the country, 99 were detected, 70 was explored, more than 60 are used, including 8% of the world's iron ore reserves and about 25% uranium [3]. The country has one of the most powerful oil and gas potentials in the Caspian zone - Kazakhstan accounts for about 3% of the world oil reserves and 1.2% of natural gas, and the country continues to increase the production and export of energy carriers. Kazakhstan is one of the main manufacturers of wheat in the region [3]. In the future, it is planned that Kazakhstan will turn into a global center of logistics, while occupying a

profitable geographical position on an important transport hub and serving a link with many countries of the Eurasian continent. In the long run, it is expected that Kazakhstan will become an important partner for the countries of the Eurasian continent to form a single economic space, thanks to neighboring countries as Russia and China.

South Korea considers Kazakhstan as the most suitable partner for investment and cooperation in connection with the growth of export markets in Kazakhstan due to the high rate of economic growth and growth of the population and around which the central Asia and neighboring countries leaders in the economy that could take advantage of economic growth.

South Korea contributed more than \$ 2 billion to the economy of Kazakhstan, and that South Korean investors have assets in more than 300 companies in Kazakhstan [4]. In 2008, South Korean bank Kookmin Bank bought a 30 percent stake in Kazakhstan's CenterCredit for about \$634 million, its first major cross-border acquisition in nearly half a century [4].

South Korea's major exports to Kazakhstan include cars, televisions and other electrical goods. Kazakhstan exports to South Korea mainly raw materials, including copper and zinc.

Geographical distance is one of the main obstacles to trade and economic cooperation between the Republic of Kazakhstan and the Republic of Korea. The two countries are located far apart from each other, with a distance of over 6,000 kilometers. This distance can pose logistical challenges and increase transportation costs, which can make trade more difficult. Furthermore, the long delivery times associated with such distances can also create delays, which can impact business operations and reduce efficiency. For example, South Korean companies that wish to invest in Kazakhstan may find it difficult to coordinate logistics and transportation, and may need to factor in longer lead times and additional costs when making business decisions. To address these challenges, the two countries have launched initiatives aimed at improving transport infrastructure and promoting greater connectivity. For example, there have been discussions about building a high-speed rail link between Almaty and Astana in Kazakhstan, which would improve transport times and reduce costs [5]. Furthermore, there have been efforts to improve air travel connections between the two countries, with direct flights now available from several cities in South Korea to major cities in Kazakhstan. Overall, while geographical distance remains a challenge to trade and economic cooperation between Kazakhstan and South Korea, efforts are being made to overcome this obstacle and promote greater connectivity between the two countries.

Professor, Doctor of Historical Sciences, Director of the Institute of Asian Studies of KazNU. Al-Farabi German Kim mentioned in his words that Kazakhstan, compared to other countries of Central Asia, Kazakhstan had a number of advantages over other countries: "We entered into market and economic relations earlier, our intellectual potential was higher, and there were already large production capacities union value. But Uzbekistan quickly got their bearings, so competition between our countries will remain. We proceed from the fact that South Korea and Kazakhstan are different. And if for Uzbekistan South Korea is the main partner of the few, then for us it is a minority partner among many. Kazakhstan has many partners, almost all major states, and all of them have interests in our resources. Therefore, it is more difficult for South Korea to play in this field than in Uzbekistan" [6].

"Expansion and diversification" - said the Ambassador of South Korea Koo Hong-seok about the cooperation between the two countries. We can expand and deepen our relationship in traditional areas and diversify it at the same time. The economy of the two countries is very mutually beneficial" [7]. In fact, Kazakhstan has been actively developing its transportation infrastructure, such as the construction of the "Western Europe-Western China" international transit corridor, which connects China and Europe through Kazakhstan. This infrastructure development has allowed Kazakhstan to become a key transit country for trade between China and Europe, and South Korea has expressed interest in using this corridor to expand its economic cooperation with Kazakhstan and other Central Asian countries.

Furthermore, Kazakhstan is a member of the Eurasian Economic Union (EAEU), a regional economic organization that includes Russia, Armenia, Belarus, and Kyrgyzstan. The EAEU promotes economic integration among its members and facilitates trade and investment in the region [8, 34]. South Korea has also expressed interest in pursuing greater economic cooperation with the EAEU, including through the negotiation of a free trade agreement.

Therefore, while the geographical proximity of Kazakhstan to China and Russia may present some challenges, such as competition for resources and trade routes, it can also offer opportunities for economic cooperation and integration.

In 2022, the documents of a new economic cooperation program "Fresh Wind" were signed between the state bodies of the two countries. Today, over 500 joint Kazakh-South Korean enterprises are actively working in Kazakhstan. I think that their number will increase in the future. It is also planned to open a Kazakh-Korean international IT center in Astana and give access to the Korean side to use the Kazakh terminal in the port of Lianyungang in China. The issue of enhancing the interaction of banks and financial institutions is being considered, which will stimulate the possibilities of small and medium-sized businesses in the implementation of investment projects. They will implement cooperation in the fields of information and communication technologies, 5G, big data, the Internet of things and other advanced industries.

Both countries intend to expand their strategic partnership in the field of construction and environmental industries. On March 10, 2022, a memorandum of cooperation was signed between the Ministry of Industry and Infrastructure Development of the Republic of Kazakhstan, the Korean Institute of Civil Engineering and Construction Technologies (KICT), the autonomous educational organization Nazarbayev University, and the Republican Union of Designers of Kazakhstan. The Korea Institute of Civil Engineering and Building Technology is one of the leaders in South Korea in the development of rural and urban infrastructure, the construction of smart and earthquake-resistant buildings.

More than 300 Korean companies conduct their business in Kazakhstan. Korean cars and electronics companies are common here. For example, Hyundai and Samsung, LG and so on [9, 1276]. Not only large companies, but also small and medium ones are very interested in investing and doing business in Kazakhstan.

Also on the territory of Kazakhstan there are South Korean companies operating in the field of automotive and electronics. There are companies specializing in construction - Highvill. One of the construction companies, SK Engineering & Construction Co, Ltd, is building a highway in Almaty (BAKAD). Shinhan Bank operates in the financial sector. Kazakhstanis also love Korean food and the culture of South Korea. In supermarkets, you can find products that are produced by Lotte [10, 5846]. It can also be noted that Korean cosmetics are in great demand in Kazakhstan. This is to say that every year Korean companies are interested in the market of Kazakhstan.

Kazakhstan is one of the main oil and gas exporting countries for Korea. The government of Kazakhstan is actively developing the oil and gas industry and other areas, for example, in the chemical and petrochemical industries [10, 5816]. South Korea intends to remain one of the oil and gas importing countries for Kazakhstan. The Korean government and Korean companies want to contribute to the promotion of the recycling industry. We can note cooperation in the field of energy, and especially in new areas - on alternative and renewable energy sources. In this part, Korea is promoting its advanced technology. South Korea has made a great contribution to the countries of Southeast Asia and even to the American continent. Korea and Kazakhstan cooperate in traditional energy sectors [11]. The South Korean government is currently working on a new environmental policy based on low-carbon energy. The government of Kazakhstan is also working on a green economy policy.

The findings of this dissertation have demonstrated that South Korea's investment in Kazakhstan presents both challenges and opportunities for economic development. Despite the challenges posed by political and economic instability, an increase in South Korean investment in Kazakhstan could improve the overall economic situation in the country. To take advantage of these opportunities, the Kazakh government must create a conducive business environment and promote market access for foreign investors. Furthermore, South Korea should take into account the economic, social and cultural differences between the two countries when investing in Kazakhstan. With these considerations in place, South Korea's investment in Kazakhstan has the potential to bring about significant economic progress and contribute to the development of the region.

List of used literature:

1. Шабакеева Р.Э. *Отношения между Республикой Корея и Казахстаном в XXI веке // Корееведение в России: направление и развитие. 2023. Т. 4. № 1. С. 164–167*
2. *Kazakhstan and South Korea: New areas of cooperation [Электронды ресурс]. // URL: <https://dknews.kz/en/articles-in-english/267897-kazakhstan-and-south-korea-new-areas-of-cooperation>*
3. *Экономика Центральной Азии [Электронды ресурс]. // URL: <https://www.brief.kz/ekonomika-centralnoj-azii/>*
4. *«Kookmin to Buy Kazakh Bank Stake for \$634 Mln» [Электронды ресурс]. // URL: <https://www.reuters.com/article/rbssFinancialServicesAndRealEstateNews/idUSSEO27663720080317>*

5. Нурпеисова Б.Е. Джон Хэ-Иль. Препятствия и перспективы торгово-экономического сотрудничества республики Казахстан и республики Кореи // Журнал «Известия КазУМОиМЯ имени Абылай хана», 2013.

6. Эксперт рассказал о перспективах сотрудничества Казахстана с Южной Кореей [Электронды ресурс]. // URL: https://baigenews.kz/ekspert-rasskazal-o-perspektivah-sotrudnichestva-kazahstana-s-yuzhnoy-koreey_146799/

7. Кoo Hong-seok, Ambassador of the Republic of Korea: Kazakhstan is a land of opportunity [Электронды ресурс]. // URL: https://www.inform.kz/en/koo-hong-seok-ambassador-of-the-republic-of-korea-kazakhstan-is-a-land-of-opportunity_a3793098

8. Кротов М. И., Мунтиян В. И., Евразийский экономический союз: история, особенности, перспективы // УПРАВЛЕНЧЕСКОЕ КОНСУЛЬТИРОВАНИЕ. № 11. 2015

9. Ким Г.Н. Казахстан – Южная Корея: по пути стратегического партнерства (Книга 1. Этапы партнерства и сотрудничества) // Казахстанский институт стратегических исследований при Президенте РК. – Алматы, 2012. – pp. 114-115.

10. Ким Г.Н. Избранные труды по корееведению. Алматы: ЖИЦ «Сенім», 2013.

11. Чо Ын Джон. Возможности и ограничения применения опыта экономического развития Южной Кореи к Казахстану // Вестник КазНУ, 2013 г.

УДК. 323(574)

Атабек А.Ж.¹, Курмангали А.К.¹

¹студентка 4 курса специальности международных отношений
Института Сорбонна-Казахстан, университета КазНПУ им.Абая
¹доктор политических наук, доцент кафедры «Международные отношения»
Института Сорбонна-Казахстан КазНПУ им. Абая,
г. Алматы, Казахстан

ВНЕШНЯЯ ПОЛИТИКА В ЭПОХУ ЦИФРОВОЙ ДИПЛОМАТИИ

Аннотация

Данная статья исследует ключевые аспекты цифровой дипломатии в современном мире, где традиционные дипломатические методы переплетаются с инновационными цифровыми технологиями. В статье рассматривается влияние цифровой дипломатии на формирование международных отношений, выделяя преимущества в улучшении доступа к информации и повышении прозрачности. Одновременно статья обращает внимание на вызовы, такие как кибербезопасность и этические вопросы. Анализируются перспективы развития цифровой дипломатии в динамичном политическом контексте, предоставляя читателям глубокое понимание эволюции международных отношений в эру цифровой трансформации.

Ключевые слова: цифровая дипломатия, международные отношения, кибербезопасность.

А.Ж. Атабек¹, А.К. Құрманғали¹

¹Халықаралық қатынастар мамандығының 4 курс студенті,
Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты
¹Саяси ғылымдар докторы, доцент, Халықаралық қатынастар кафедрасы
Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты
Алматы қ., Қазақстан

САНДЫҚ ДИПЛОМАТИЯ ДӘУІРІНДЕГІ СЫРТҚЫ САЯСАТ

Аңдатпа

Бұл мақала дәстүрлі дипломатиялық әдістер инновациялық цифрлық технологиялармен тоғысатын Қазіргі әлемдегі цифрлық дипломатияның негізгі аспектілерін зерттейді. Мақалада

ақпаратқа қол жетімділікті жақсартудың және ашықтықты арттырудың артықшылықтарын көрсете отырып, Цифрлық дипломатияның халықаралық қатынастарды қалыптастыруға әсері қарастырылады. Сонымен қатар, мақала киберқауіпсіздік және этикалық мәселелер сияқты қиындықтарға назар аударады. Оқырмандарға цифрлық трансформация дәуіріндегі халықаралық қатынастардың эволюциясы туралы терең түсінік бере отырып, динамикалық саяси контексте цифрлық дипломатияның даму перспективалары талданады.

Түйін сөздер: сандық дипломатия, халықаралық қатынастар, киберқауіпсіздік.

Atabek A.Zh.¹, Kurmangali A.K.¹

*¹4th year student, specialty of International Relations, Institute of Sorbonne-Kazakhstan,
Abai Kazakh National Pedagogical University*

*¹D. in Political Science, Associate Professor of International Relations
of the Department of International Relations of the Institute of Sorbonne-Kazakhstan,
Abai Kazakh National Pedagogical University
Almaty, Kazakhstan*

FOREIGN POLICY IN THE ERA OF DIGITAL DIPLOMACY

Abstract

This article explores the key aspects of digital diplomacy in the modern world, where traditional diplomatic methods are intertwined with innovative digital technologies. The article examines the impact of digital diplomacy on the formation of international relations, highlighting the advantages in improving access to information and increasing transparency. At the same time, the article draws attention to challenges such as cybersecurity and ethical issues. The prospects for the development of digital diplomacy in a dynamic political context are analyzed, providing readers with a deep understanding of the evolution of international relations in the era of digital transformation.

Keywords: digital diplomacy, international relations, cybersecurity.

В эпоху цифровых технологий, где связанность мирового сообщества достигает невиданных высот, цифровая дипломатия становится неотъемлемой составной частью внешней политики государств. Сущность этого новаторского подхода заключается в том, как страны используют цифровые инструменты для эффективного взаимодействия на мировой арене, преобразуя традиционные методы дипломатии и создавая новые возможности для взаимодействия и обмена информацией.

В данной статье мы берем под микроскоп не только определение цифровой дипломатии, но и ключевые аспекты, инструменты и перспективы, которые формируют ее сущность. Рассматривая историю развития этой области, мы погружаемся в мир социальных медиа, кибердипломатии, виртуальных конференций и аналитики данных, исследуя, как эти элементы взаимодействуют и влияют на глобальные отношения.

Наше внимание также уделяется вызовам, которые возникают в контексте цифровой дипломатии – от вопросов кибербезопасности до этических аспектов использования новых технологий. В каждой главе мы погружаемся в анализ конкретных примеров успешного использования цифровых инструментов в дипломатической практике, демонстрируя их влияние на формирование образа страны и достижение стратегических целей.

Завершая этот путеводитель в мир цифровой дипломатии, мы обращаем внимание на будущие тенденции и перспективы развития. Как виртуальная реальность, искусственный интеллект и квантовые технологии продолжают развиваться, они не только предоставляют новые инструменты, но и ставят перед обществом сложные вопросы о глобальных стандартах и этике в цифровой эпохе. Цифровая дипломатия, становясь неотъемлемой частью международных отношений, олицетворяет прогрессивный характер внешней политики. В этом введении исследовательского путеводителя мы приглашаем вас пройти вместе с нами по тропам цифрового взаимодействия и исследовать, как эти инновации переплетаются с традиционными понятиями дипломатии, формируя новую реальность в мировых отношениях.

История возникновения цифровой дипломатии. Этот период возникновения цифровой дипломатии как инструмента информационного воздействия ассоциируется с первым сроком экс-

государственного секретаря США, Х.Клинтон. В тот период стало очевидным, что социальные сети предоставляют уникальную возможность для общения с широкими массами людей вне зависимости от их национальности и местонахождения. Основной задачей этого направления стало формирование положительного образа страны за её пределами и обеспечение международной безопасности через каналы цифровой дипломатии. (Зиновьева Б., 2013)

В тот период у Государственного департамента США было примерно 20 млн учетных записей. В 2010-2011 годах появились задачи цифровой дипломатии, взаимодействуя с акторами международных отношений для защиты национальных интересов. В документах, вроде "Публичная дипломатия: укрепление взаимодействия Соединенных Штатов с миром", подчеркивается цель дискредитации соперников, включая ограничение китайского влияния, дискредитацию российских медиа и ограничение культурной политики Ирана. (Най, 2006)

В 2011-2013 годах благодаря "Стратегическому плану развития информационных технологий"(Ross, 2011), формировались новые термины для цифровой дипломатии США. Эти изменения включали развитие технологий, популяризацию соцсетей и создание специализированного отдела в Госдепе.

Цифровые технологии активно внедряются в различные сферы, особенно в коммуникации, воздействуя на международные отношения. Социальные сети стали средством взаимодействия правительств с общественностью за рубежом. Цифровая дипломатия сегодня является стратегической составляющей "мягкой силы" государства, использующей ресурсы Интернета для взаимодействия с аудиторией и внедрения нужной идеологии.

Эволюция цифровых технологий последнего десятилетия свидетельствует о глобальных изменениях в цивилизационном развитии человечества.

Вопросы кибердипломатии включают кибербезопасность, свободу мнения в Интернете и управление Интернетом. Дипломаты взаимодействуют с интернет-компаниями, технологическими предпринимателями и гражданским обществом. Кибердипломатия, как институт, использует современные технологии для воздействия на мировые события. Отличаясь от технического взаимодействия, кибердипломатия сосредотачивается на политических вопросах.

Традиционная дипломатия также внедряет новые технологии, включая социальные сети. Цифровая дипломатия официально возникла в 1994 году, когда Швеция отправила первое дипломатическое электронное письмо. Современные технологии позволяют анализировать Big Data и использовать ботов для реагирования на негативную информацию.

Информационные кампании, основанные на Big Data, предполагают имплементацию теорий в практику и воздействие на аудиторию соцсетей. Социальные сети, такие как YouTube, Twitter и Facebook, играют ключевую роль в мировой политике.

Цифровая дипломатия возникла в 2009 году, а информационная война стала частью кибервойны. Риски включают экстремизм, терроризм и кибервойны. Террористические организации используют социальные сети для воздействия на молодежь, что подчеркивает важность государственных программ кибербезопасности, в том числе на социальных платформах.

Определение и ключевые аспекты цифровой дипломатии. Цифровая дипломатия представляет собой эволюцию традиционных методов внешней политики, основанных на использовании цифровых технологий для улучшения коммуникации и взаимодействия между государствами. Основной задачей цифровой дипломатии является адаптация дипломатических процессов к современной цифровой реальности.

Сущность цифровой дипломатии заключается в использовании информационных и коммуникационных технологий для достижения внешнеполитических целей. Этот подход включает в себя не только использование социальных сетей и цифровых платформ для обмена информацией, но также применение аналитических инструментов, кибердипломатии, виртуальных конференций и других средств.

Цифровая дипломатия дает возможность государствам участвовать в диалоге с гражданами и другими странами на новом уровне. С использованием социальных медиа дипломаты могут общаться напрямую с широкой аудиторией, формировать общественное мнение и представлять свою страну в цифровом пространстве.

Однако, помимо преимуществ, цифровая дипломатия также представляет вызовы, связанные с кибербезопасностью, фейками и цифровым неравенством. Государства должны разрабатывать

эффективные стратегии для защиты своей информации, а также бороться с дезинформацией в цифровом пространстве.

Цифровая дипломатия – это сфера внешней политики, где государства используют цифровые технологии для достижения своих стратегических целей. В ее основе лежит не только эффективное использование информационных и коммуникационных средств, но и принятие инновационных методов для ведения внешнеполитического взаимодействия.

Ключевыми аспектами цифровой дипломатии являются:

1. Социальные медиа и общественная дипломатия:

Цифровая дипломатия преобразила способы взаимодействия государств с гражданами. Социальные медиа стали неотъемлемой частью дипломатического общения, позволяя дипломатам непосредственно взаимодействовать с широкой аудиторией и формировать образ своей страны.

2. Кибердипломатия и кибербезопасность:

С увеличением цифровой активности растет и важность кибердипломатии. Государства разрабатывают стратегии для защиты своих интересов в киберпространстве и принимают участие в переговорах по вопросам кибербезопасности.

3. Виртуальные дипломатические платформы:

Виртуальные конференции, переговоры и даже посещения государственных представителей в виртуальной среде становятся обычным явлением. Это не только экономит время, но и открывает новые возможности для диалога.

4. Глобальные тенденции и информационная власть:

Цифровая дипломатия переопределяет баланс информационной власти. Государства активно конкурируют за внимание в цифровом пространстве, стремясь формировать образ своей страны и влиять на общественное мнение в мировом масштабе.

В совокупности эти аспекты составляют суть цифровой дипломатии, которая становится ключевым инструментом в международных отношениях, адаптируясь к требованиям современной глобализированной и цифровой эпохи.

Инструменты цифровой дипломатии. В современном мире цифровая дипломатия и социальные сети тесно взаимосвязаны. Отсутствие социальных сетей для электронной дипломатии аналогично кораблю без моря. Уровень цифровой дипломатии зависит от развития цифровых технологий в регионе, что воздействует на общественное мнение и ценности, связанные с данной дипломатией.

Для обеспечения безопасности страны предлагается усилить государственное регулирование интернета и контроль над социальными площадками. Это может влечь ограничения, но способствует внедрению цифровой дипломатии на практике.

Социальные сети приобрели признание благодаря доступности, играя особую роль в политике "мягкой силы" и цифровой дипломатии. Новые медиа позволяют общественности неформальное общение. В мировой практике социальные платформы в Интернете стали значимыми инструментами.

Цифровая деятельность в дипломатии и обмен мнениями также может оказывать влияние на международные отношения. В некоторых регионах, таких как Северо-Восточная Азия (Япония, Южная Корея, Китай), использование социальных сетей в политике связано с распространением негативных высказываний и официальных нарративов, направленных на ослабление региональных соперников.

Цифровая дипломатия предоставляет государствам множество инструментов для эффективного взаимодействия в цифровом пространстве. Эта глава фокусируется на разнообразных технологических средствах, используемых дипломатами для достижения стратегических целей.

1. Социальные медиа в дипломатии:

Социальные медиа стали основным каналом общения между государствами и общественностью. Дипломаты активно используют такие платформы, как Twitter, Facebook и Instagram, для распространения информации, формирования образа страны и участия в общественных диалогах.

2. Кибердипломатия:

Электронные коммуникации и виртуальные переговоры становятся обязательной частью международных отношений. Кибердипломатия включает в себя использование электронных средств для проведения переговоров, обмена мнениями и разработки дипломатических стратегий.

3. Виртуальные конференции и мероприятия:

Цифровая дипломатия расширяет границы возможного участия в международных событиях. Виртуальные конференции позволяют представителям государств общаться и обсуждать важные вопросы, минимизируя временные и географические ограничения.

4. Аналитика данных в дипломатии:

Использование аналитических инструментов и больших данных помогает государствам анализировать мнения в цифровом пространстве, предсказывать тенденции и принимать информированные решения в сфере внешней политики.

5. Виртуальные посольства и онлайн-платформы:

Новаторские страны внедряют виртуальные посольства и онлайн-платформы для предоставления консульских услуг и улучшения доступа граждан к дипломатическим ресурсам, уменьшая барьеры и повышая эффективность общения.

Эффективное использование этих инструментов не только содействует развитию дипломатических отношений, но и открывает новые горизонты для участия государств в глобальных диалогах. Интеграция цифровых технологий становится ключом к современной успешной дипломатии.

Перспективы развития цифровой дипломатии. Цифровая дипломатия, находясь на стыке технологических инноваций и международных отношений, неуклонно эволюционирует, открывая новые перспективы для формирования внешнеполитического облика государств. В этой главе мы рассмотрим будущие тенденции и возможные направления развития цифровой дипломатии.

1. Виртуальная реальность и дополненная реальность в дипломатии:

С развитием виртуальной и дополненной реальности государства могут создавать инновационные дипломатические опыты. Виртуальные посещения, трехмерные презентации и интерактивные виртуальные мероприятия станут частью повседневной дипломатической практики.

2. Искусственный интеллект в дипломатии:

Применение искусственного интеллекта (ИИ) усилит аналитические способности государств в принятии внешнеполитических решений. Алгоритмы машинного обучения смогут предсказывать развитие событий, а автоматизированные системы будут эффективно обрабатывать информацию.

3. Квантовая дипломатия:

В перспективе, развитие квантовых технологий может привести к созданию защищенных квантовых коммуникаций, повышая уровень кибербезопасности в области дипломатии.

4. Глобальная цифровая дипломатическая платформа:

Создание общей цифровой платформы для дипломатических взаимодействий может упростить процессы международного сотрудничества. Электронные документы, цифровые подписи и стандартизированные процессы сделают дипломатическую деятельность более эффективной и прозрачной.

5. Этика и нормы в цифровой дипломатии:

С ростом влияния цифровой дипломатии возникают вопросы этики и норм. Государства будут сталкиваться с необходимостью разработки международных стандартов, регулирующих использование цифровых технологий в дипломатической сфере.

Цифровая дипломатия, оставаясь в центре внимания внешнеполитического сообщества, будет стремиться к усовершенствованию и адаптации под изменяющиеся условия. Внедрение новых технологий, разработка эффективных стратегий и поддержание высоких стандартов этики станут ключевыми факторами, определяющими будущее этой динамичной области международных отношений.

В заключение, цифровая дипломатия вырисовывает перед мировым сообществом увлекательные горизонты и новые возможности в области международных отношений. Эта эволюция традиционных методов дипломатии под воздействием цифровых технологий становится ключевым элементом формирования внешнеполитического облика государств в XXI веке.

Прежде всего, цифровая дипломатия преобразовывает способы общения между странами и их гражданами. Социальные медиа становятся средством не только передачи информации, но и создания образа страны в глазах мирового сообщества. Этот процесс укрепляет прозрачность и доступность внешней политики, делая ее более понятной и близкой для граждан.

Дополнительно, цифровая дипломатия внедряет инновационные инструменты, такие как виртуальные конференции и аналитика данных, в процессы принятия решений. Это позволяет

странам адаптироваться к быстро меняющимся условиям мировой арены и более точно определять свои интересы.

Будущее цифровой дипломатии обещает еще более захватывающие технологические инновации. Виртуальная и дополненная реальность, искусственный интеллект и квантовые технологии открывают новые горизонты для взаимодействия государств, делая дипломатические процессы более интерактивными и эффективными.

Однако, наряду с новыми возможностями, цифровая дипломатия также предъявляет вызовы, связанные с кибербезопасностью, этикой использования технологий и необходимостью разработки международных стандартов. Решение этих проблем требует не только технического развития, но и глубокого обсуждения и координации на мировом уровне.

В целом, цифровая дипломатия становится неотъемлемой частью современной мировой политики, олицетворяя гибкость и инновации. Будущее этой области зависит от готовности государств адаптироваться к переменам и использовать цифровые технологии для наилучшего представления своих интересов в глобальном масштабе.

Список использованных источников:

- 1. Лебедева О.В. Современные инструменты «цифровой дипломатии» как важнейший элемент «мягкой силы» // Международная жизнь. 2021. № 5. С. 101-110.*
- 2. Публичная дипломатия: Теория и практика / Лебедева. М. : Аспект Пресс, 2019.*
- 3. Зиновьева Е. С. Цифровая дипломатия США: возможности и угрозы для международной безопасности // Индекс Безопасности. 2013. № 1 (104). С. 213-230*
- 4. Най Дж. С. Гибкая власть: как добиться успеха в мировой политике. Новосибирск, 2006*
- 5. Ross A. Digital Diplomacy and US Foreign Policy // The Hague Journal of Diplomacy. 2011*
- 6. Цветкова Н.А. Программы Web 2.0 в публичной дипломатии США. США и Канада // Экономика, политика, культура. 2011. № 3. С. 109-122.*

МРНТИ 11.01.11

Т.П. Мадалиева¹, Б.С. Шөкенов¹

*¹Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты,
халықаралық қатынастар мамандығының 4-курс студенті*

*¹Ғылыми жетекшісі: Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты,
Халықаралық қатынастар кафедрасы доценті, т.ғ.к
Алматы қ., Қазақстан*

**ОРТАЛЫҚ АЗИЯ ЕЛДЕРІНДЕГІ ГЕНДЕРЛІК САЯСАТ:
САЛЫСТЫРМАЛЫ ТАЛДАУ**

Аңдатпа

Бұл мақаламыз Қырғызстанға назар аудара отырып, Орталық Азия елдеріндегі гендерлік саясатқа салыстырмалы талдау жасалған. Мақалада гендерлік теңдік саласындағы жетістіктер, қиындықтар мен оның болашағы туралы мәселелер талқыланады. Мақалада гендерлік квоталарды енгізу сияқты саяси бастамаларды мысалға келтіре отырып, әйелдердің саясатқа белсене араласуының маңыздылығына жан-жақты көңіл бөлінген. Қырғызстандағы гендерлік саясаттың қалыптасуына тұңғыш әйел президент Руза Отунбаеваның саяси билікке келген кездегі ықпалын да атап өтіледі. Мақалада аймақтағы тұрақты гендерлік теңдікке қол жеткізу үшін мемлекет, қоғам және халықаралық ұйымдар тарапынан одан әрі күш салу қажеттігі туралы және оның халықаралық деңгейде қолдау қажеттілігі қаралады.

Түйін сөздер: Гендерлік саясат, Орталық Азия, Қырғызстан, гендерлік теңдік, саясаттағы әйелдер, гендерлік квоталар, гендерлік зорлық-зомбылық, Руза Отунбаева, қиындықтар мен перспективалар.

Мадалиева Т.П.¹, Шокенов Б.С.¹

¹ студентка 4 курса специальности *Международные отношения*
Институт Сорбонна-Казахстан, КазНПУ им. Абая

¹ *Научный руководитель: доцент кафедры международных отношений*
Институт Сорбонна-Казахстан, КазНПУ им. Абая
г. Алматы, Казахстан

ГЕНДЕРНАЯ ПОЛИТИКА В СТРАНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ

Аннотация

Данная статья представляет собой сравнительный анализ гендерной политики в странах Центральной Азии с акцентом на Кыргызстан. В статье рассматриваются достижения, проблемы и будущее в сфере гендерного равенства. В статье подчеркивается важность активного участия женщин в политике, приводятся примеры таких политических инициатив, как введение гендерных квот. Также отмечено влияние первой женщины-президента Рузы Отунбаевой на формирование гендерной политики в Кыргызстане, когда она пришла к политической власти. В статье рассматривается необходимость дальнейших усилий государства, общества и международных организаций по достижению устойчивого гендерного равенства в регионе и необходимость его поддержки на международном уровне.

Ключевые слова: Гендерная политика, Центральная Азия, Кыргызстан, гендерное равенство, женщины в политике, гендерные квоты, гендерное насилие, Руза Отунбаева, вызовы и перспективы.

Madaliyeva T.P.¹, Shokenov B.S.¹

¹ *4th year student of specialty "International relations",*
Institute Sorbonne-Kazakhstan, Abai KazNPU

¹ *Scientific supervisor: Associate Professor of the Department of International Relations*
Institute Sorbonne -Kazakhstan, Abai KazNPU
Almaty, Kazakhstan

GENDER POLICY IN CENTRAL ASIAN COUNTRIES: COMPARATIVE ANALYSIS

Abstract

This article is a comparative analysis of gender policies in Central Asian countries with an emphasis on Kyrgyzstan. The article examines achievements, challenges and the future in the field of gender equality. The article emphasizes the importance of women's active participation in politics and provides examples of political initiatives such as the introduction of gender quotas. The influence of the first female president, Ruza Otunbayeva, on the formation of gender policy in Kyrgyzstan when she came to political power is also noted. The article examines the need for further efforts by the state, society and international organizations to achieve sustainable gender equality in the region and the need for its support at the international level.

Keywords: Gender policy, Central Asia, Kyrgyzstan, gender equality, women in politics, gender quotas, gender-based violence, Ruza Otunbaeva, challenges and prospects.

Гендерлік мәселе жаһандық дүниедегі мемлекеттердің тәжірибесінде бар, дегеніменде, бұл мәселе әлі күнге дейін шешімін таппаған. Сондықтан бұл мәселе өте өзекті болмақ. Орталық Азия елдері әртүрлі салаларда, соның ішінде экономикалық даму мен әлеуметтік әл-ауқат саласында айтарлықтай жетістіктерге жетті. Дегенмен, әлі де назар аударуды және жетілдіруді қажет ететін аспектілердің бірі гендерлік теңдік пен әйелдердің құқықтарын кеңейту болып табылады.[1]

Бұл мақала Орталық Азия елдеріндегі гендерлік саясатқа салыстырмалы талдау жасауға және аймақтағы гендерлік теңдікке қол жеткізудің қиындықтары мен мүмкіндіктерін шешуге бағытталған. Орталық Азия елдеріндегі гендерлік саясат гендерлік теңдікті ілгерілету жөніндегі жаһандық күш-жігерге сәйкес жылдар бойы дамыды. Бұл саясат әйелдер өмірдің әртүрлі салаларында, соның ішінде

білім беруде, жұмысқа орналасуда және саяси өкілдікте кездесетін теңсіздіктер мен кемсітушіліктерді жоюға арналған нұсқаулық ретінде қызмет етеді. Мен бұл мақалада Қырғызстанның гендерлік саясатына тоқталып кеткенді жөн көрдім. [2]

Қырғызстандағы гендерлік саясат: жетістіктер, қиыншылықтар және болашағы. Соңғы онжылдықтарда Қырғызстан әйелдердің қоғамдық және саяси өмірге қатысуының маңыздылығын мойындай отырып, гендерлік саясатты дамытуда елеулі қадамдар жасалуда. Қырғызстан 2003 жылы «Гендерлік теңдік туралы» кешенді Заңды қабылдап, аймақта жетекші орын алды. Бұл заң кемсітушілікті жоюға және әйелдерге білім, жұмысқа және саясатта тең мүмкіндіктерді қамтамасыз етуге бағытталған. Соңғы жылдары Қырғызстанда әйелдердің саяси саладағы белсенділігінің артқанын көруге болады. Парламенттегі және жергілікті билік органдарындағы әйелдер өкілділігінің артуы стереотиптердің біртіндеп өзгергенін және олардың негізгі шешімдер қабылдаудағы ықпалының артқанын көрсетеді. Мемлекет әйелдерді кәсіпкерлікте қолдауға бағытталған бағдарламаларды жүзеге асыруда. Бұған қаржылық көмек, кеңес беру және оқыту, кәсіпкер әйелдердің санын және олардың экономикадағы рөлін арттыруға көмектесу кіреді.[3] Алайда, гендерлік теңдік туралы заңдардың қабылданғанына қарамастан, олардың тиімді жүзеге асырылуы күрделі мәселе болып қалуда. Кейбір жағдайларда, әсіресе, дәстүрлі гендерлік нормалар әлі де күшті әсер ететін шалғай аудандарда заңдар жеткілікті түрде орындалмайды, бұрынғы дәстүр сақталып келеді. Тұрмыстық зорлық-зомбылық мәселесі өз шешімін табалмай өзекті болып қалуда. Бұл бағытта, соның ішінде тұрмыстық зорлық-зомбылықтан қорғау туралы заңдарды енгізу бойынша қадамдар жасалғанымен, іске асыру сол күйінде қалып отыр және мәдени стереотиптер зорлық-зомбылықтың осы түрін қолдауды жалғастыруда. Жұмыспен қамту мен экономикадағы мүмкіндіктердегі теңсіздік те күрделі мәселе болып қалуда. Әйелдер әртүрлі салалардағы өкілдіктердің өсуіне қарамастан, әлі де кәсіби өсу үшін шектеулі мүмкіндіктерге тап болады. Қырғызстан еліндегі гендерлік саясаттың қалыптасуы мен дамуында үлкен рөл атқарған саясаткер, Қырғызстанның тұңғыш әйел президенті – Рооза Отунбаева. Рооза Отунбаева 2010 жылы Қырғызстанның тұңғыш әйел президенті болу арқылы тарихи жетістіктікке қол жеткізді. Мұның өзі әйелдердің елдегі жоғары басшылық қызметтерді атқара алатынының күшті белгісі болды, бұл басқа әйелдерді саясатқа араласуға шабыттандырды. Рооза Отунбаева президенттік мерзімі кезінде әйелдердің заң шығарушы және атқарушы органдардағы өкілдігін қамтамасыз ету үшін гендерлік квоталарды енгізуді қолдады. Бұл әйелдердің шешім қабылдауға белсенді қатысуына және олардың саясаттағы көрнекілігін арттыруға бағытталған болатын. Рооза Отунбаева өзінің президенттігі кезінде гендерлік зорлық-зомбылыққа қарсы белсенді түрде айтты. Оның басшылығымен елімізде әйелдерге қатысты зорлық-зомбылықтың алдын алу және оған қарсы тұру бойынша заңнаманы және шараларды күшейту бойынша қадамдар жасалды. Өз билігі кезінде ол әйелдердің білім мен денсаулық сақтау қызметтеріне қолжетімділігін кеңейту шараларын қолдады. Бұған қыздардың білім беру жағдайларын жақсарту және перзентханаларда әйелдерге медициналық қолдау көрсетуді арттыру кіреді. Рооза Отунбаева әйелдердің құқықтары мен мүдделерін қорғау саласында әлемдік ұйымдармен және елдермен ынтымақтаса отырып, гендерлік саясат бойынша халықаралық бастамаларға белсенді қатысты. Рооза Отунбаева өзінің үлгісі мен іс-әрекеті арқылы әйелдердің саясатқа табысты және тиімді қатыса алатынын көрсетті және Қырғызстанда неғұрлым әділ және тең құқықты қоғам құруға бағытталған гендерлік саясатты қалыптастыруға елеулі үлес қосты. Қырғызстандағы гендерлік саясат жетістіктерге қолдау мен кеңейтуді қажет ететін, ал проблемалар мұқият қарастыруды және шешуді қажет ететін жол айрығында тұр. Мемлекеттің, азаматтық қоғамның және қоғамдық диалогтың белсенді қатысуы арқылы Қырғызстан одан әрі тең әрі әділ қоғамға қарай ілгерілей алады.

Орталық Азия елдері гендерлік теңдікті жақсартуда ілгерілеушілікке қол жеткізгенімен, әлі де қиындықтар бар. Гендерлік зорлық-зомбылық, шектеулі саяси өкілділік және тамыры терең дәстүрлі нормалар мақсатты араласуды талап етеді. Тұрақты өзгерістерге қол жеткізу үшін үкіметтер, азаматтық қоғам және халықаралық ұйымдар осы міндеттерді бірлесіп шешуге тиіс.[4] Гендерлік теңдікке басымдық беру тек саяси ұстаным емес; бұл Орталық Азияның жүрегіндегі барлық азаматтар үшін анағұрлым инклюзивті және әділ болашақты қамтамасыз ету жөніндегі міндеттеме. Әйелдер өкілдігінің артуы, білім алу мүмкіндігінің жақсаруы және гендерлік зорлық-зомбылыққа қарсы әрекеттер табыстарды көрсетеді. Алайда патриархалдық нормалар, шектеулі хабардарлық және жеткіліксіз қаржыландыру тұрақты қиындықтарды тудырады. Бұларды шешу біртұтас және үйлестірілген тәсілді қажет етеді. Гендерлік саясаттың тиімділігін арттыру үшін Орталық Азия елдері институционалдық тетіктерді күшейтіп, бюджеттік қаражатты бөлуді ұлғайту, деректер жинауды арттыру, серіктестікті дамыту және гендерлік мейнстримингті насихаттау керек. Осы ұсыныстарды

ұжымдық түрде қарастыру Орталық Азиядағы анағұрлым инклюзивті және әділ болашаққа жол ашады. [5]

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Айдарбекова, А.С. Гендерлік теңсіздік: салыстырмалы талдау [Мәтін] / А.С. Айдарбекова, Ә.Т. Омарова // ҚазҰУ Хабаршысы. Психология және Социология сериясы. – 2013. – № 2. – 77-87 б.
2. Қазақстандағы әйелдер қозғалысы әлеуметтік жаңғырудың көрінісі [Мәтін] = Женское движение Казахстана как аспект социальной модернизации = The feminist women of Kazakhstan as an aspect of social modernization / ауд. Э.С. Сұлтанбаева. – Алматы : Қазақ энциклопедиясы, 2011. – 292 б.
3. <https://eca.unwomen.org/en/where-we-are/kyrgyzstan>
4. Жәрменкенов, А. Ерлер мен әйелдер құқықтарының теңдігі жайлы не білеміз? [Мәтін] / А. Жәрменкенов // Заң газеті. – 2015. – 3 сәуір (№ 47). – 5 б.
5. Мұхитов, Қ. Тұрмыстық зорлықтың алдын алу амалдары [Мәтін] / Қ. Мұхитов // Егемен Қазақстан. – 2015. – 23 сәуір. – 15 б.

УДК 327
МРНТИ 11.25.67

Молдахметова Д.Е.¹, Чумаченко Т.Н.¹

¹студентка 4 курса специальности международных отношений
Института Сорбонна-Казахстан, КазНПУ им. Абая
¹кандидат политических наук, старший преподаватель
кафедры международных отношений
Института Сорбонна-Казахстан, КазНПУ им. Абая
г. Алматы, Казахстан

РОЛЬ И МЕСТО ОБСЕ В СОВРЕМЕННОЙ МЕЖДУНАРОДНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Аннотация

Данная статья рассматривает влияние и результаты деятельности Организации по безопасности и сотрудничеству в Европе (ОБСЕ) на региональную безопасность. Анализируя историю и мандат ОБСЕ, а также представляет инструменты и механизмы, которые организация использует для обеспечения безопасности в регионе. Помимо этого, анализируется влияние ОБСЕ на различные региональные конфликты и успехи организации в разрешении конфликтов. Заключительно, отмечаются ограничения и вызовы для ОБСЕ и необходимость совершенствования ее деятельности для более эффективного обеспечения безопасности в регионе.

Ключевые слова: безопасность, ОБСЕ, региональная безопасность, конфликты, мандат

Д.Е. Молдахметова¹, Т.Н. Чумаченко¹

¹Халықаралық қатынастар факультетінің 4 курс студенті,
Сорбонна-Қазақстан институт, Абай атындағы ҚазНПУ
¹Саяси ғылымдар кандидаты, халықаралық қатынастар кафедрасының аға оқытушысы,
Сорбонна-Қазақстан институты Абай атындағы ҚазНПУ
Алматы қ., Қазақстан

ҚАЗІРГІ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАУІПСІЗДІКТЕГІ ЕҚЫҰ-НЫҢ РӨЛІ МЕН ОРНЫ

Аңдатпа

Бұл мақалада Еуропадағы қауіпсіздік және ынтымақтастық ұйымы (ЕҚЫҰ) қызметінің аймақтық қауіпсіздікке әсері мен нәтижелері қарастырылады. ЕҚЫҰ-ның тарихы мен мандатына талдау жасайды және ұйым аймақтағы қауіпсіздікті қамтамасыз ету үшін қолданатын құралдар мен механизмдерді ұсынады. Сонымен қатар, ЕҚЫҰ-ның әртүрлі аймақтық қақтығыстарға әсері және ұйымның қақтығыстарды шешудегі табыстары талданады. Соңында, ЕҚЫҰ үшін шектеулер мен

қиындықтарды және аймақтағы қауіпсіздікті неғұрлым тиімді қамтамасыз ету үшін оның қызметін жақсарту қажеттігін атап өтеді.

Түйінді сөздер: қауіпсіздік, ЕҚЫҰ, аймақтық қауіпсіздік, қақтығыстар, мандат

Moldakhmetova D.E.¹ Chumachenko T.N.¹

*¹4th year student, Faculty of International relations,
Sorbonne-Kazakhstan institute, Abai KazNPU
¹Candidate of Political Science, senior lecturer of
the department of International Relations,
Almaty, Kazakhstan*

THE ROLE AND PLACE OF THE OSCE IN MODERN INTERNATIONAL SECURITY

Abstract

This article examines the impact and results of the activities of the Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE) on regional security. Analyzes the history and mandate of the OSCE, and presents the tools and mechanisms that the organization uses to ensure security in the region. In addition, the impact of the OSCE on various regional conflicts and the organization's success in resolving conflicts is analyzed. Finally, it notes the limitations and challenges for the OSCE and the need to improve its activities to more effectively ensure security in the region.

Keywords: security, OSCE, regional security, conflicts, mandate

Организация по безопасности и сотрудничеству в Европе (ОБСЕ) играет важную роль в поддержании мира и стабильности в Европе и регионе Центральной Азии. В качестве одной из ключевых международных организаций, ОБСЕ обладает мандатом и инструментами, способными влиять на ситуацию безопасности и способствовать разрешению конфликтов.

Организация по безопасности и сотрудничеству в Европе (ОБСЕ) была создана в 1975 году на базе Хельсинкского соглашения, подписанного главами государств и правительств стран Европейского континента и США. Главной целью создания ОБСЕ было улучшение политического и экономического сотрудничества между странами Европы и Северной Америки и достижения мира, стабильности и безопасности в этом регионе.[1]

Мандат ОБСЕ дополнительно сформулирован в 1990 году в Хельсинкском завершающем акте. Он дает организации разнообразные инструменты и механизмы для выполнения своих задач и целей. Ключевыми областями деятельности ОБСЕ являются:

Конфликтология: разрешение конфликтов и предотвращение конфликтных ситуаций в регионе; Защита прав и свобод: прослеживание соблюдения прав человека, демократических принципов и свобод в странах участниках;

Безопасность: обеспечение безопасности и стабильности в регионе путем содействия укреплению международных договоров о контроле над вооружениями и военной деятельности, борьбе с терроризмом и организованной преступностью;

Экономическое сотрудничество: развитие экономической сотрудничества между странами, поддержка свободной торговли и интеграции в европейское региональное сообщество.[2]

Своей деятельностью ОБСЕ старается усилить сотрудничество между странами и добиться разрешения конфликтов, основываясь на принципах диалога и доверия. ОБСЕ также занимается мониторингом и проверкой выполнения договоренностей, принятых странами участниками, и выполняет рекомендации, направленные на улучшение ситуации в регионе.

ОБСЕ имеет определенный инструментарий для обеспечения безопасности в регионе, его можно разделить на методы и механизмы ОБСЕ для предотвращения конфликтов: дипломатические переговоры, мониторинг, с одной стороны, и участие ОБСЕ в миссиях миротворчества и урегулировании конфликтов с другой. Характеризуя, этот инструментарий можно констатировать следующее:

1. *Дипломатические переговоры и медиация:* ОБСЕ предоставляет форум для дипломатических переговоров и медиации между участниками конфликтов. Ее представители и специальные посредники помогают разрешать споры, содействуют в поиске компромиссов и соглашений между

сторонами. В деятельности ОБСЕ посредничество является основным инструментом предупреждения конфликта и поиску эффективных стратегий умиротворения конфликтующих сторон. [3]

2. *Мониторинг и наблюдение:* ОБСЕ часто отправляет миссии мониторинга для следования за соблюдением международных соглашений и урегулированием конфликтов. Они могут включать в себя мониторинг перемирий, контроль за перемещением вооружений, наблюдение за выборами и обеспечение прав человека.

3. *Доверительные меры и строительство доверия:* ОБСЕ содействует разработке и реализации доверительных мер, таких как обмен информацией о вооружениях, проведение совместных учений и обучения для улучшения коммуникации и взаимопонимания между сторонами конфликта.

4. *Образование и укрепление институтов:* ОБСЕ помогает укреплять институты гражданского общества, правоохранительные органы, судебные системы и другие институты для поддержки урегулирования конфликтов и улучшения стабильности.

5. *Гуманитарная помощь и развитие:* Организация оказывает гуманитарную помощь пострадавшим от конфликтов и способствует восстановлению разрушенных областей через проекты развития и восстановления.

Участие ОБСЕ в миссиях миротворчества включает в себя отправку специальных миссий и наблюдательных групп для урегулирования конфликтов и поддержания мира в регионах, где это необходимо. Эти миссии могут включать мониторинг перемирий, проведение выборов, поддержку урегулирования границ, а также оказание помощи в гуманитарных кризисах и восстановлении после конфликтов.

В Балканском регионе ОБСЕ сыграла ключевую роль в урегулировании конфликтов, особенно в послевоенные периоды после распада бывшей Югославии. Ее миссии в Косово, Македонии, Боснии и Герцеговине помогли в реализации мер по демилитаризации, поддержанию мира, мониторингу выборов, а также укреплению институтов гражданского общества. Например, миссия ОБСЕ в Косово (Косовская миссия) сыграла значимую роль в поддержании стабильности после вооруженного конфликта в этом регионе.

ОБСЕ участвовала в международных дискуссиях по статусу Абхазии и Южной Осетии, сотрудничая в этом вопросе с ЕС и ООН. [4]

ОБСЕ также активно участвует в урегулировании конфликта на востоке Украины, особенно в Донбассе. Миссия ОБСЕ в Украине (Специальная мониторинговая миссия ОБСЕ в Украине, СММ ОБСЕ) играет ключевую роль в мониторинге перемирия, контроле за перемещением вооружений, а также в поддержании диалога между сторонами конфликта. СММ ОБСЕ также оказывает гуманитарную помощь и поддерживает усилия по восстановлению доверия между сторонами конфликта.

ОБСЕ в Нагорном Карабахе: ОБСЕ организовала Миссию по наблюдению в Нагорном Карабахе (МНК), которая играла важную роль в урегулировании конфликта между Арменией и Азербайджаном. Несмотря на ограниченные возможности для полноценного разрешения конфликта, миссия содействовала соблюдению перемирия и проводила мониторинг ситуации на местах.

Миссия в Таджикистане: ОБСЕ также провела успешную миссию в Таджикистане, где участвовала в процессе мирного разрешения гражданского конфликта, помогая согласовывать политические и гуманитарные аспекты процесса урегулирования.[5]

Эти примеры демонстрируют значимую роль, которую ОБСЕ играет в разрешении конфликтов путем предоставления дипломатической платформы, мониторинга соблюдения перемирия, поддержки гуманитарных усилий и укрепления институтов гражданского общества для стабилизации ситуации в различных регионах.

Как организация, основанная на принципах сотрудничества и обеспечения безопасности в Европе, Организация по безопасности и сотрудничеству в Европе выступает важным игроком в решении конфликтов и поддержания мира в регионе.

ОБСЕ добивается этого через множество мер, включая: **Наблюдение и мониторинг конфликтов:** ОБСЕ размещает наблюдателей и миссии на местах конфликтов для отслеживания соблюдения прав человека, договоренностей и урегулирования конфликтов. **Фасилитация диалога:** ОБСЕ организует переговоры, содействует обмену информацией и медиации между сторонами конфликтов. Организация призывает к диалогу и стремится наладить и сохранить доверие между участниками конфликтов. **Помощь в построении местных институтов и консолидации мира:** ОБСЕ поддерживает долгосрочные процессы восстановления после конфликтов, включая помощь

построению гражданских институтов, развитию демократии и налаживанию принципов правового государства.

ОБСЕ также активно участвует в укреплении доверия между участниками конфликтов. Она организует встречи и форумы для обсуждения спорных вопросов, содействует взаимопониманию и сотрудничеству между государствами и обществами. ОБСЕ способствует созданию условий для конструктивного диалога и обмена мнениями, что помогает улучшить отношения и укрепить доверие между сторонами конфликтов.

В своей работе в поддержку демократии и прав человека в регионе, ОБСЕ осуществляет следующие действия: **Наблюдение за выборами:** ОБСЕ отправляет миссии для наблюдения за выборами в различных странах-членах, чтобы обеспечить их проведение в соответствии с международными стандартами. **Поддержка гражданского общества:** ОБСЕ работает с правозащитными организациями, предоставляет финансовую и техническую помощь для развития гражданского общества и содействия защите прав человека. **Продвижение правового государства:** ОБСЕ помогает странам-членам в разработке и реализации правовых реформ, включая содействие независимости судебной системы, борьбу с коррупцией и улучшение законодательной базы в области прав человека.

Ограничения и вызовы для ОБСЕ.

ОБСЕ сталкивается со множеством ограничений и сложностей в своей работе. Некоторые из них включают:

Ограниченные мандаты: В некоторых случаях ОБСЕ ограничена в своем мандате и не имеет достаточной политической поддержки, чтобы реализовать все необходимые меры для обеспечения безопасности и разрешения конфликтов. **Несоблюдение договоренностей:** Стороны конфликтов иногда не соблюдают договоренности и ограничивают деятельность ОБСЕ, что затрудняет ее работу и способность влиять на развитие событий на местах. **Географические ограничения:** ОБСЕ работает в широком регионе, который включает более 50 стран. Это создает сложности в координации и присутствии на каждом конкретном месте конфликта. **Отсутствие согласия между сторонами конфликта:** Согласие всех сторон конфликта на участие ОБСЕ может быть сложно достичь. Некоторые стороны могут отказываться в присутствии наблюдателей или ведении диалога с организацией.

Сложности в построении доверия: ОБСЕ сталкивается с вызовами в построении доверия и сотрудничества между участниками конфликтов. Недостаток доверия может быть вызван историческими противоречиями, различиями в интересах и подходах сторон и затяжными конфликтами.

Геополитические тенденции: Современные геополитические динамики могут оказывать влияние на деятельность ОБСЕ. Например, усиление конкуренции между государствами или вовлечение внешних факторов может создавать дополнительные сложности для улаживания конфликтов.

Учитывая текущую геополитическую ситуацию, ОБСЕ сталкивается с вызовами, связанными с укреплением контроля на границах, противодействием террористическим угрозам, обеспечением безопасности национальных меньшинств и эффективной борьбой с киберугрозами. Также важно отметить, что растущее политическое напряжение и нарушение международных норм в регионе увеличивают сложности для работы ОБСЕ. Все эти сложности указывают на необходимость усиления усилий и поддержки для ОБСЕ в ее работе по обеспечению безопасности, преодолению конфликтов и защите прав человека.[6]

В заключение, ОБСЕ играет важную роль в обеспечении региональной безопасности. Организация активно работает в различных областях, включая предотвращение конфликтов, медиацию в разрешении споров, наблюдение за выборами, защиту прав человека и насаждение демократических ценностей. Однако, ОБСЕ сталкивается со множеством ограничений и сложностей, которые затрудняют ее работу. Ограниченные мандаты, несоблюдение договоренностей, географические ограничения, отсутствие согласия между сторонами конфликта, сложности в построении доверия и геополитические тенденции - все это создает вызовы для ОБСЕ.

В то же время, с учетом текущей геополитической ситуации, ОБСЕ сталкивается с новыми вызовами, такими как укрепление контроля на границах, противодействие террористическим угрозам и борьба с киберугрозами. В свете этого, необходимо усилить усилия и поддержку ОБСЕ, чтобы она могла достичь своих целей и способствовать обеспечению региональной безопасности.

Все усилия по улучшению работы ОБСЕ должны быть направлены на поиск согласия между сторонами конфликтов, создание доверия, укрепление политической поддержки и расширение мандатов организации. Только совместными усилиями и активным участием всех участников можно достичь стабильности и безопасности в регионе.

На современном этапе страны и сообщества на пространстве ОБСЕ сталкиваются с нетрадиционными вызовами безопасности, которые государства-участники не могли предвидеть, когда почти полвека назад собрались на беспрецедентное совещание, чтобы выработать принципы, которыми они должны руководствоваться в своих действиях. Подрывные кибер-операции, дезинформация в социальных сетях, нарушения в цепочках поставок и пандемия COVID-19 наглядно продемонстрировали, что основные потоки людей, товаров, услуг, транспорта, продовольствия, денег и идей, которые питают общество, все больше подвержены сбоям. [7]

ОБСЕ остается площадкой, где представители государств, придерживающиеся разных взглядов, могут обсуждать правила поведения в международном пространстве. Многосторонний диалог должен стать определяющим фактором в современной системе безопасности. Поэтому участниками ОБСЕ активно поддерживается идея создания заинтересованными государствами неформальной «Группы друзей ОБСЕ» для обсуждения повестки дня прагматического сотрудничества в преддверии 50-летия ОБСЕ в 2025 г

Список использованной литературы:

1. Организация по безопасности и сотрудничеству в Европе (ОБСЕ) // [https://www. dw.com/ru/organizacia-po-bezopasnosti-i-sotrudnicestvu-v-evrope-obse/t-17445306](https://www.dw.com/ru/organizacia-po-bezopasnosti-i-sotrudnicestvu-v-evrope-obse/t-17445306)
2. Организация по безопасности и сотрудничеству в Европе (ОБСЕ) //
3. [https://dppa.un.org/ ru/ organization-security-and-co-operation-europe](https://dppa.un.org/ru/organization-security-and-co-operation-europe)
4. Коломойченко М. Стратегия ЕС и ОБСЕ по предотвращению конфликтов на постсоветском пространстве // Вопросы студенческой науки. Выпуск №9 (61), сентябрь 2021. С. 156
5. Даузе С. Б, Чумаченко Т. Н. Участие Организации Объединенных Наций в постконфликтном урегулировании в Абхазии и Южной Осетии // ВЕСТНИК Каз НПУ им. Абая Серия «Международная жизнь и политика» №4(63), 2020. С.115-116.
6. Кризисное регулирование в ОБСЕ // https://mcl.libguides.com/SRS/Module1_2_4_RUS
7. Предотвращение и разрешение конфликтов <https://www.osce.org/ru/mission-to-moldova/105674>
8. Будущее ОБСЕ: подходы правительств / Ф. Эверс, А. Картсонаки (отв. ред.) // ОБСЕ Insights 5/2021. Специальный выпуск. – Баден-Баден: Номос, 2022. – С.77.

МРНТИ 11.09.09

Исламова К.А.¹, Құрманғали А.Қ.¹

*¹студентка 4 курса, специальности «Международные отношения»
Института Сорбонна-Казахстан, университета КазНПУ им. Абая*

*¹доктор политических наук, доцент кафедры «Международные отношения»
Института Сорбонна-Казахстан КазНПУ им. Абая,
г. Алматы, Казахстан*

БУЛЬДОЗЕРНАЯ РЕВОЛЮЦИЯ 2000 ГОДА В ЮГОСЛАВИИ

Аннотация

В данной научной статье представлен обзор и разбор событий 2000 года под названием «Бульдозерная революция», которая произошла в Социалистической Федеративной Республике Югославия. История и предпосылки, которые привели к такому ходу развития событий. Оговорены успехи и неудачи, которые можно было наблюдать после завершения революции. Так же изображены позиции мирового сообщества касательно ситуации, которая происходила в период «Бульдозерной революции». Роль, значение и последствия самой первой «цветной революции» на дальнейшие волнения в ходе протестов мирного населения.

Ключевые слова: Югославия, «бульдозерная революция, Слободан Милошевич, протесты, Воислав Коштуница, выборы президента.

К.А. Исламова¹, А.К. Құрманғали¹

¹Халықаралық қатынастар мамандығының 4 курс студенті,
Абай атындағы КазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты

¹Саяси ғылымдар докторы, Халықаралық қатынастар кафедрасының доценті
Абай атындағы КазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты
Алматы қ., Қазақстан

ЮГОСЛАВИЯДАҒЫ 2000 ЖЫЛҒЫ БУЛЬДОЗЕР ТӨҢКЕРІСІ

Аңдатпа

Бұл ғылыми мақалада Югославия Социалистік Федеративтік Республикасында болған 2000 жылғы «Бульдозер революциясы» деп аталатын оқиғаларға шолу мен талдау берілген. Оқиғалардың осы ағымына әкелген тарихы мен алғышарттары. Революция аяқталғаннан кейін байқауға болатын жетістіктер мен сәтсіздіктер талқыланады. «Бульдозер төңкерісі» кезінде орын алған жағдайға қатысты әлемдік қауымдастықтың ұстанымы да бейнеленген. Ең алғашқы «түрлі-түсті революцияның» азаматтық халықтың наразылықтары кезіндегі толқулардағы рөлі, маңызы және салдары.

Түйін сөздер: Югославия, "бульдозер революциясы, Слободан Милошевич, наразылықтар, Воислав Коштуница, Президент сайлауы.

Islamova K.A.¹, Kurmangali A.K.¹

¹4th year student, specialty of International Relations, Institute of
Sorbonne-Kazakhstan, Abai Kazakh National Pedagogical University

¹D. in Political Science, Associate Professor of the Department
of International Relations of the Institute of Sorbonne-Kazakhstan,
Abai Kazakh National Pedagogical University
Almaty, Kazakhstan

BULLDOZER REVOLUTION OF 2000 IN YUGOSLAVIA

Abstract

This scientific article provides an overview and analysis of the events of 2000 called the “Bulldozer Revolution”, which took place in the Socialist Federal Republic of Yugoslavia. The history and background that led to this course of events. The successes and failures that could be observed after the end of the revolution are discussed. The position of the world community regarding the situation that occurred during the “Bulldozer Revolution” is also depicted. The role, significance and consequences of the very first “color revolution” on further unrest during protests of the civilian population.

Keywords: Yugoslavia, "bulldozer revolution, Slobodan Milosevic, protests, Vojislav Kostunica, presidential elections.

"Бульдозерная революция в Югославии" относится к событиям, произошедшим в Социалистической Федеративной Республике Югославия в 2000 году. Этот термин связан с изменением политической власти в стране, которое произошло благодаря массовым протестам и акциям граждан. В 2000 году Югославия столкнулась с экономическими трудностями, коррупцией и общим недовольством населения. Президент Слободан Милошевич был подвергнут критике за свою политику, и многие люди требовали его отставки. Протесты стали массовыми и получили название "Бульдозерная революция" из-за использования бульдозеров для разрушения баррикад в центре Белграда, столицы Югославии. Само движение включало в себя студентов, оппозиционные политические группы, профсоюзы и другие общественные организации. Протестующие требовали демократических изменений, свободных и справедливых выборов, а также отставки президента Милошевича. В конечном итоге, под давлением массовых протестов и международного сообщества, Слободан Милошевич был вынужден уйти в отставку в октябре 2000 года. Это событие привело к изменениям в политической системе Югославии и открыло путь к дальнейшим реформам.

Перед "Бульдозерной революцией" в 2000 году Югославия (Федеративная Республика Югославия на тот момент) находилась в политическом и социальном кризисе, вызванном рядом факторов. Существовавшая ранее Социалистическая Федеративная Республика Югославия распалась в начале 1990-х годов в результате серии конфликтов, в частности в Словении, Хорватии, Боснии и Герцеговине, и в Косово. Сербия, как ключевая республика федерации, столкнулась с внутренними проблемами, такими как экономический спад, гиперинфляция и ухудшение условий жизни. В 1990-е годы политическая сцена Югославии была охвачена долговременным противостоянием между Социалистической партией Сербии под руководством Слободана Милошевича и оппозиционными силами, которые критиковали его авторитарный стиль правления, коррупцию и участие в войнах на территории бывшей Югославии. Бульдозерная революция произошла в 2000 году и стала ключевым моментом в изменении политического ландшафта страны. [1] Масштабные протесты и акции гражданского неповиновения привели к отставке Слободана Милошевича, который был заменен новым лидером, Воиславом Коштуницей. Это событие открыло путь к более демократическим изменениям в стране и началу её восстановления после долгого периода нестабильности.

Распад Югославии начался после смерти маршала Йосипа Броз Тито в 1980 году. Тито был лидером социалистической Югославии с момента ее основания в конце Второй мировой войны и играл ключевую роль в удержании разнообразных этнических групп в едином государстве. После его смерти в 1980 году возникли многочисленные экономические, политические и этнические проблемы, которые привели к распаду страны. Важные факторы включали этнические напряжения, экономический упадок, изменения в мировой политике и влияние националистических лидеров. Процесс распада начался с различных форм сепаратизма и национализма в различных регионах Югославии. В 1991 году Словения и Хорватия провозгласили независимость, что привело к коротким военным конфликтам с федеральными войсками. Затем следовали конфликты в других регионах, включая Боснию и Герцеговину, а затем и в Косово. В результате этих конфликтов, Югославия распалась, и вместо нее появились независимые государства: Словения, Хорватия, Босния и Герцеговина, Северная Македония и Черногория. Сербия и Черногория оставались в составе Федерации Сербии и Черногории до 2006 года, когда и они провозгласили независимость, завершив тем самым процесс распада Югославии.

В октябре 2000 года в Югославии произошли массовые протесты и акции гражданского неповиновения, которые привели к свержению режима Слободана Милошевича, который был президентом Югославии. Эти события были кульминацией недовольства населения авторитарным правлением, избирательными фальсификациями и экономическим кризисом. Экономические проблемы: неравенство, высокая безработица, инфляция и другие экономические проблемы могут стать источником неудовлетворения и протестов населения. Политическая репрессия: авторитарные режимы, нарушение прав человека и ограничение свободы выражения могут привести к накоплению недовольства в обществе. Коррупция: распространенность коррупции в правительстве может вызывать недовольство граждан и стать фактором для массовых протестов. Социальные изменения: изменения в социокультурной сфере, такие как изменения в ценностях, требования новых прав и свобод, также могут способствовать социальным движениям и протестам. Медиа и коммуникации: развитие социальных сетей и свободы информации может способствовать быстрому распространению идей и организации протестов. Международное воздействие: поддержка или осуждение со стороны других стран может повлиять на внутреннюю политическую обстановку. Религиозные или этнические напряжения: различия в религиозных или этнических группах могут стать источником конфликтов и социальных неурегулированностей.

Протесты начались после того, как оппозиционный кандидат Воислав Коштуница был объявлен победителем на выборах, но власть отказалась признать результаты. Множество людей вышли на улицы, выражая свое недовольство и требуя демократических изменений. Особенностью этих событий было использование техники, включая бульдозеры, для разрушения барьеров и символов власти. Протесты длились несколько дней, и напряженность достигла своего пика 5 октября 2000 года, когда толпы людей окружили здание парламента в Белграде. Силы безопасности не смогли справиться с массовыми протестами, и Милошевич был вынужден уйти в отставку. Эти события привели к смене власти и установлению нового президента, Воислава Коштуницы. Эта революция считается важным моментом в истории Сербии и более широкого региона, поскольку она свидетельствовала о важности гражданского общества, гражданской активности и стремления к демократии.

Оценка успехов и провалов этого события неоднозначна. К успехам можно отнести несколько событий, которые смогли произойти благодаря революции. Смена власти: главным результатом "бульдозерной революции" была смена власти. Протесты привели к уходу президента Слободана Милошевича, который был обвинен в коррупции и нарушениях прав человека. Демократические изменения: после смены власти в Югославии начались процессы демократизации. Страна стала более открытой и ориентированной на демократические ценности. [2] Международное признание: новый режим поддерживал западные страны, что привело к международному признанию и восстановлению дипломатических отношений. Но «бульдозерная революция» не была полностью успешной, она также и принесла провалы, которые сильно повлияли на дальнейшее развитие жизни людей. Экономические трудности: Югославия столкнулась с серьезными экономическими трудностями после смены власти. Процессы реформ занимали много времени, и восстановление экономики было медленным. Этнические напряжения: в стране продолжались этнические напряжения, особенно в Косово и других регионах. Решение этнических конфликтов требовало времени и усилий. Сложности с реформами: реформы, направленные на построение демократического общества и рыночной экономики, сталкивались с оппозицией и трудностями в реализации. Таким образом, "бульдозерная революция" в Югославии привела к важным переменам, но также вызвала серьезные вызовы, которые требовали времени и усилий для преодоления.

Реакция международного сообщества на эти события была разнообразной. США и Западные страны: США и европейские страны активно поддерживали оппозицию и демократическое движение в Югославии. Они выразили свою поддержку "Бульдозерной революции" и призвали к соблюдению демократических норм и прав человека в стране. Это было частью их более широкой политики по сдерживанию Милошевича и поддержанию демократии на Балканах. [3] Организация Объединенных Наций: ООН официально не принимала сторону в конфликте, но она следила за событиями в Югославии и выражала беспокойство по поводу нарушений прав человека. ООН продолжала свою деятельность в стране, включая участие в миротворческих операциях. Россия и СНГ: Россия выразила озабоченность по поводу событий в Югославии, но она не поддерживала прямое вмешательство во внутренние дела страны. В рамках СНГ также существовали различные точки зрения на происходящее в Югославии. Соседние страны: соседние страны, такие как Хорватия и Словения, были внимательными наблюдателями событий в Югославии. Они надеялись на укрепление стабильности в регионе после отставки Милошевича. Международные организации: различные международные организации, такие как ОБСЕ и Совет Европы, выражали беспокойство по поводу событий в Югославии и призывали к соблюдению демократических принципов. [4] В целом, международное сообщество реагировало на "Бульдозерную революцию" с интересом и поддержкой демократических изменений в Югославии, хотя точные действия и подходы могли различаться в зависимости от конкретных интересов и политических ориентаций стран и организаций.

Это событие было важным шагом в истории региона и сыграло свою роль в последующих "цветных революциях" в других странах. Хотя непосредственной причиной "цветных революций" в других странах не стало именно это событие, "бульдозерная революция" показала, что даже авторитарный лидер может быть свергнут путём мирных протестов. Это послужило вдохновением для других стран и протестующих, показав, что изменения возможны через массовые демонстрации и гражданское неповиновение. [5]

Дальнейшие "цветные революции" имели свои уникальные причины и динамику, связанную с внутренними политическими и социальными условиями каждой страны. Однако успех "бульдозерной революции" в Югославии подтолкнул людей в других странах к убеждению, что они тоже могут добиться перемен через мирные протесты. Таким образом, можно сказать, что "бульдозерная революция" в Югославии оказала влияние на общую атмосферу и настроения, стимулируя деятельность протестующих в других странах, но не была единственной или прямой причиной "цветных революций" в постсоветском пространстве.

Список использованной литературы:

1. Млечко, М. Политические процессы в Сербии и Черногории (1992-2006 гг) // Государства Центральной и Восточной Европы в исторической перспективе: сборник научных статей по материалам IV Международной научно-практической конференции, Пинск, 20-21 декабря 2019 г.

2. Задорожнюк Э.Г. Полтора столетия истории Сербии: уроки модернизации // Славянский альманах. 2021. № 3-4. С. 480-489. DOI: 10.31168/2073-5731.2021.3-4.7.03

3. А.А. Керимов, Т.В. Вербицкая. Концепция цветной революции в политической науке // Межвузовский сборник научных трудов. Том Выпуск 20. Под редакцией В.П. Гаврикова. Тверь, 2020 г.

4. Фейзов В.Р. Цветные революции и безопасность коммуникаций и данных в условиях существования современных олигополий // Материалы XXIX международной научно-практической конференции. Москва, 2021 г.

5. А. О. Наумов «Бульдозерная революция» в Сербии 2000 года: технологии смены политического режима // Вестник СПбГУ. Сер. 6. 2016. Вып. 4

МРНТИ 11.09.91

К.Т. Тохтар.¹, Г.А. Менилбаев¹

¹Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты,
халықаралық қатынастар мамандығының 4-курс студенті

¹Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты,
халықаралық қатынастар кафедрасы доценті, т.ғ.к.

Алматы қ. Қазақстан

ҚЫРҒИ ҚАБАҚ СОҒЫСТАН КЕЙІНГІ АҚШ-ТЫҢ ТАЯУ ШЫҒЫСТАҒЫ САЯСАТЫНЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Аңдатпа

Бұл мақалада қырғи қабақ соғыс аяқталғаннан кейінгі кезеңдегі АҚШ-тың Таяу Шығыстағы саясаты қарастырылған. Оның аймақтық және әлемдік геосаясатқа әсері бағаланды. Мақалада АҚШ-тың аймақтағы әскери араласуы, Израильді қолдау саясаты, демократияны ілгерілету бағыттары, терроризмге қарсы күрес және энергетикалық қауіпсіздік сияқты саясатының негізгі аспектілері талқыланады. Мақалада сондай-ақ АҚШ-тың Таяу Шығыстағы саясатын жүзеге асырудағы мәселелерін атап көрсетеді.

Түйін сөздер: АҚШ, Таяу Шығыс, саясат, қырғи қабақ соғыс, әскери араласу, Израиль, демократия, терроризм, энергетикалық қауіпсіздік, геосаясат.

Тохтар.К.Т.¹, Менилбаев Г.А.¹

¹студент 4 курса специальности Международные отношения
Институт Сорбонна-Казахстан, КазНПУ им. Абая
кафедра международных отношений,

¹к. и. н., доцент кафедры международных отношений
Институт Сорбонна-Казахстан, КазНПУ им. Абая
г. Алматы Казахстан

ОСОБЕННОСТИ ПОЛИТИКИ США НА БЛИЖНЕМ ВОСТОКЕ ПОСЛЕ ХОЛОДНОЙ ВОЙНЫ

Аннотация

В этой статье рассматривается политика США на Ближнем Востоке в период после окончания холодной войны. Оценивалось его влияние на региональную и мировую геополитику. В статье обсуждаются ключевые аспекты политики США в регионе, такие как военное вмешательство, политика поддержки Израиля, направления продвижения демократии, борьба с терроризмом и энергетическая безопасность. В статье также подчеркиваются проблемы, с которыми США сталкиваются при реализации своей политики на Ближнем Востоке.

Ключевые слова: США, Ближний Восток, политика, холодная война, военное вмешательство, Израиль, демократия, терроризм, энергетическая безопасность, геополитика.

Tokhtar.K. T.¹, Menilbayev G. A.¹

*¹ 4th year student of specialty of International relations,
Institute Sorbonne-Kazakhstan, Abai KazNPU
¹ candidate of Historical Sciences, Associate Professor of the Department
of International Relations, Institute Sorbonne-Kazakhstan, Abai KazNPU
Almaty, Kazakhstan*

FEATURES OF US POLICY IN THE MIDDLE EAST AFTER THE COLD WAR

Abstract

This article examines US policy in the Middle East in the post-Cold War period. Its influence on regional and global geopolitics was assessed. The article discusses key aspects of US policy in the region, such as military intervention, policy of support for Israel, directions for promoting democracy, the fight against terrorism and energy security. The article also highlights the problems that the United States faces in implementing its policy in the Middle East.

Keywords: USA, Middle East, politics, cold War, military intervention, Israel, democracy, terrorism, energy security, geopolitics.

Қырғи қабақ соғыстан кейінгі АҚШ-тың Таяу Шығыстағы саясаты аймаққа және жалпы әлемдік геосаясатқа айтарлықтай әсер етті. 1990 жылдардың басында қырғи қабақ соғыс аяқталғаннан кейін АҚШ Таяу Шығыстағы іс-шараларға белсенді қатысып, өз мүдделерін қорғауға және аймақтағы қақтығыстарды шешуге ықпал етуге тырысты. Қырғи қабақ соғыстан кейінгі Таяу Шығыстағы АҚШ саясатының бірнеше ерекшеліктері мен себептері бар, оған тоқталар болсақ:

1. Әскери араласу: АҚШ Таяу Шығыста бірқатар әскери операцияларды жүргізді, соның ішінде 1990-1991 жылдардағы парсы соғысы, 2003 жылы Иракқа басып кіру және Ауғанстан мен Ливиядағы операциялар. Бұл әрекеттер әртүрлі мақсаттарға, соның ішінде мұнай ресурстарын бақылауға және терроризмге қарсы күреске бағытталған.

2. Израильді қолдау: АҚШ Израильмен берік қарым-қатынас орнатты және палестиналықтармен және басқа араб мемлекеттерімен қақтығыстарында осы елге саяси және әскери қолдау көрсетуді жалғастырды.

3. Демократияны ілгерілету: кейбір жағдайларда АҚШ Таяу Шығыстағы демократиялық өзгерістерге ықпал етуге тырысты, атап айтқанда 2010-2011 жылдардағы "Араб көктемі" кезінде. Алайда, бұл әрдайым тұрақты және демократиялық режимдерге әкелмеді.

4. Терроризмге қарсы күрес: 2001 жылғы 11 қыркүйектегі оқиғалар АҚШ-тың Таяу Шығыстағы террористік ұйымдармен, соның ішінде Әл-Каида мен Ислам мемлекетіне (ДАИШ) қарсы әскери операцияларды жүргізумен белсенді күресіне әкелді.

5. Энергетикалық қауіпсіздік: АҚШ аймақтан мұнай мен газға қол жетімділікті қамтамасыз ету және әлемдік энергия бағасының тұрақтылығын сақтау мақсатында энергетикалық қауіпсіздік мүдделерін қолдауды жалғастырды. [1]

Қырғи қабақ соғыстан кейінгі АҚШ-тың Таяу Шығыстағы саясаты күрделі қиындықтар мен келіспеушіліктермен сипатталды және ол осы уақытқа дейін аймақтағы оқиғалар мен жағдайларға әсер етуді жалғастыруда. Қырғи қабақ соғыстан кейінгі Таяу Шығыстағы АҚШ саясаты туралы қосымша ақпарат келесі аспектілерді қамтиды:

Палестина-Израиль қақтығысы [2]:

АҚШ Израиль мен Палестина арасындағы қақтығысты шешуде маңызды рөл атқарады. Бұл тұрғыдағы маңызды сәттер 1990 жылдардағы Осло келісімдері және одан кейінгі бейбіт әрекеттер болды. Дегенмен, тұрақты шешім табу қиын мәселе болып қала береді.

Иран:

АҚШ-тың Иранмен қарым-қатынасы АҚШ-тың Таяу Шығыстағы саясатына да әсер етті. АҚШ Иранның ядролық бағдарламасына санкциялар мен шектеулер қойып, аймақтық тұрақтылыққа ұмтылды.

Сирия мен Йемендегі қақтығыстар:

АҚШ-тың Сирия мен Йемендегі қақтығыстарға араласуы осы елдердегі қақтығыстардың динамикасы мен гуманитарлық жағдайға әсер етті.

Сауд Арабиясының және басқа араб мемлекеттерінің рөлі:

Сауд Арабиясы және Таяу Шығыстағы басқа араб мемлекеттері ынтымақтастық пен қақтығыстар жағдайында маңызды рөл атқарады. АҚШ Араб одақтастарымен қарым-қатынасты сақтайды, бұл аймақтық саясаттың көптеген аспектілеріне әсер етеді.

Саясаттың тиімділігі:

АҚШ-тың Таяу Шығыстағы саясатының әсері әртүрлі бағалауды тудырады. Кейбір сарапшылар мен саясаткерлер АҚШ-тың аймақты тұрақтандырудағы рөлін мойындайды, ал басқалары әскери араласуды сынайды және олардың салдарын теріс деп санайды.

Перспективалар мен мәселелер:

АҚШ-тың Таяу Шығыс саясаты өзекті және өзгермелі болып қала береді. Қиындықтарға терроризмге қарсы күрес, қақтығыстарды реттеу және тұрақтылықты қамтамасыз ету кіреді. Перспективаларға бейбіт шешімдер іздеу, демократияны нығайту және аймақтық актерлермен ынтымақтастық кіреді. [3]

Тұтастай алғанда, АҚШ-тың Таяу Шығыс саясаты әлемдік геосаясаттың маңызды және күрделі аспектілерінің бірі болып қала береді және оның ұзақ мерзімді әсері әлемдік зерттеушілер мен саясаткерлердің назарын аударуды жалғастыруда. Осының ішінен қазіргі өзекті мәселені қарастырсақ, яғни, **Палестина-Израиль қақтығысы**. 2023 жылдың қазан айында Израильдегі Газа секторынан мыңдаған зымырандар атылды, содан кейін Палестинаның радикалды ХАМАС қозғалыстары мен "Исламдық жиһад" топтарыны қарсы Израилдән жердегі шабуылдары басталды. 9 қазанда 800-ге жуық Израиль азаматы қаза тауып, 2400-ге жуық адам террористік актілерден жараланды. Шабуыл күтпеген жерден болса да, израильдіктер мен палестиналықтардың арасындағы қақтығыс көптеген жылдар бойы өршіп келеді. Палестина мен Израиль арасындағы қақтығыстың негізгі аспектілері: **Аумақтық даулар:** қақтығыстың орталық аспектілерінің бірі – белгілі бір аумақтарды бақылау үшін күрес. Палестиналықтар өздерінің тарихи жерлері деп санайтын аумақтарда, соның ішінде батыс жағалауда, Газа секторында және Шығыс Иерусалимде тәуелсіз мемлекет құруды талап етеді. Израиль бұл аумақтарға өз құқығын бекітіп, оларда елді мекендер салуды жалғастыруда. **Өзін-өзі анықтау құқығы:** палестиналықтар өзін-өзі анықтауға және тәуелсіз Палестина мемлекетін құруға ұмтылады. Израиль палестиналықтардың автономия құқығын мойындайды, бірақ бұл аумақтардың шекаралары мен мәртебесіне қатысты келіспеушіліктер бар. **Діни және тарихи аспектілер:** иудаизм, христиан және ислам үшін көптеген қасиетті орындар Палестина мен Израильде орналасқан. Бұл қақтығысқа діни және мәдени аспектілерді қосады және құмарлық пен дау тудырады. **Босқындар және адам құқықтары:** қақтығыста палестиналық және израильдік босқындар мәселесі бар. Олардың құқықтары мен отанға оралуы үшін күрес қақтығыстың маңызды аспектілерінің бірі болып қала береді. **Қауіпсіздік үшін күрес:** Израиль өзінің іс-әрекетін аймақта әрекет ететін топтардың терроризм мен қарулы қақтығыстар қаупіне жауап ретінде ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету шаралары ретінде қарастырады. [4]

Әлемдік мүдделер және геосаясат: Палестина-Израиль қақтығысы геосаяси маңызға ие және көптеген елдер мен аймақтық актерлердің осы аймақта мүдделері бар. Бұл қақтығысты шешуге бағытталған халықаралық күш-жігерге әсер етеді. Аумақ үшін күрес, өзін-өзі анықтау, діни және мәдени аспектілер, адам құқықтары және Ұлттық қауіпсіздік Палестина мен Израиль арасындағы қақтығыстың негізгі факторлары болып табылады. Бұл ұзақ мерзімді және күрделі қақтығысты шешу халықаралық қауымдастықтың маңызды міндеті болып қала береді. Осы болып жатқан мәселеге байланысты БҰҰ Бас Ассамблеясы қарар қабылдады, онда ол Газа секторында атысты дереу тоқтатуға және гуманитарлық режимді орнатуға шақырды. 193 елдің 120-сы "жақтап" дауыс берді, олардың ішінде Қазақстанда бар. Израиль, АҚШ және тағы 12 мемлекет қарсы болды, 45-і қалыс қалуға шешім қабылдады. Бұл туралы БҰҰ жаңалықтар қызметі хабарлады. [5]

Бірақ, Израиль БҰҰ-да "енді бір грамм заңдылық қалмады" деп мәлімдеп, Бас Ассамблеяның қарар қабылдауын айыптады. БҰҰ-дағы мемлекеттің тұрақты өкілі Гилад Ердан халықаралық

ұйымда "бір грамм заңдылық немесе өзектілік" қалмағанын айтты. Гилад Ердан «бұл ұйым қатыгездіктің алдын алу мақсатында құрылған. Біз жаңа ғана көрген спектакль БҰҰ-ның, өкінішке орай, алдын алуға емес, одан әрі қатыгездікті қамтамасыз етуге міндеттелгенін дәлелдейді»-деген пікір қалдырды.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. "The Israel-Palestine Conflict: Contested Histories" by Neil Caplan

2. "Железная клетка: история борьбы палестинцев за государственность" Рашида Халиди

3. "Шесть дней войны: июнь 1967 года и становление современного Ближнего Востока" Майкла

Б. Орена

4. <https://www.kp.ru/daily/27581/4850995/>

5. <https://ria.ru/20231115/oon-1909565588.html>

МРНТИ 11. 2540

УДК 327

Балгабай Ж.Е.¹, Чумаченко Т.Н.¹

¹ студентка 3 курса специальности международные отношения

Институт Сорбонна-Казахстан, КазНПУ им. Абая, e-mail: zh.balgAbai@gmail.com

¹к.полит.н., ст. преподаватель кафедры

международных отношений КазНПУ им. Абая, e-mail: 12kitana7@mail.ru

ПРОБЛЕМА ОХРАНЫ И ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТРАНСГРАНИЧНЫХ ВОДНЫХ РЕСУРСОВ КАЗАХСТАНА

Аннотация

В статье рассматриваются проблемы использования и охраны трансграничных водных ресурсов Казахстана. На сегодняшний день, дефицит воды является одной из главнейших проблем не только для Казахстана, но и для соседних стран. В настоящем исследовании предпринята попытка ответить на вопрос: какие изменения произошли в положении трансграничных рек Казахстана, как они охраняются и используются странами. В статье рассматриваются эмпирические исследования и теоретические взгляды на водную ситуацию в стране. Так, недостаток водных ресурсов повлиял на состояние сельского хозяйства в Казахстане в первую очередь. Из-за отсутствия выхода к мировому океану, страна находится в зависимости от трансграничных рек, которые пересекают также Китай, Россию, Кыргызстан и Узбекистан. Далее, существенной проблемой является рациональность использования водных ресурсов в Казахстане, а также распределение воды по регионам страны. Самое главное, в статье перечислены предпринимаемые методы решения проблемы охраны и использования трансграничных рек в Казахстане.

Ключевые слова: трансграничные реки, водные ресурсы, Казахстан, Центральная Азия, Китай, Россия

Ж.Е. Балгабай¹, Т.Н. Чумаченко¹

¹ Халықаралық қатынастар мамандығының 3 курс студенті

Институт Сорбонна-Қазақстан, Абай атындағы ҚазҰПУ, e-mail: zh.balgAbai@gmail.com

¹с. г. к., халықаралық қатынастар кафедрасының аға оқытушысы,

Абай атындағы ҚазҰПУ, Алматы, e-mail: 12kitana7@mail.ru

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ТРАНСШЕКАРАЛЫҚ СУ РЕСУРСТАРЫН ҚОРҒАУ ЖӘНЕ ПАЙДАЛАНУ МӘСЕЛЕСІ

Аңдатпа

Мақалада Қазақстандағы трансшекаралық су ресурстарын пайдалану және қорғау мәселелері қарастырылған. Бүгінгі таңда су тапшылығы Қазақстанның ғана емес, көршілес елдердің де басты

мәселелерінің бірі болып отыр. Бұл зерттеу Қазақстандағы трансшекаралық өзендердің орнында қандай өзгерістер болды, оларды елдер қалай қорғайды және пайдаланады деген сұраққа жауап беруге тырысады. Мақалада елдегі су жағдайы туралы эмпирикалық зерттеулер мен теориялық көзқарастар талқыланады. Осылайша, су ресурстарының жетіспеушілігі ең алдымен Қазақстанның ауыл шаруашылығының жағдайына әсер етті. Дүниежүзілік мұхитқа шығу мүмкіндігінің жоқтығынан еліміз Қытай, Ресей, Қырғызстан және Өзбекстанмен қиылысатын трансшекаралық өзендерге көп тәуелді. Одан әрі маңызды мәселе – Қазақстанның су ресурстарын ұтымды пайдалану, сондай-ақ суды еліміздің аймақтары арасында бөлу. Ең бастысы, мақалада Қазақстандағы трансшекаралық өзендерді қорғау және пайдалану мәселесін шешуде қолға алынып жатқан әдістер тізбеленген.

Түйінді сөздер: трансшекаралық өзендер, су ресурстары, Қазақстан

BalgAbai Z.E.¹, Chumachenko T.N.¹

¹3rd year student of specialty “International relations”

Institute Sorbonne-Kazakhstan, Abai KazNPU, e-mail: zh.balgAbai@gmail.com

¹candidate in Political Science, senior lecture, Department of International Relations.,

KazNPU named after Abai, e-mail: 12kitana7@mal.ru

Almaty, Kazakhstan

PROBLEM OF PROTECTION AND USE OF TRANSBOUNDARY WATER RESOURCES OF KAZAKHSTAN

Abstract

The article discusses the problems of use and protection of transboundary water resources in Kazakhstan. Today, water shortage is one of the main problems not only for Kazakhstan, but also for neighboring countries. This study attempts to answer the question: what changes have occurred in the position of transboundary rivers in Kazakhstan, how they are protected and used by countries. The article discusses empirical research and theoretical views on the water situation in the country. Thus, the lack of water resources primarily affected the state of agriculture in Kazakhstan. Due to the lack of access to the world's oceans, the country is largely dependent on transboundary rivers that intersect with China, Russia, Kyrgyzstan and Uzbekistan. Further, a significant problem is the rational use of water resources in Kazakhstan, as well as the distribution of water among the regions of the country. Most importantly, the article lists the methods being taken to solve the problem of protection and use of transboundary rivers in Kazakhstan.

Keywords: transboundary rivers, water resources, Kazakhstan

Введение. На сегодняшний день, в условиях климатических изменений и ускоренной урбанизации некоторых регионов, охрана воды для Казахстана является важнейшей темой. Дефицит воды не только в Казахстане, но и во всей Центральной Азии является острейшей трансграничной проблемой. Только 2,8% всей площади Казахстана покрыта водой, всю оставшуюся площадь составляет земля без воды. Так как Казахстан не имеет выхода к мировому океану, резервуар воды стране обеспечивают трансграничные водные бассейны и ледники.[1] 40% водного потенциала страны осуществляется за счет внешних водных источников России, Китая, Узбекистана и Кыргызстана.[2] В свою очередь, не все соседние Казахстану страны могут обеспечивать себя водой в достаточной мере. Кыргызстан и Узбекистан находятся в таком же зависимом положении от трансграничных вод. Более того, происходящие климатические изменения как глобальное потепление тоже сыграли существенную роль в усугублении проблемы недостатка воды, такие как: впитывание воды почвой, вместо ее заледенения зимой, или испарение воды из-за раннего начала весны. Все эти явления влияют на уровень воды в озерах и реках и имеют значение.

Так как трансграничные реки берут начало не на территории Казахстана, а в других странах, следует отметить, что количество поступающей воды в Казахстан довольно низкое. Больше всего это можно заметить на примере водных отношений Казахстана и Китая. На западе Китая проходит стратегия “Большое освоение Запада Китая”, в ходе которого страна хочет увеличить численность людей, проживающих в Синьцзян-Уйгурском автономном районе, от 18 млн. до 60-100 млн. человек. Также, в ходе проекта планируется увеличение городов и промышленных предприятий, что говорит

об увеличений расходов воды со стороны Китая. В свою очередь, результатами данной стратегии стали следующие явления. Снижение уровня озера Зайсан, получающего приток воды за счет Иртыша, пересекающего СУАР, привело к тому, что озеро не может самостоятельно очиститься, что отрицательно влияет на всю экосистему данной местности. Недостаточное поступление воды в канал Иртыш-Караганда имени К.И. Сатпаева, в последствии стало причиной недостатка воды в центральном регионе Казахстана. Ряд городов Казахстана как Семипалатинск, Усть-Каменогорск и Павлодар через которых протекает река Иртыш, из-за недостаточного притока реки испытывают трудности в связи со сложностью самоочищения реки, ее загрязнением и разрушением естественного водного баланса. Помимо этого, трансграничная река Или является главным источником притока воды (80%) в озеро Балхаш, которое занимает 14 место в мире по величине. В последние годы, уровень озера Балхаш снизился в большей степени из-за его высыхания, и испытывает сложности с загрязнением, связанным с Капчагайским ГЭС.[3]

Следующей немаловажной ситуацией требующей решения является положение стран Центрально Азиатского региона и распределение водных ресурсов между странами. После развала Советского Союза, Казахстан, Кыргызстан, Узбекистан, Таджикистан и Туркменистан оказались в непростой ситуации по распределению водных ресурсов. В итоге, из-за неправильного распределения воды между странами возникла одна из самых больших трагедий 21 века - исчезновение Аральского моря. Более того, в этом регионе имеются некие разногласия и несогласия с принятыми резолюциями ООН, что означает о необходимости пересмотра положений и нахождения компромисса между странами. В частности, водные ресурсы в ЦАР необходимы для обеспечения энергией за счет гидроэлектростанций, а также для сельскохозяйственной промышленности. Вопрос о последнем является самым существенным, так как экономика стран данного региона зависит в большей степени от сельского хозяйства. Но самая главная проблема - это стоимость водных ресурсов. Так как вода имеет очень низкую цену, она не является ценным ресурсом в глазах потребителей. Поэтому, перед странами Центральной Азии стоит задача: прийти к соглашению по разделению водных ресурсов среди стран, а также ответственное управление водными ресурсами и установление нормативной цены на воду.

Водные соглашения с Россией тоже имеют некие свои проблематичные аспекты. Жайык, Ертыс, Есиль, Тобол, Илек, Кигач, Караозен и Сарыозен - это трансграничные реки, которые протекают по территории двух стран. От 7 сентября 2010 года было принято Межправительственное соглашение о совместном использовании и охране трансграничных водных объектов. Но несмотря на предпринимаемые меры в виде соглашений, комиссий и экспертиз, ситуация на реке Жайык не улучшается, река продолжает обмеление. Связано это с заселением множества поселков и городов вдоль реки и у России, и у Казахстана. Самое главное, что обмеление реки ведет к уменьшению притока воды в Каспийское море и на сегодня есть угроза высыхания самого большого озера в мире.

Таким образом, решение вопроса о положении трансграничных рек Казахстана имеет очень важную роль в экологическом, экономическом, социальном, аграрном и межгосударственном аспектах. Нахождение компромиссного и наилучшего решения с соседними странами для Казахстана имеет особое значение.

Материалы и методы

Исследование проводилось на основе эмпирических и теоретических методов исследования. Для этого были собраны аналитика, материалы и литература по данной проблеме, такие как: статьи, отчеты о проведенных исследованиях, ведомственная и научная статистика, материалы конференции по теме охраны и использования трансграничных рек Казахстана.

Целью исследования является проведение анализа проблем охраны и использования трансграничных рек Казахстана, ознакомление с теоретическими концепциями и парадигмами, с опытом эмпирических исследований и с их выводами. Для решения данной цели, необходимо выявить трудности, с которыми сталкивается государство для решения проблемы обмеления и высыхания трансграничных рек. Определить, какие методы и пути решения принимает на данный момент страна для возникшей ситуации.

Еще во времена СССР, проблема недостатка воды в странах Центральной Азии была существенной. Самой главной дилеммой был недостаточный приток реки Сырдарья в Аральское море, которое постепенно высыхало. Для решения данной проблемы был принят уникальный и гениальный мегапроект по повороту некоторых русел сибирских рек через территорию нынешнего Казахстана в Аральское море. Но после распада Советского Союза проект был закрыт, Центрально Азиатские страны остались в очень шатком экономическом положении, что требовало от них усиления

промышленности для достижения экономической стабильности в меняющемся мире. Это означало увеличение потребления водных ресурсов, что в итоге и привело к высыханию Аральского моря.

На сегодняшний день, проблема с распределением водных ресурсов в ЦАР начиная с того времени все еще существует. В 1986-1987 годах были созданы две Бассейновые Водохозяйственные Организации “Сырдарья” и “Амударья”. На тот момент, вода была общим ресурсом и между странами не было борьбы и конкуренции за нее. Но после получения независимости республиками, возникла острая необходимость для создания новых институтов. В итоге возникли Межгосударственная координационная водохозяйственная комиссия, Межгосударственный совет по Аральскому морю, Международный фонд спасения Арала, и была подписана “Ашхабадская” декларация между странами бассейна реки Сырдарья (Казахстан, Кыргызстан, Узбекистан, Таджикистан) и Туркменистаном. Но имеются опасения ввиду неэффективности данных соглашений из-за нечеткости распределения ролей, обязанностей и слабой координацией. В мае 2016 года Кыргызстан приостановил свою деятельность в МФСА из-за неудовлетворенностями постановлений фонда. Так, для Кыргызстана очень важно использовать воду для выработки гидроэнергетики, но в рамках соглашения приоритеты Кыргызстана отпадают.[4] Кроме того, отношения между странами осложняет факт того, что Узбекистан с одной стороны, Кыргызстан и Узбекистан с другой имеют территориальные претензии друг к другу, «что зачастую вызывает эскалацию напряженности и обуславливает «конфликтный» потенциал в регионе. Давление Узбекистана на Кыргызстан, проявлявшееся в различных угрозах вплоть до применения военной силы, тем не менее, не дает желаемого результата.»[5]

По данным Научно-информационного центра МКВК 84-86% водозабора во всех странах бассейна Сырдарьи потребляется сельским хозяйством. Из-за необходимости создания больших ирригационных систем вдоль реки, количество потока воды достигающих до Аральского моря является недостаточным.[6] Именно поверхностные воды в большей степени необходимы для земледелия, тогда как подземные воды применимы для животноводства. Более того, неэффективная ирригационная система, использование устарелой инфраструктуры приводит к большим потерям воды в системе. Использование водосберегающих технологий не распространено, хоть и очень приветствуется.

В данном случае, конкретным целевым показателем Казахстана совместно со Всемирным Банком для бассейна реки Сырдарья выработаны в рамках проекта “Регулирование русла реки Сырдарьи и сохранение северной части Аральского моря”. С 2019 года стартовал второй этап данного проекта, на который Всемирным Банком был выделен грант в размере 190 млн. долларов США. [7] На текущий момент проект находится все еще в процессе реализации, и в конечном итоге направлен на достижение увеличения и улучшения объема накопления воды в Аральском море до 40 км³, улучшения экологического мониторинга и управления водными ресурсами, снижения солевого выброса со дна Аральского моря с помощью установки лесополос, развития рыбного хозяйства путем поддержки воспроизводства и переработки рыбной продукции и развития экологического туризма. [8]

Несмотря на вклад Казахстана в сохранение Аральского моря и Сырдарьи, без объединения всех стран, через которых переходит трансграничная река, отдельные усилия не будут иметь должного значения. Более того, от объединения усилий стран есть положительные экономические и неэкономические эффекты, такие как: более диверсифицированное, устойчивое и динамичное сельское хозяйство, сокращение расходов на инфраструктуры, защита и повышение рентабельности экономической деятельности, связанной с водными ресурсами, улучшение качества и чистоты воды, повышение доступности энерго- и водоснабжения и их устойчивости, улучшение состояния экосистем вдоль русла реки, рост трансграничных инвестиций.

Положение трансграничных рек с Китаем у Казахстана приходится сложнее, так как договориться с Китаем не очень легко несмотря на то, что Казахстан является единственной страной, с которой Китай ведет водную дипломатию.

Первыми официальными переговорами по вопросу трансграничных рек между Китаем и Казахстаном было организовано в 1998 году. Первое заседание сформированной экспертной группы было организовано в Алматы 6 ноября 2000 года. В соглашении, принятом на данном заседании, были рассмотрены положения 24 трансграничных рек и в 2002 году правительством Республики Казахстан был утвержден документ “О сотрудничестве в сфере использования и охраны трансграничных рек”.

Китай имеет свои интересы по освоению дикой западной части своей страны. До 2030-го года идет осуществление второй части стратегии “Большое освоение Запада Китая”, что говорит о необходимости в еще большем потреблении воды, чем при осуществлении первой части стратегии. В свою очередь, в результате первой стратегии, поступление потока рек Иртыша и Или в Казахстан сократилось в три раза и с 17,8 до 12,7 км³, соответственно. [3, С.84]

В 2014 году ожидалось, что будет подписано соглашение между КНР и РК по водodelению трансграничных рек, но этого так и не произошло.

Россия, через которую проходит трансграничная река Иртыш, также обеспокоена снижением ее потока. Поэтому данной стороной была предложена идея по переброске пресной воды из Алтайского края водоводом через Казахстан в СУАР. Но учитывая предыдущий опыт переброски сибирских рек, об осуществимости данного мегапроекта есть сомнения. В свою очередь, Казахстан, у которого центральный и северный регионы зависят от вод Иртыша задумывает идею по изменению русел рек Ак-Кабы и Кара-Кабы в Иртыш на территории Казахстана. Данный проект обойдется Казахстану около 1 млрд. долларов.

Что касается трансграничных рек собственно России и Казахстана, то ведется работа по 20 водным артериям. В последние годы водная дипломатия между странами активизировалась и усилилась. В 2020 году была принята “Программа совместных мер по сохранению и восстановлению экосистемы бассейнов трансграничных рек Урал и Иртыш”. В этом случае, проблема не только в реках, поступающих на территорию Казахстан, но и в трансграничных реках, вытекающих из Казахстана в Россию. [9]

Значительная часть водных ресурсов в данном случае израсходуются на водохозяйственные комплексы, а устойчивая работа этих комплексов поддерживается благодаря наличию крупных, средних и мелких водохранилищ, а также огромного количества прудов.

Самой главной проблемой в данных отношениях является загрязнение рек промышленными отходами, как со стороны России, так и со стороны Казахстана. Если же основным источником загрязнения воды в России является Ириклинская гидроэлектростанция в Оренбургской области на берегу реки Урал, то в Казахстане самую крупную ветвь этой же реки, направленную в Россию, реку Илек загрязняют отходы, оставшиеся из бывшего Актюбинского химзавода имени С. Кирова.

Для осуществления контроля трансграничных вод, еще в 1992 году было подписано “Соглашение между Правительством Российской Федерации и Правительством Республики Казахстан о совместном использовании и охране трансграничных водных объектов”, в рамках которого Нижне-Волжское бассейновое водное управление реализует гидрологическую и гидрохимическую проверку вод, и активно участвует в процессе подготовки материалов по охране и использованию трансграничных водных ресурсов.

Одной из существенных проблем Казахстана, которая наталкивает страну на недостаток водных ресурсов является ее неравномерное распределение по территории страны. [10] Таким образом, в ходе исследования было выявлено, что острейший дефицит воды ощущают Атырауская, Кызылординская и Мангистауская области. Распределение водных ресурсов по регионам Казахстана показаны в Таблица 1. Данная проблема связана с тем, что в южных и восточных районах страны имеется большое количество рек и водоемов, которые покрывают необходимые затраты страны, тогда как в Северном и Центральном регионах очень низкое количество воды. В этих регионах проходят трансграничные реки с Китаем и Россией.

Следующей немаловажной проблемой является уровень загрязнения вод. По данным РГП “Казгидромет” [11], экологическое состояние рек оценивается по Единой системе классификации качества воды. Согласно, с данной методике, качество воды было разделено на пять классов, и по результатам оценивания Иртыш и Черный Иртыш из Китая имеют наилучшее качество и пригодны для всех видов использования. А самым худшим показателем обладают реки Тогузак, Айет и Карабалта, протекающие из России и Кыргызстана. Такие реки пригодны лишь для использования в гидроэнергетике или промышленности. Но также, есть реки, которые не пригодны для пользования. Это Тобол, Желкуар и Обеган из России, и Талас, Асса, Токташ из Кыргызстана. Для решения проблем с загрязненными трансграничными реками, экологами ведется мониторинг, оценка и контроль за состоянием рек на входе и выходе из Казахстана.

Результатами наилучшего качества реки Иртыш, является двусторонняя работа Казахстана и Китая над качеством воды, принятые соглашения по контролю безопасности воды. Но, несмотря на всю проделанную работу, стоки реки недостаточны для обеспечения Северного и Центрального

регионов Казахстана достаточным количеством воды, так как именно Иртыш является главным источником водного ресурса. Для Казахстана очень важен вопрос вододелиения между Казахстаном и Китаем, поэтому Казахстан принимает меры по переговорам с Китаем.

Большая часть рек Центральной Азии формируется в Кыргызстане. 1/3 часть рек Кыргызстана являются грязными и очень грязными, в связи с ухудшением состояния очистительных сооружений, и продолжением выброса в водоемы неочищенных сточных вод. Промышленные отходы машиностроения и металлургии сливаются в водоемы, из-за орошения земель вода становится жесткой, что являются основными причинами ухудшения качества воды. Для решения проблемы загрязненных вод ведется ежегодная совместная работа Казахстана и Кыргызстана по мониторингу уровня загрязнения вод. В Кыргызстане взимаются штрафы с физических и юридических лиц за загрязнение окружающей среды, в том числе и трансграничных рек.

Загрязнение трансграничных рек России происходит, в частности, из-за промышленной деятельности. Например, главной причиной является богатство северо-запада и Урала рудами, наличием множества металлургических предприятий, водохранилищ, сельскохозяйственной промышленности. Для очищения воды от примесей металла и отходов используются очистительные фильтры. Активную деятельность по улучшению состояния реки Тобол ведет Россия, так как в этой местности есть множество крупных городов, которые используют воду из реки как питьевую.

Таблица 1 – Распределение водных ресурсов по регионам Казахстана [12]

Регион	Количество воды, %
Центральный	2,6
Северный	4,2
Западный	13,4
Южный	21,2
Юго-восточный	24,1
Восточный	34,5

Подводя итоги исследования, положение трансграничных рек Казахстана требует мер по решению сложных и спорных вопросов. Для улучшения качества и количества воды в регионах необходимо рассмотреть несколько параметров.

1. Пересмотр вопроса вододелиения, для актуализации предпринимаемых мер, соглашений, договоров в отношениях между сотрудничающими странами. Опыт Кыргызстана показывает, что низкая стоимость водного ресурса, принуждение страны самостоятельно финансировать инфраструктуру воды, и обеспечение соседних стран 75% образующимися в Кыргызстане вод не соответствуют интересам самой страны. Поэтому необходима мера более ответственного и строгого контроля водных ресурсов.

2. Возобновление очистительных оборудований рек, для улучшения качества используемой воды. По данным РГП “Казгидромет”, количество очень загрязненных трансграничных рек уменьшилось с 14 до 9. Данные улучшения происходят в связи с улучшением очищения рек и благодаря мерам по утилизации выбросов в реки.[10]

3. Установление обязательных норм в виде выплат для предотвращения выбросов промышленных отходов в водные объекты в объемах, которые ухудшают состояние рек.

1 сентября 2023 года по поручению президента Республики Казахстан было решено сформировать Министерство водных ресурсов и ирригации. [13] Данное решение было необходимо принять после случая недостатка воды в Юго-Восточном регионе страны, куда вода для ирригации доставляется из Кировского водохранилища. Возникшая ситуация дало направление для работы нового Министерства в том, что необходимо улучшать дипломатические отношения со странами для регулирования водной проблемы в регионе, осуществлять контроль за расходом воды и за ее надлежащим использованием, наблюдать за экосистемой и загрязнением рек, усовершенствовать состояния инфраструктуры и очистительных воды машин.

Таким образом, проблема выработки соглашения по эффективному и взаимовыгодному распределения водных ресурсов трансграничных рек остается открытой. Приоритетом национальных и региональных действий по решению данных вопросов должно стать межгосударственное сотрудничество, основанное на равноправной основе, нацеленной на создание безопасного для всех стран режима функционирования трансграничных рек при усилиях всех заинтересованных сторон.

Список использованной литературы:

1. Постановление «Об утверждении определяемых на национальном уровне вкладов Республики Казахстан» от 2.01.2021 Правительства РК// <https://legalacts.egov.kz/npra/view?id=11811525> (дата обращения 17.11.2023)
2. Как изменение климата влияет на водные ресурсы Казахстана. ПРООН в Казахстане. UNDP Казахстан. - 2021.- С.1
3. Зонн И. С., Жильцов С. С., Семенов А. В., Костяной А. Г. Трансграничные реки Казахстана и Китая. Вестник Московского Университета имени С. Ю. Витте № 4(27) 2018. С. 82-90
4. Access to drinking water in Kazakhstan: mission impossible. Central Asian Bureau for Analytical Reporting. 2022
5. Айтказин А.А., Чумаченко Т.Н. Проблема энергоресурсов стран Центральной Азии и развитие гидроэнергетики//Вестник Каз НПУ им. Абая .Серия международная жизнь и политика. 2021. - №1. С.95
6. Согласование использования ресурсов в трансграничных бассейнах: анализ системы взаимосвязей «вода-продовольствие-энергия-экосистемы» в бассейне реки Сырдарья. ЕЭК ООН. - Нью-Йорк и Женева, 2017. – С.4.
7. О реализации проекта РРССАМ-2// <https://www.gov.kz/memleket/entities/kyzylorda/press/article/details/1269?lang=ru>
8. Искандер Беглов. Избранные соглашения по трансграничным водам, заключенные государствами Европы и Азии (1992-2019). Сеть водохозяйственных организаций стран Восточной Европы, Кавказа и Центральной Азии. 2019. –С.12
9. Борисова С. “Договориться на Берегу. Как Казахстану уменьшить водную трансграничную зависимость?”. QMonitor. 2023
10. Сюжет к 2030 году Казахстан может столкнуться с дефицитом воды. Новости ООН. 2022
11. Информационный бюллетень о трансграничном переносе токсичных компонентов в объектах окружающей среды. РГП “Казгидромет”. 2021// <https://www.kazhydromet.kz/uploads/files/399/file/60f9043925811byulleten-tg-perenos-1-pg-2021-russ.pdf> (дата обращения 17.11.2023)
12. Национальный доклад о состоянии окружающей среды и об использовании природных ресурсов //Согласование использования ресурсов в трансграничных бассейнах: анализ системы взаимосвязей «вода – продовольствие – энергия – экосистемы» в бассейне реки Сырдарья. Отчет ООН. - Нью-Йорк и Женева, 2017. – С.4
13. Указ Президента Республики Казахстан О мерах по дальнейшему совершенствованию системы государственного управления Республики Казахстан от 1 сентября 2023 года № 318 // https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=37301529 (дата обращения 17.11.2023)

МРНТИ 11.25.19

Огатаева А.¹, Шакирова Р.Г.¹

¹кафедра международных отношений,
Институт Сорбонна-Казахстан, КазНПУ им. Абая
г. Алматы, Казахстан

ПРОБЛЕМЫ МОДЕРНИЗАЦИИ СТРАН ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ

Аннотация

Данная статья посвящена вопросам модернизации Республики Казахстан и стран Центральной Азии в наши дни. Автор раскрывает причины, цели и итоги развития постсоветских стран. Отношения Казахстана со странами Центральной Азии носят многогранный характер, так как связи между государствами сложились давно и затрагивают важнейшие сферы жизнедеятельности населяющих их народов. Особое внимание уделяется важности модернизации государств ЦА в силу их глобальной значимости, географической общности в сочетании с углублением сотрудничества с государствами, почему модернизация происходит медленнее и слабее и почему они относятся к развивающимся странам с более низким уровнем ВВП по сравнению с другими государствами.

Ключевые слова: Центральная Азия, модернизация, интеграция, сотрудничество, модель, экономика, политика.

А.Огатаева.¹, Р.Г. Шакирова¹

¹Халықаралық қатынастар кафедрасы,
Сорбонна-Қазақстан институты, Абай атындағы ҚазҰПУ
Алматы қ., Қазақстан

ОРТАЛЫҚ АЗИЯ ЕЛДЕРІН ЖАҢҒЫРТУ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Аңдатпа

Бұл мақала бүгінгі таңда Қазақстан Республикасы мен Орталық Азия елдерін жаңғырту мәселелеріне арналған. Автор посткеңестік елдердің даму себептерін, мақсаттары мен нәтижелерін ашып көрсетеді. Қазақстанның Орталық Азия елдерімен қарым-қатынасы көп қырлы, өйткені мемлекеттер арасындағы қатынастар ежелден қалыптасқан және оларды мекендейтін халықтар өмірінің маңызды салаларына әсер етеді. Орталық Азия мемлекеттерінің жаһандық маңызы, географиялық ортақтығы, мемлекеттермен ынтымақтастықты тереңдетумен үйлесуі, модернизацияның нәтижесінде баяу және әлсіз жүруіне және олармен салыстырғанда ЖІӨ деңгейі төмен дамушы елдерге айналуының маңыздылығына ерекше назар аударылады. басқа мемлекеттер.

Түйін сөздер: Орталық Азия, модернизация, интеграция, ынтымақтастық, модель, экономика, саясат.

Ogataeva A.¹, Shakirova R. G.¹

¹Department of International Relations,
Institute-Sorbonne Kazakhstan, Abai KazNPU
Almaty, Kazakhstan

PROBLEMS OF MODERNIZATION OF THE CENTRAL ASIAN COUNTRIES

Abstract

This article is devoted to the issues of modernization of the Republic of Kazakhstan and the countries of Central Asia today. The author reveals the causes, goals and results of the development of post-Soviet countries. The relations of Kazakhstan with the countries of Central Asia are multifaceted, since the relations between the states have been established for a long time and affect the most important spheres of life of the peoples inhabiting them. Particular attention is paid to the importance of modernizing the Central Asian states due to their global significance, geographical commonality, combined with deepening cooperation with states, why modernization is slower and weaker, and why they are developing countries with a lower level of GDP compared to other states.

Keywords: Central Asia, modernization, integration, cooperation, model, economy, politics.

Центральная Азия – это крупный регион Азии, который не имеет выхода к океану, в нее входят Казахстан, Кыргызстан, Узбекистан, Таджикистан, Туркменистан. Они тесно связаны между собой многовековой историей, схожей культурой и Великим шелковым путем.

Изначально хотелось бы разобраться с термином модернизация. Простыми словами, это обновление устройства жизни и ее условий в соответствии с новыми стандартами. Как нам известно, восточноазиатские страны являются лидерами в модернизации. И для них характерно совершенствование в рамках западной и национальной модели развития. Например, Малайзия, в которой доктор Махатхир Мухаммад, инициатор модернизации, проводил политику, которая направлена на изменение духовности, повышения уровня образованности и изменение отношения граждан к торговле. И таким образом, главной целью его реформ была профессиональная подготовка малайцев для роста экономики страны. [1]

Помимо этого, страны Европы, в свою очередь, тоже добились успехов в создании демократических структур, в отличие от постсоветских государств. Это связано с тем, что Европа получила поддержку Европейского Союза, а страны бывшего СССР имели власть в достаточно узких кругах и небольшую разрозненность.

Почему же страны постсоветской Центральной Азии имеют низкую модернизацию? На этот вопрос на самом деле, казалось бы, легко ответить, ведь эти государства достаточно молодые. Просуществовав всего 30 лет после распада СССР, они проделали достаточно большую работу в

увеличении потенциала своей экономики, внешнеполитической сфере, торговых отношениях и т.п. Но, во всяком случае, очень заметны идентичности проблем всех 5 стран, начиная от произвола вышестоящих людей у рычагов власти, заканчивая здравоохранением или же образованием.

Практически ни одна страна за годы своей суверенности не создала реальную модель модернизации. Хотя и об этом говорилось много, проводились различные форумы и написано большое количество работ об успехах реформ, на практике же не были созданы достаточно сильные институты, которые бы помогли многоуровневому улучшению качества жизни. Так вышло, что во всех странах Центральной Азии нет единого рынка, слабая платежеспособность населения и коммерческих структур, не видно особой заинтересованности со стороны государственных органов и граждан. В Центральной Азии достаточно известны люди «в погонах», то есть люди, находящиеся на высших должностях, которые во время кризисных ситуаций в государстве, вместо помощи ей и народу, продвигают себя вперед – эта гипотеза освещается в статье Михаила Комина и О. Щербака [2].

Кроме того, вплоть до наших дней отсутствует образец мирного перехода правительства от одного руководителя к другому. Даже если брать, в том числе и образец Кыргызстана, стремительно позиционирующий себя, как «островок демократии» в регионе, мы можем разглядеть, что не было случаев, когда лидер страны уходил со своей должности после выборов. Здесь, хотелось бы отметить, что добровольная отставка Розы Отунбаевой, экс-президента Республики Кыргызстан, не в счет, так как ее служба была номинальной, то есть она не могла полноценно влиять на внутренние и внешние политические процессы и не обладала полноправно должностью президента.

Центральноазиатские страны плохо интегрированы, и очень часто между ними могут проходить разногласия или же отсутствие отношений вовсе. Даже в отношении Кыргызстана, с которым у Казахстана могло бы быть больше взаимопонимания, все далеко не безоблачно. Во многом на это влияет недостаточно стабильная внутривнутриполитическая ситуация в Кыргызстане, которая сдерживает Казахстан от более тесного сотрудничества. Непростые отношения у Казахстана и с Узбекистаном. Мы не знаем, как смотрит на эту ситуацию Узбекистан, но на "сотрудничестве" наших двух стран не могут не сказываться негативно, например, "торговые войны", которые случаются достаточно часто. Один из случаев – это отказ Узбекистана от закупа казахстанской муки [3].

К сожалению, страны нашего региона не только сильно разобщены между собой, но и в силу своего географического расположения находятся в стороне от глобальных процессов цифровизации. Все к нам приходит в самую последнюю очередь и часто по остаточному принципу.

Еще одной немаловажной проблемой является «утечка мозгов», то есть отток профессионалов и квалифицированных кадров в зарубежные страны. Это наносит урон по модернизации общества и экономики, и на данный момент, лидирующими странами являются Казахстан, Узбекистан и Туркменистан. Люди этих стран покидают страну в погоне за лучшей жизнью и новыми рабочими местами, из-за маленьких зарплат, или же академической свободой, тем самым усугубляя положение государства [4].

Сейчас, я думаю, что крупных геополитических держав устраивает ситуация сложившаяся в Центральной Азии: вроде и нет особой "дружбы", а лидерство в республиках находятся в руках достаточно предсказуемых политиков. Если политические условия изменятся, и это приведет к резкому осложнению положения, как в отдельном государстве, так и во всем регионе, то можно предположить вмешательство внешних сил. Но будет ли это вмешательство полезным именно для центрально азиатского сотрудничества, ответить сложно. Но, скорее, нет, чем да. Сейчас также можно увидеть активное китайское экономическое присутствие в странах Центральной Азии, но при этом также пока не можем увидеть, есть ли у Китая мнение по поводу образования на базе наших стран единого региона. А если взять историю, то, конечно, нельзя забывать, что только когда в 19 веке государства региона завоевала Российская империя, то только тогда и произошло относительное их объединение. До, здесь существовали государства, которые постоянно воевали друг с другом.[5]

Получается, что у стран Центральной Азии нет какого-либо примера или же модели для модернизации. Допустим, для России и Турции, модернизационным ресурсом была Европа, а для Восточной или Юго-Восточной Азии источником была США. И как бы мы не восхищались опытом Франции, Великобритании или США, в силу принадлежности наших стран и их к различным мирам, не получится воссоздать значимого эффекта. Территорию окружают страны, которые не менее нас нуждаются в технологиях, гуманитарных, политических и экономических реформах, находятся под санкциями.

Таким образом, если в стране существует неприглядная и непривлекательная модель модернизации без какого-либо роста в различных отраслях, в слабом развитии торговых, экономических, политических отношений, нет и речи о стабильности, прогрессе, популярности. Странам

Центральной Азии очень важны, грамотно составленные планы, по совместному содействию и работе, по продвижению себя во всех сферах, в урбанизации и получению статуса развитых стран. Именно после этого будет реальное продвижение, которое превратится в регион благополучных стран.

Список использованных источников:

1. <https://cyberleninka.ru/article/n/otverzhennyye-sravnitelnyye>
2. biografiukrainskihi-novorossiyskih-polevyh-komandirov/viewer
3. <https://nomad.su/?a=3-201403140024>
4. <https://articlekz.com/article/19114>
5. <https://www.caa-network.org/archives/7565>

МРНТИ 11.09.09

Ильяс М.С.¹, Төлегенов Т.З.¹

*¹Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты,
Халықаралық қатынастар мамандығының 4-курс студенті*

*¹Ғылыми жетекшісі: Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты,
халықаралық қатынастар кафедрасының аға оқытушысы
Алматы қ. Қазақстан*

ЕКІНШІ ДҮНИЕЖҮЗІЛІК СОҒЫСТАН КЕЙІНГІ- КОРЕЯ

Аңдатпа

Бұл мақала екінші дүниежүзілік соғыстан кейінгі Кореяның екіге бөлінуі, Солтүстік Корея мен Оңтүстік Кореяның идеологиялық әсері, нарықтағы экономикасы және білім мен инновация, Кореяның қазіргі таңда басқа мемлекеттермен халықаралық қатынасы талқыланады. Сондай-ақ, Азия қаржы дағдарысы мен соғыстан кейінгі қалпына келтіру атап көрсетіледі. Мақалада өнеркәсіп пен әскери күш, 1990 жылдардағы Солтүстік Кореяның азық-түлік дағдарысы мен Оңтүстік Кореяның жаңа технологиялар арқылы дамуы жайлы ақпараттар беріледі.

Түйін сөздер: идеология, инновация, нарық, әскери күш, соғыс, халықаралық қатынастар.

Ильяс М.С.¹, Төлегенов Т. З.¹

*¹студентка 4 курса специальности Международные отношения
Института Сорбонна-Казахстан КазНПУ им. Абая*

*¹Научный руководитель: старший преподаватель кафедры, международных отношений
Института Сорбонна-Казахстан КазНПУ им. Абая
г. Алматы, Казахстан*

КОРЕЯ ПОСЛЕ ВТОРОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЫ

Аннотация

В этой статье обсуждаются раскол Кореи после Второй мировой войны, идеологическое влияние Северной и Южной Кореи, рыночная экономика и образование и инновации, а также международные отношения Кореи с другими странами в настоящее время. Также подчеркивается азиатский финансовый кризис и послевоенное восстановление. В статье представлена информация о промышленности и вооруженных силах, продовольственном кризисе Северной Кореи в 1990-х годах и развитии Южной Кореи с помощью новых технологий.

Ключевые слова: идеология, инновации, рынок, военная сила, война, международный конфликт.

Ilyas M. S.¹, Tolegenov T. Z.¹

¹4th year student of specialty “International Relations”,
Institute Sorbonne-Kazakhstan, Abai KazNPU

¹Scientific supervisor: senior lecturer of faculty “International relations”,
Institute Sorbonne-Kazakhstan, Abai KazNPU
Almaty Kazakhstan

KOREA AFTER WORLD WAR II

Abstract

This article discusses the split of Korea after World War II, the ideological influence of North and South Korea, the market economy and education and innovation, as well as Korea's international relations with other countries at the present time. The Asian financial crisis and post-war recovery are also highlighted. The article presents information about industry and the armed forces, the food crisis of North Korea in the 1990s and the development of South Korea with the help of new technologies.

Keywords: ideology, innovation, market, military force, war, international conflict.

1945 жылы Жапония берілгеннен кейін Жапонияның Кореядағы ықпалы аяқталды. Потсдам келісіміне сәйкес түбек уақытша екі ықпал ету аймағына бөлінді – солтүстік, Кеңес Одағының бақылауында және оңтүстік, АҚШ бақылауында. 1948 жылы екі тәуелсіз мемлекет құрылды – Солтүстік және Оңтүстік Корея. 1950 жылы Кеңес Одағы мен Қытай қолдаған Солтүстік Корея Оңтүстікке басып кірген кезде Корея соғысы басталды. Соғыс 1953 жылы бітіммен аяқталып, Кореяны екіге бөлді. Солтүстік Корея Кеңес Одағы мен Қытайға назар аударып, Ким Ир Сеннің басшылығымен коммунистік республика болды. Оңтүстік Корея АҚШ-тың қорғауымен демократиялық жүйе мен нарықтық экономиканы дамытты. Кореяның бөлінуі қырғи қабақ соғыстың нәтижелерінің бірі болды. Аймақ коммунизм мен капитализм арасындағы геосаяси қарама-қайшылық аймағына айналды. Солтүстік Корея ауыр өнеркәсіп пен әскери күшке назар аударды. Ядролық саладағы тәжірибелер халықаралық проблемаларды тудырды. Оңтүстік Корея біртіндеп экономикалық державаға айналды. Озық өсу оған дамыған елдер қатарынан орын берді. Екінші дүниежүзілік соғыстан кейін Кореяның басқа елдерге әсері оның қалай бөлінгеніне және қалай дамығанына байланысты болды.[1] Екінші дүниежүзілік соғыстан кейінгі Солтүстік Кореяның идеологиялық әсері коммунистік идеологиямен, революциялық көшбасшылықпен және «джучені» (Тәуелсіздік пен ұлттық бірлік үшін Солтүстік Корея сөзі) орнатуға деген ұмтылыспен қатты анықталды. Осы әсердің бірнеше негізгі аспектілеріне:

Коммунизм және джуче-идеология Ким Ир Сеннің басшылығымен Солтүстік Корея коммунистік идеологияны қабылдады, оның ықпалы саясат пен экономикадан бастап мәдениет пен білімге дейінгі қоғамның әртүрлі аспектілерінде байқалады. Негізгі тұжырымдама Тәуелсіздік, егемендік және ұлттық бірлікті көздейтін джуче идеологиясы болды. Солтүстік Корея өзінің көшбасшыларының айналасында, әсіресе Ким Ир Сен мен оның ұлы Ким Чен Ир айналасында жеке тұлғаға табынушылыққа толы болды.[7] Бұл жеке тұлғаға табыну режимнің заңдылығын сақтау үшін құрылған идеологиялық контексттің бөлігі болды. Солтүстік Кореядағы Экономикалық саясат джуче идеологиясына сәйкес келетін өзін-өзі қамтамасыз ететін жүйені құруға бағытталған. Сыртқы жеткізілімге қатты тәуелділіктің болмауы ұлттық қауіпсіздіктің маңызды аспектісі болып саналады. Солтүстік Кореяның идеологиялық әсері капиталистік жолды қабылдаған Оңтүстік Кореяның даму моделінің үнемі қарсыласуынан да көрінеді. Солтүстік Корея өзінің моделін Социалистік балама ретінде атап көрсетеді. Солтүстік Кореядағы білім беру жүйесі мен бұқаралық ақпарат құралдары халықты индоктринациялауда және режим мақсаттарына сәйкес келетін идеологиялық сенімдерді қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Солтүстік Кореяның идеологиялық әсері қоғамдық пікірді қалыптастыруда және елдің саяси жүйесін құрылымдауда маңызды болып қала береді.[3]

Екінші дүниежүзілік соғыстан кейінгі Оңтүстік Кореяның идеологиялық әсері антикоммунистік режимнің қалыптасуымен және экономиканың капиталистік моделінің дамуымен байланысты болды. Қырғи қабақ соғыс пен Солтүстік және Оңтүстік Кореяның қарсыласуы жағдайында антикоммунизм негізгі идеологиялық құрамдас бөлікке айналды. Оңтүстік Корея Солтүстік Кореядан коммунистік идеялардың таралу қаупіне тап болды. Бұған жауап ретінде Оңтүстік Корея АҚШ қолдаған антикоммунистік ұстанымды қабылдады. Бұл ішкі саясатта да, аймақтық қатынастарда да көрініс тапты. Оңтүстік Корея капиталистік жүйені құруға бағытталған экономикалық реформаларды жүзеге асырды. Бұл тәжірибе аймақтың даму мәселелеріне тап болған

басқа елдеріне табысты экономикалық дамуға капиталистік принциптерді қабылдау арқылы қол жеткізуге болатындығын шабыттандырды.[3] Оңтүстік Корея АҚШ-тың стратегиялық одақтасы ретінде американдық мүдделер мен демократия принциптеріне сәйкес келетін идеологиялық ұстанымды қабылдады. Экономика мен технологиядағы жетістігі басқа елдер үшін капиталистік жолдың өркендеуге қалай әкелетінін көрсететін идеологиялық дисплейге айналды. Екінші дүниежүзілік соғыстан кейінгі Оңтүстік Кореяның идеологиялық әсері негізінен сол кезеңді сипаттайтын геосаяси шындықтармен және оның коммунизммен дұшпандық қарама-қайшылық жағдайында капиталистік жүйенің тиімділігін көрсетуге деген ұмтылысымен байланысты болды. Оңтүстік Корея өзінің экономикалық өсуімен, әсіресе 1960-80 жылдары назар аударды. Көптеген елдер, әсіресе Азияда, оның тәжірибесін өз дамуының үлгісі ретінде қарастырды. Оңтүстік Корея жоғары технологияның көшбасшысы болды. Оның Samsung және LG сияқты компаниялары әлемдік нарықта бәсекеге қабілетті болып шықты. Білім беру жүйесі өзінің жоғары деңгейіне байланысты назар аударды. Көптеген елдер осындай модельдерді енгізуге тырысты. Оңтүстік Корея к-поптың, к-драмалардың және дәстүрлі элементтердің танымалдылығын қоса алғанда, өз мәдениетін шетелде ілгерілетуге күш салды. Екінші дүниежүзілік соғыстан кейін Оңтүстік Корея экономикасы дамымаған елден әлемдегі ең ірі экономикалардың біріне айналып, әсерлі жолдан өтті. Оңтүстік Корея экономикасының дамуының негізгі кезеңдері: Соғыстан кейінгі қалпына келтіру кезеңінде (1950-1960 жж.) Корея соғысынан кейін Оңтүстік Корея жойылу мен кедейлікке тап болды. Алайда, АҚШ-тың белсенді қолдауы мен түрлі реформалардың арқасында ел біртіндеп қалпына келе бастады.[2]

Экономикалық ғажайып (1960-1970 жж.) Президенттің басшылығымен Пак Чен Хи, Оңтүстік Корея экспортқа бағытталған Индустриялық даму стратегиясын жүзеге асырды. Автомобиль, электроника және кеме жасау сияқты салаларды дамытуға баса назар аударылды. Бұл әсерлі экономикалық өсуге әкелді.

Қаржы экономикасына көшу (1980-1990 жж.) кезеңінде Оңтүстік Корея экономикасы ауыр өнеркәсіптен қаржылық қызметтерге және жоғары технологиялық салаларға ауыса бастады. Samsung және Hyundai сияқты компаниялар жаһандық ойыншыларға айналды.

Азия қаржы дағдарысы (1997-1998): 1990 жылдардың аяғында Оңтүстік Корея аймақтың бірқатар елдерінде қаржылық қиындықтардан туындаған ауыр экономикалық дағдарысқа тап болды. Қолдау бағдарламалары мен реформалардың арқасында ел дағдарысты еңсерді.

Білім және инновация экономикасы (2000 ж.ж.) соңғы онжылдықтарда Оңтүстік Корея білім, ғылым және технологияға белсенді инвестиция салуда. Ел Ақпараттық технологиялар, жартылай өткізгіштер және түрлі инновациялық салаларда көшбасшы болды.[6]

Бүгінгі таңда Оңтүстік Корея әлемдегі ең ірі экономикалардың бірі болып табылады және жоғары технологиялық және басқа да негізгі салаларда жаһандық ойыншы болып қала береді. Оның экономикасының жетістігі ішінара Үкіметтің белсенді қолдауымен, ғылым мен білімге инвестициялармен, сондай-ақ өнеркәсіптік дамудағы стратегиялық жоспарлаумен түсіндіріледі. Екінші дүниежүзілік соғыстан кейінгі Солтүстік Корея экономикасы елдің саясатымен және оның идеологиялық бағытымен тығыз байланысты болды. Соғыстан кейінгі Солтүстік Корея экономикасының бірнеше негізгі кезеңдері мен сипаттамалары:

Соғыстан кейінгі қалпына келтіру кезеңінде (1945-1950) 1945 жылы жапон оккупациясынан босатылғаннан кейін Солтүстік Корея экономиканы қалпына келтіру міндетіне тап болды. Алайда, 1950 жылы басталған Корея соғысы тағы да жойылуға және айтарлықтай шығындарға әкелді.

Солтүстік Корея Индустрияландыру заманында (1950-1980 жж.) соғыстан кейінгі және 1980 жылдарға дейінгі кезеңде Солтүстік Корея Кеңес Одағы мен Қытайдың қолдауымен ішінара белсенді индустрияланды. Өнеркәсіп пен қорғаныс өнеркәсібі басымдыққа ие болды. Алайда, әлемдік қауымдастықтан оқшаулау және орталықтандырылған басқару экономикада қиындықтар туғызды.

Экономикалық күйреу және архаикалық Модель (1990 жылдар) 1990 жылдардың басында Кеңес Одағының ыдырауы және Қытайдың қолдауының жоғалуы үлкен экономикалық күйреуге әкелді. Бұл сондай-ақ ауыр азық-түлік дағдарысына сәйкес келді. Ел экономикасы іс жүзінде тоқтап қалды және көптеген салалар ескірді.

Архаикалық Экономика және Санкциялар кезеңі (2000-шы жылдар) Солтүстік Корея ішінара басқарудағы қиындықтарға, сондай-ақ халықаралық қауымдастықтың оқшаулануы мен санкцияларына байланысты күрделі экономикалық қиындықтарға тап болды. Ядролық бағдарламаның дамуы мен әлемдік державалардың қысымы да ел экономикасына әсер етті.

Шағын кәсіпкерлікке және мемлекеттік бақылауға назар аудару (2010 ж.) соңғы онжылдықта шағын кәсіпкерліктің рөлінің артуы, сондай-ақ шетелдік инвестицияларды, әсіресе арнайы экономикалық аймақтарда тарту әрекеттері байқалды. Алайда, экономиканы мемлекеттік бақылау күшті болып қала береді.[4]

Тұтастай алғанда, Екінші дүниежүзілік соғыстан кейінгі Солтүстік Корея экономикасы индустрияландырудан дағдарыс пен оқшаулану кезеңіне дейін ауытқуларға тап болды. Қазіргі кездегі жағдай экономикалық дамуды іздеудегі қиындықтар мен ізденістермен сипатталады. Солтүстік Корея басқа мемлекеттермен күрделі және шиеленісті болып қала берді. Негізгі аспектілер мыналарды қамтиды:

Солтүстік және Оңтүстік Корея арасындағы қарым-қатынас мезгіл-мезгіл жақсартуға тырысқанына қарамастан шиеленісті болып қала берді. Саяси жағдайды қиындататын ядролық қауіп сияқты мәселелер бар.

Солтүстік Корея АҚШ-пен күрделі қарым-қатынаста, әсіресе ядролық бағдарлама аясында. Жоғары деңгейдегі кездесулер кейде болды, бірақ айтарлықтай нәтиже бермеді.

Қытай Солтүстік Кореяның маңызды одақтасы болып табылады және екі ел арасындағы экономикалық байланыстар күшті болып қала береді. Қытай әлемдік аренада Солтүстік Кореяны қолдауда шешуші рөл атқарады.

Солтүстік Корея мен Жапония арасындағы қарым-қатынас дәстүрлі түрде шиеленісті, әсіресе өткен және қазіргі қақтығыстарға қатысты мәселелерге байланысты.

Солтүстік Корея көптеген елдер мен халықаралық ұйымдардың қысымына ұшырап келеді, әсіресе ядролық сынақтар мен адам құқықтарының бұзылуына байланысты.[5]

Оңтүстік Кореяның басқа мемлекеттермен қарым-қатынасының бірнеше негізгі аспектілері:

Оңтүстік және Солтүстік Корея арасындағы қарым-қатынас шиеленісті болып қала берді. Дипломатиялық жақындасудың мерзімді әрекеттеріне қарамастан, қауіпсіздік мәселелері, ядролық қауіп және саяси қатынастардың шиеленісуі аймаққа қысым жасауды жалғастырды.

Оңтүстік Корея Америка Құрама Штаттарымен тығыз қарым-қатынаста. Бұл стратегиялық серіктестік қауіпсіздік, сауда және дипломатия салаларын қамтиды. Қытаймен экономикалық байланыс Оңтүстік Корея үшін маңызды болып қала береді. Алайда уақыт өте келе екі ел арасындағы қарым-қатынастың күрделілігі артуда, әсіресе аймақтағы саяси және қауіпсіздік мәселелері аясында. Жапониямен қарым-қатынастың Екінші дүниежүзілік соғыс кезінде жапондық мәжбүрлі еңбекті қолдану сияқты тарихи мәселелермен байланысты өзіндік қиындықтары бар.

Оңтүстік Корея Халықаралық ұйымдарға белсенді қатысады және аймақтағы бейбітшілік пен тұрақтылықты сақтауға тырысады. Бұл қатынастар қауіпсіздік, сауда және басқа аспектілерді қамтиды. Корея аймақтық және халықаралық форумдарға белсенді қатысады. Бұл Азияның басқа елдерімен өзара әрекеттесуді және халықаралық бастамаларға қатысуды қамтиды.[5]

Қазіргі сәтте Солтүстік Корея ядролық бағдарламаларға байланысты оқшауланған және санкцияланған. Оңтүстік Корея гүлденген демократия және әлемдік ықпалы бар ірі экономика. Бүгінде Корея геосаяси шиеленістердің орны болып қала береді, солтүстігінде әскери дайындық деңгейі жоғары, ал оңтүстігінде бейбітшілік пен ядролық қарусыздануға қол жеткізу үшін дипломатиялық күш-жігер бар.

Қазіргі таңда, Екінші дүниежүзілік соғыстан кейінгі Кореяның бөлінуі екі елдің саясатына, экономикасына және әлеуметтік-мәдени дамуына үлкен әсер етіп, түбеге күрделі көрініс жасады. Кореяның саяси қатынастары, ең алдымен, Шығыс Азиядағы Солтүстік-Оңтүстік қатынастар мен аймақтық динамикаға бағытталған. Бұл тұрғыда маңызды аспектілерлерге Солтүстік-Оңтүстік қатынастары, Корей түбегі әлемдік саясаттағы басты назардың бірі болып қала береді. Солтүстік және Оңтүстік Корея арасындағы қарым-қатынас оқиғалар мен жағдайларға байланысты диалог пен жақындасудан шиеленіс пен қақтығысқа дейін өзгеруі мүмкін.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Cumings, B. (2010). *The Korean War: A History*. Modern Library.
2. Oberdorfer, D. (2001). *The Two Koreas: A Contemporary History*. Basic Books.
3. Moon, C. I. (2015). *North Korea: The Politics of Regime Survival*. East Gate Book.
4. Lee, K. H. (2016). *The Korean Economy in Transition: An Institutional Perspective*. Edward Elgar Publishing.
5. Armstrong, C.K. (2013). *Tyranny of the Weak: North Korea and the World, 1950–1992*. Cornell University Press.
6. Jager, S. M. (2017). *Brothers at War: The Unending Conflict in Korea*. W. W. Norton & Company.
7. <https://egemen.kz/amp/article/7230-zhanha-dgylgha-qaru-asynyp-kirmek>

**ПЕДАГОГИКА
PEDAGOGY**

МРНТИ 16.01.33

Salikhov A.B.¹

*¹M.A., professeur, Institut Sorbonne-Kazakhstan, Abai KazNPU,
Almaty, Kazakhstan*

**LES PARTICULARITES DE LA TRADUCTION DANS UN DOMAINE
DU PETROLE DEPUIS LE RUSSE VERS LE FRANÇAIS**

Résumé

En ce moment, il y a des gens qui sont de plus en plus intéressés par les particularités de la traduction des documents du pétrole et gaz. La langue de la science et de la technique dans le domaine pétrolier et gazier couvre de nombreuses industries et institutions à cet égard.

Telle traduction est un des types de traduction technique qui nécessite une exactitude et une précision particulière lors de la traduction. Par conséquent, la traduction de ce texte et la création du glossaire du pétrole ont posé certains problèmes.

Le texte est un article de la revue datant 2015 écrit par les professeurs de l'université nationale kazakhe de technologie, O. Baideldina, N. Daribayeva, et B. Nouranbayeva. «Caractéristiques de la structure et de propriétés des pétroles paraffineux au Kazakhstan qui affecte l'efficacité des opérations contre la formation d'un dépôt de paraffine»¹³. Cet article présente une analyse comparative des propriétés physico-chimiques des pétroles légers du Kazakhstan. Le texte contient également des images et un tableau.

Mots-clés: français, gaz et pétrole, traduction, difficultés de traduction.

Салихов А.Б.¹

*¹м.г.н., преподаватель Института
Сорбонна-Казахстан при КазНПУ им. Абая,
г. Алматы, Казахстан*

**ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА В ГАЗО-НЕФТЯНОЙ
ОТРАСЛИ С РУССКОГО НА ФРАНЦУЗСКИЙ ЯЗЫК**

Аннотация

В настоящее время все чаще интересуются спецификой перевода документов нефтегазовой отрасли. Язык нефтегазовой науки и техники охватывает многие отрасли и учреждения в этом отношении.

Такой перевод является одним из видов технического перевода, который требует особой точности и аккуратности при переводе. Поэтому перевод данного текста и создание glossария по нефтяной тематике представляли определенные трудности.

Переведенный текст представляет собой журнальную статью 2015 года, написанную профессорами Казахского национального технологического университета О. Байдельдиной, Н. Дарибаевой и Б. Нуранбаева. «Характеристика структуры и свойств парафинистых нефтей Казахстана, влияющих на эффективность операций против образования парафиновой залежи». В данной статье представлен сравнительный анализ физико-химических свойств легковесных нефтей Казахстана. Текст также содержит рисунки и таблицу.

Ключевые слова: французский язык, газо-нефтяная отрасль, перевод, трудности перевода.

Салихов А.Б.¹

¹г.г.м., Абай атындағы ҚазҰПУ-дың Сорбонна-Қазақстан
институтының оқытушысы
г. Алматы, Қазақстан

МҰНАЙ-ГАЗ САЛАСЫНДА ОРЫС ТІЛІНЕН ФРАНЦУЗ ТІЛІНЕ АУДАРМА ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Аңдатпа

Қазіргі уақытта мұнай-газ саласындағы құжаттарды аударудың ерекшеліктеріне қызығушылық танытатындар көбейді. Мұнай-газ ғылымы мен технологиясының тілі осыған байланысты көптеген салалар мен мекемелерді қамтиды.

Мұндай аударма аудармада ерекше дәлдік пен дәлдікті талап ететін техникалық аударманың бір түрі болып табылады. Сондықтан бұл мәтінді аудару және мұнай тақырыптары бойынша глоссарий жасау белгілі бір қиындықтар туғызды.

Аударма мәтіні Қазақ ұлттық технологиялық университетінің профессорлары О.Байделдина, Н.Дәрібаева және Б.Нұранбаеваның 2015 жылғы журналдық мақаласы. «Парафинді шөгінділердің пайда болуына қарсы операциялардың тиімділігіне әсер ететін Қазақстанның парафиндік мұнайларының құрылымы мен қасиеттерінің сипаттамасы»¹³. Бұл мақалада Қазақстандағы жеңіл салмақты мұнайдың физика-химиялық қасиеттеріне салыстырмалы талдау берілген. Мәтінде суреттер мен кесте де бар.

Түйін сөздер: француз тілі, газ-мұнай саласы, аударма, аударма қиындықтары.

Evaluation des sources

Avant de choisir les sources pour le travail, Nous devons avoir une compréhension claire des raisons pour lesquelles on a besoin de ce site, quelles sont les principales fonctions qu'il doit effectuer, quelles informations il doit fournir. Il était important d'identifier le type de site au cours du développement de ce travail, sinon, on pouvait réaliser tout à coup qu'il n'a pas les tâches et les fonctions qu'on a voulu obtenir. Plusieurs sites ont été analysés afin d'évaluer ses fiabilités et utilités.

Au cours de ce travail, des recherches ont été faites dans des sites et dictionnaires spécialisés en domaine du gaz et pétrole. Les sites officiels et reconnus dans ce domaine ont été prioritaires comme choix des sources. Nous avons également fait attention sur l'origine du site et son but. Puisque mon texte est technique et il exige la précision pour le traduire, les informations présentées dans les sites devaient être seulement les faits, mais pas les opinions ou la satire. Le langage doit être très clair au groupe cible auquel mon texte est adressé. Dans ce cas, ce sont des professionnels et spécialistes dans le domaine du pétrole. Pas toutes les personnes ordinaires peuvent comprendre le contenu du texte. Ainsi les informations présentées ne doivent pas être destinées au public très général.

Au fur et à mesure, les articles utilisés comme des sources doivent mentionner leurs auteurs et les établissements où ils ont été publiés. La qualité du texte a été également très importante. Le dernier critère a concerné le design du site qui peut améliorer sa visibilité.

Corpus bilingue

Nous avons constitué le corpus à partir de dix textes sosies dans le même domaine du gaz et pétrole. Nous les avons choisis selon le critère de similarité. Tous les textes sosies sont similaires à mon texte cible selon leur sujet, genre et style. En plus, ces textes ont beaucoup aidé à se familiariser avec le domaine du pétrole et ils pourront être utiles pour mes futures traductions. La particularité de ces textes est le style dans lequel ils ont été écrits. En plus l'information présentée est très fiable. Les noms des auteurs sont présents dans tous les articles. Puisque le texte cible est très spécifique, nous avons essayé d'élargir un peu le sujet jusqu'aux domaines de la physique et la chimie. Cela a permis de mieux comprendre les bases de ce champ et élargir le vocabulaire du domaine du pétrole. Au même temps, le style du texte restait plus ou moins le même. De plus, nous avons fait attention sur les titres des textes, car ils pouvaient indiquer le sujet du texte qui sera similaire à mon texte cible.

Il est intéressant de remarquer qu'il était plus difficile de trouver des articles sur le pétrole en langue française. La raison principale est que la France n'est pas un pays tellement riche en pétrole comme l'est le Kazakhstan.

Journal de recherches

L'une des tâches les plus difficiles dans ce travail a été la traduction de la terminologie spécifique et étroite, ce qui est bien assez dans ce domaine. Pendant ce travail, nous avons bien compris que même la possession d'une langue étrangère d'une manière professionnelle ne peut pas garantir la traduction correcte en raison de la présence de la terminologie très spécialisée. Pour le rendre possible il est important d'avoir des connaissances supplémentaires dans les procédés industriels, dans la situation économique internationale, ainsi il faut avoir des années d'expérience avec la terminologie intra-industrielle de ce domaine. Nous avons appris que l'industrie du gaz et pétrole comprend un certain nombre d'activités. C'est l'exploration et la construction de pipelines, la conception des équipements, et un large éventail d'autres types de travail, dont chacun a sa propre terminologie spécifique.

Nous avons également des problèmes pour trouver les dictionnaires bilingues spécialisés dans le domaine technique. Presque tous les dictionnaires sont ceux que nous avons trouvés sur internet. Le seul trouvé a été le dictionnaire polytechnique français-russe sous la rédaction de P.E.Tourtchin. Cela a aidé à confirmer les traductions de certains termes comme « arrangement des couches pétrolières ».

Pendant la traduction du texte cible, Nous avons rencontré des difficultés avec la traduction de l'image de la carte. Vu que la qualité de l'image avait été loin d'être la meilleure et presque tous les mots sur la carte avaient été illisibles, nous avons mentionné dans la note de bas de page que seuls les mots lisibles pouvaient être traduits. Nous devons prendre de nouvelles connaissances sur la chimie, car ce domaine est très lié à celui du pétrole. Seulement la chimie du pétrole comme la science contribue au développement du raffinage du pétrole et de la pétrochimie. L'étude de la chimie permet le développement de l'industrie pétrolière. La chimie est une science primordiale pour travailler dans ce domaine. Nous avons appris beaucoup de termes du registre professionnel dans le domaine de la chimie, notamment pendant la traduction du tableau (par exemple, « содержание » sera en français « teneur en »).

Après avoir traduit le texte, nous avons créé le glossaire. A l'aide des sources que nous avons traduit les termes en français. Nous avons également ajouté dans le glossaire les sources principales qui ont permis de constituer les définitions. Le terme sur lequel nous avons besoin de faire le plus de recherche a été « pompage de pétrole ». Il était très difficile de trouver sa définition précise sur internet. Nous avons décidé de passer par les sources en anglais. L'article qui s'appelle « All Pumped Up – Oilfield Technology » dans le site officiel de la société américaine « American Oil & Gas Historical Society » explique bien le processus du pompage de pétrole, ainsi que les différentes techniques utilisées dans l'extraction du pétrole. Cela m'a permis de rédiger la définition de ce terme.

Nous avons également des difficultés en choix du terme. Par exemple, pour traduire le terme « нефтепровод » en français nous devons choisir entre « oléoduc » et « pipeline ». Nous avons appris que « oléoduc » signifie en latin « transport de l'huile », alors que « pipeline » est un anglicisme plus général. « Pipeline » englobe non seulement les oléoducs, mais aussi tous les autres tubes de transports de liquides (« aqueducs » pour l'eau) ou de gaz (« gazoducs » pour le gaz naturel). Puisqu'on parle seulement du transport du pétrole dans mon texte cible, nous avons choisi le terme « oléoduc ».

Par manque d'information sur les termes du pétrole dans les sites français, nous avons besoin de se tourner vers les sites russes afin de trouver leurs définitions. Par exemple, nous avons cherché la définition du terme « condition de gisement » dans un site russe de l'encyclopédie « Bol'shàa ènciklopedià nefti i gaza » [Grande encyclopédie du gaz et pétrole]. Dans ce site, chaque article consacré à la définition du terme est une compilation des parties de textes de livres qui décrivent le terme. La sélection de textes est réalisé en ce qui concerne leur analyse de syntaxe. C'est la raison pour laquelle il y a des erreurs possibles associées à la reconnaissance erronée des textes. Ainsi, nous avons dû analyser tous les articles donnés pour ensuite donner une définition exacte du terme.

En bref, la traduction de tel texte ne pose pas beaucoup de problèmes, si vous connaissez déjà de quoi s'agit votre texte et vous avez assez de connaissance dans ce domaine. Puisque le langage technique de recherche est plus universel que par exemple le langage financier ou le langage juridique, nous n'avons pas trop de difficultés en adaptation du texte pour le public cible.

Glossaire du pétrole

1. вязкость нефти — viscosité du pétrole

La caractéristique du pétrolé définie comme la résistance qu'oppose un fluide à tout glissement de ses molécules les unes sur les autres.

2. глубина залегания пластов — profondeur d'arrangement des couches

La profondeur des couches décalés en raison des processus tectoniques.

3. дизельная фракция — fraction diesel

La fraction des carburants diesels et des matières premières pour la production de paraffines liquides par une méthode de déparaffinage.

4. коллоидная структура — structure colloïdale

La système d'une solution liquide dans laquelle sont dispersés des granules de taille inférieure à 0,2 micron.

5. легкая нефть — pétrole brut léger

Le pétrole qui est obtenue par raffinage de pétrole brut dans une raffinerie à une densité comprise dans la gamme allant jusqu'à 0,84 g/cm³, parfois jusqu'à 0,88 g/cm³.

6. мезозойский возраст — ère du Mésozoïque

La période des temps géologiques qui débute il y a 251 millions d'années et se termine à 65,5 millions d'années.

7. насосно-компрессорная труба — tubage d'extraction

Le tube utilisé pour extraire le liquide et le gaz à partir de puits, le pompage de l'eau, l'air comprimé (gaz) et la production de divers types de travaux sur le reconditionnement des puits.

8. нефтегазоносный бассейн — bassin pétrolifère

Le bassin plissées par les roches exogènes et exprimées dans la structure actuelle de la lithosphère, dont la formation a été accompagnée avec la formation d'hydrocarbures, de leurs accumulation en dépôts et de leurs maintenance.

9. нефтепровод — oléoduc

La canalisation en acier très résistant permettant, sous une pression de 80 à 100 bars, le transport de pétrole brut depuis le gisement terrestre ou marin vers le port de chargement ou la raffinerie.

10. парафинистая нефть — pétrole paraffineux

Le pétrole contenant une quantité importante de paraffines dissoutes.

11. парафиноотложение — dépôt de paraffine

L'accumulation de mélanges d'hydrocarbures constituant une substance blanche solide.

12. перекачка нефти — pompage de pétrole

Le soulèvement de pétrole de grande profondeur en utilisant un chevalet de pompage.

13. призабойная зона пласта — zone voisine du puits de couche pétrolifère

La partie du puits de couche qui est adjacente au puits de forage dans lequel modifient les caractéristiques de filtration du puits productif durant la construction, la réparation ou l'exploitation du puits.

14. РАН — ASR (Académie des sciences de Russie)

L'organisation de l'État qui assume la gestion de la recherche scientifique dans la Fédération de Russie.

15. реологическая характеристика — propriété rhéologique

La caractéristique du comportement des matériaux du point de vue de la viscosité, la rigidité ou l'élasticité.

16. система сбора — réseau collecteur

Le réseau du flux et des installations de traitement qui transportent et contrôlent le flux de pétrole ou de gaz à partir des puits jusqu'à l'installation de stockage principal, l'installation de traitement ou au point d'expédition.

17. ствол скважины — trou de forage

Dans l'industrie pétrolière, le trou creusé dans le sous-sol en vue, soit d'études géologiques, soit d'une production d'hydrocarbures.

18. термобарическое условие — condition thermobarique

La condition de la combinaison de chaleur et de surpression/dépression des armes à effet de souffle.

19. условие залегания — condition de gisement

La présence des zones eau-huile qui ont une grande influence sur les processus de développement de gisements de pétrole.

20. физико-химическое свойство — propriété physicochimique

Les caractéristiques chimiques du pétrole étudiées à l'aide des lois de la physique.

21. фракция н.к. — température d'ébullition de fraction (T Eb °C)

La première température d'ébullition de divers groupes d'hydrocarbures de la composition pétrolière. Celle-ci est une caractéristique importante dans l'obtention des produits pétroliers dans les raffineries de pétrole.

Sources de documentation utilisées

Dictionnaires :

1) Dictionnaire Russe-Français des termes du pétrole et du gaz. M. Rachid Miloud. La première publication. Edition Publibook. 2014. Paris. 782 pages. https://books.google.fr/books?id=lAO_AwAAQBAJ&pg=PA781&lpg=PA781&dq=словарь+русско+французский+нефтегазовых+терминов&source=bl&ots=QKVyBntqx8&sig=k-

[H1SCpiI0zB6v0TvCsVo89eR5Q&hl=ru&sa=X#v=onepage&q=%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%80%D1%8C%20%D1%80%D1%83%D1%81%D1%81%D0%BA%D0%BE%20%D1%84%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%86%D1%83%D0%B7%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9%20%D0%BD%D0%B5%D1%84%D1%82%D0%B5%D0%B3%D0%B0%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D1%8B%D1%85%20%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BC%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%B2&f=false](https://books.google.fr/books?id=lAO_AwAAQBAJ&pg=PA781&lpg=PA781&dq=словарь+русско+французский+нефтегазовых+терминов&source=bl&ots=QKVyBntqx8&sig=k-H1SCpiI0zB6v0TvCsVo89eR5Q&hl=ru&sa=X#v=onepage&q=%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%80%D1%8C%20%D1%80%D1%83%D1%81%D1%81%D0%BA%D0%BE%20%D1%84%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%86%D1%83%D0%B7%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9%20%D0%BD%D0%B5%D1%84%D1%82%D0%B5%D0%B3%D0%B0%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D1%8B%D1%85%20%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BC%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%B2&f=false), dernier accès 13.02.2023.

2) Dictionnaire de français LAROUSSE. <http://www.larousse.fr/dictionnaires/francais>, dernier accès 01.04.2017

3) Dictionnaire de français. <http://www.universalis.fr>, dernier accès 27.01.2023.

4) Dictionnaire polytechnique français-russe. Sous la rédaction de P.E.Tourtchin. Deuxième édition stéréotypée. Edition Encyclopédie soviétique. 1970. Moscou. 836 pages.

5) Dictionnaire Cordial. <http://dictionnaire.cordial-enligne.fr/index.php>, dernier accès 01.02.2023.

6) « Slovar' neftegazovyh terminov » [Dictionnaire des termes de pétrole et de gaz] <http://www.megapetroleum.ru/category/neftegazovyie-terminyi/> dernier accès 29.01.2023.

Glossaires :

7) « The Schlumberger Oilfield Glossary » <http://www.glossary.oilfield.slb.com/Terms/g/gathering-system.aspx>, dernier accès 20.01.2023.

8) Glossaire d'union française des industries pétrolières <http://www.ufip.fr/glossaire>, dernier accès 01.02.2023.

4.3 Portail :

9) Portail du gaz et pétrole « Kniga nefiti » [Livre du pétrole]. <http://kniganefiti.ru/words.asp>, dernier accès 19.01.2023

10) Portail sur l'étude et l'analyse du marché Forex. <http://forexaw.com> dernier accès 13.02.2023.

11) La bibliothèque technique du magazine des affaires « Neftegaz.RU » spécialisé dans le domaine du gaz et pétrole. http://neftegaz.ru/tech_library/, dernier accès 01.02.2023.

12) Le site officiel de l'Académie des sciences de Russie. <http://www.ras.ru/index.aspx>, dernier accès 27.01.2023.

Articles :

13) « Osobennosti stroeniâ i svoystv parafinistyh neftej kazahstana, vliâûšie na èffektivnost' meropriâtij pri bor'be s parafinootloženiâmi » [Caractéristiques de la structure et de propriétés des pétroles paraffineux au Kazakhstan qui affecte l'efficacité des opérations contre la formation d'un dépôt de paraffine]. Baideldina O., Daribayeva N. et Nouranbayeva B. Un article de la revue « Sovremennye naukoemkie tehnologii » [Les technologies modernes et sophistiquées]. 2015. n° 4. Pages 100-106. <https://www.top-technologies.ru/ru-article/view?id=35024>, dernier accès 01.02.2023.

14) « All Pumped Up – Oilfield Technology ». <http://aoghs.org/technology/oil-well-pum/>, dernier accès 24.01.2023.

Encyclopédies :

15) « Gornaâ ènciklopediâ » [Encyclopédie de la montagne] <http://www.mining-enc.ru>, dernier accès 07.02.2023.

16) « Bol'shaâ ènciklopediâ nefiti i gaza » [Grande encyclopédie du gaz et pétrole] <http://www.ngpedia.ru/index.html>, dernier accès 01.02.2023.

АВТОРЛАР ТУРАЛЫ МӘЛІМЕТ

- Абишева Д.С.** – «Халықаралық құқық» мамандығының 3 курс студенті, Абай атындағы ҚазҰПУ Сорбонна-Қазақстан институты
- Альмуханова Р.К.** – Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты, Халықаралық қатынас-тар кафедрасының 1-курс магистранты, Алматы қ, Қазақстан
- Атабек А.Ж.** – Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты, Халықаралық қатынастар кафедрасының 4-курс студенті, Алматы қ, Қазақстан
- Байғалиев А.Б.** – Қазақстан Республикасы Бас прокуратурасының жанындағы Құқық қорғау органдары академиясы, Астана қ., Қазақстан
- Балғабай Ж.Е.** Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты, Халықаралық қатынастар кафедрасының 3-курс студенті, Алматы қ, Қазақстан, e-mail: zh.balgabai@gmail.com
- Белялова А.Е.** – Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің PhD, педагогика ғылымдарының докторы, Алматы қ., Қазақстан
- Бертлеуов С.С.** – докторант Қазақстан Республикасы Бас прокуратурасының жанындағы Құқық қорғау органдары академиясы, Ақмола облысы, Қосшы қаласы
- Дастанов Ж.Б.** – Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты, Халықаралық құқық кафедрасының 2-курс магистранты, Алматы қ, Қазақстан
- Жамансарин Н.Ш.** – т.ғ.к., доцент, Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты, халықаралық қатынастар кафедрасының меңгерушісі
- Исмагулова. М.И.** – Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты, Халықаралық құқық кафедрасының 4-курс студенті, Алматы қ, Қазақстан
- Исламова К.А.** – Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты, Халықаралық қатынастар кафедрасының 4-курс студенті, Алматы қ, Қазақстан
- Ільяс М.С.** – Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты, Халықаралық қатынастар кафедрасының 4-курс студенті, Алматы қ, Қазақстан
- Канапиянова Ж.** – Phd, Еуразия ғылыми-зерттеу институты, Алматы қ., Қазақстан
- Курманғали А.К.** – Саяси ғылымдар докторы, доцент, Халықаралық қатынастар кафедрасы, Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты, Алматы қ., Қазақстан
- Мадалиева Т.П.** – Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты, Халықаралық қатынастар кафедрасының 4-курс студенті, Алматы қ, Қазақстан
- Менилбаев Г.А.** – Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты, халықаралық қатынастар кафедрасы доценті, т.ғ.к. Алматы қ. Қазақстан
- Мұратханқызы Н.** – Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің 1-ші курс магистранты
- Молдахметова Д.Е.** – Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты, Халықаралық қатынастар кафедрасының 4-курс студенті, Алматы қ, Қазақстан
- Нурғалым К.С.** – Саяси ғылымдардың кандидаты, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Сорбонна-Қазақстан институты, Халықаралық құқық кафедрасының аға оқытушысы, Алматы қ., Қазақстан
- Огатаева А.** – Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты, Халықаралық қатынастар кафедрасының 3-курс студенті, Алматы қ, Қазақстан
- Сабитова А.А.** заң ғылымдарының докторы, профессор, Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институтының директоры
- Салихов А.Б.** – т.ғ.м., Абай атындағы ҚазҰПУ-дың Сорбонна-Қазақстан институтының оқытушысы, г. Алматы, Қазақстан
- Сарынов Э.Э.** – Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті жанындағы Сорбонна Қазақстан институты халықаралық құқық кафедрасының 2 курс магистранты
- Сабитова Ш.А.** – Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институтының халықаралық құқық кафедрасының д.ф.н., профессоры
- Тохтар К.Т.** – Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты, Халықаралық қатынастар кафедрасының 4-курс студенті, Алматы қ, Қазақстан
- Төлегенов Т.З.** – Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты, халықаралық қатынастар кафедрасының аға оқытушысы, Алматы қ. Қазақстан
- Чумаченко Т.Н.** – с. ф. к., халықаралық қатынастар кафедрасының аға оқытушысы, Абай атындағы ҚазҰПУ, Алматы, e-mail: 12kitana7@mal.ru

Шакирова Р.Г. – Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институтының халықаралық қатынастар кафедрасының аға оқытушысы, д.ф.н.

Шонай А.А. – Абай атындағы ҚазҰПУ Сорбонна-Қазақстан институтының халықаралық құқық кафедрасының оқытушы, Алматы қ., Қазақстан

Шокенов Б.С. – Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты, халықаралық қатынастар кафедрасы доценті, т.ғ.к. Алматы қ. Қазақстан

Хусаннов О.Б. – заң ғылымдарының кандидаты, Сорбонна-Қазақстан институтының халықаралық құқық кафедрасының доценті, Абай атындағы ҚазҰПУ

СВЕДЕНИЯ ОБ АВТОРАХ

- Абишева Д.С.** – студентка 3 курса, специальность «Международное право», Институт Сорбонна-Казахстан, КазНПУ им.Абая
- Альмуханова Р.К.** – магистрантка 1 курса специальности Международные отношения Института Сорбонна-Казахстан, КазНПУ им. Абая, г. Алматы, Казахстан
- Атабек А.Ж.** – студентка 4 курса специальности международных отношений Института Сорбонна-Казахстан, университета КазНПУ им.Абая
- Байғалиев А.Б.** – Академия правоохранительных органов при Генеральной прокуратуре Республики Казахстан, г. Астана, Казахстан
- Балгабай Ж.Е.** – студентка 3 курса специальности международные отношения Институт Сорбонна-Казахстан, КазНПУ им. Абая, e-mail: zh.balgabai@gmail.com
- Белялова А.Е.** – PhD, доктор педагогических наук Казахского национального университета им. аль-Фараби, г. Алматы, Казахстан
- Бертлеуов С.С.** – докторант Академии правоохранительных органов при Генеральной прокуратуре Республики Казахстан, Акмолинская область, г.Косшы
- Дастанов Ж.Б.** – магистрант 2 курса специальности Международное право Института Сорбонна-Казахстан, КазНПУ им. Абая, г. Алматы, Казахстан
- Жамансарин Н.Ш.** – к. и. н., доцент, заведующий кафедрой международных отношений Института Сорбонна-Казахстан, КазНПУ им. Абая
- Исмагулова. М.И.** – студентка 4 курса специальности международного права Института Сорбонна-Казахстан, университета КазНПУ им. Абая
- Исламова К.А.** – студентка 4 курса специальности международных отношений Института Сорбонна-Казахстан, университета КазНПУ им. Абая
- Льяс М.С.** – студентка 4 курса специальности международных отношений Института Сорбонна-Казахстан, университета КазНПУ им. Абая
- Канапиянова Ж.** – Phd, Евразийский научно-исследовательский институт, г.Алматы, Казахстан
- Курмангали А.К.** – доктор политических наук, доцент кафедры «Международные отношения» Института Сорбонна-Казахстан КазНПУ им. Абая, г. Алматы, Казахстан
- Мадалиева Т.П.** студентка 4 курса специальности международных отношений Института Сорбонна-Казахстан, университета КазНПУ им. Абая
- Менилбаев Г.А.** – к. и. н., доцент кафедры международных отношений Института Сорбонна-Казахстан, КазНПУ им. Абая, г. Алматы Казахстан
- Мұратханқызы Н.** – магистрант 1 курса Казахского национального университета им. аль-Фараби
- Молдахметова Д.Е.** – студентка 4 курса специальности международных отношений Института Сорбонна-Казахстан, университета КазНПУ им.Абая
- Нургалым К.С.** – Кандидат политических наук, ст. преподаватель кафедры международного права Институт Сорбонна-Казахстан КазНПУ им. Абая, г. Алматы, Казахстан
- Огатаева А.** – студентка 3 курса специальности международных отношений Института Сорбонна-Казахстан, университета КазНПУ им.Абая
- Сабитова А.А.** – доктор юридических наук, профессор, директор Института Сорбонна-Казахстан КазНПУ им. Абая
- Салихов А.Б.** – м.г.н., преподаватель Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ им. Абая, г. Алматы, Казахстан
- Сарынов Э.Э.** – магистрант 2 курса специальности Международное право Института Сорбонна-Казахстан, КазНПУ им. Абая, г. Алматы, Казахстан
- Сабитова Ш.А.** – д.ф.н., профессор кафедры Международного права, Институт Сорбонна-Казахстан, КазНПУ им. Абая
- Тохтар К.Т.** – студентка 4 курса специальности международных отношений Института Сорбонна-Казахстан, университета КазНПУ им.Абая
- Төлегенов Т.З.** – ст.преподаватель кафедры «Международные отношения» Института Сорбонна-Казахстан КазНПУ им. Абая, г. Алматы, Казахстан
- Чумаченко Т.Н.** – к.полит.н., ст. преподаватель кафедры международных отношений КазНПУ им. Абая, e-mail: 12kitana7@mal.ru

Шакирова Р.Г. – д.ф.н., старший преподаватель кафедры международных отношений Института Сорбонна-Казахстан, КазНПУ им. Абая

Шонай А.А. – преподаватель кафедры Международного права, Институт Сорбонна-Казахстан КазНПУ им. Абая, г. Алматы, Казахстан

Шокенов Б.С. – к. и. н., доцент кафедры международных отношений Института Сорбонна-Казахстан, КазНПУ им. Абая, г. Алматы Казахстан

Хусаннов О.Б. – кандидат юридических наук, доцент кафедры Международного права Института Сорбонна-Казахстан, КазНПУ им.Абая

ABOUT AUTHORS

- Abisheva D.S.** – 3rd year student, specialty “International Law”, Sorbonne-Kazakhstan Institute, Abai KazNPU
- Almukhanova R.K.** – 1st year master's student, specialty International Relations, Sorbonne-Kazakhstan Institute, Abai KazNPU, Almaty, Kazakhstan
- Atabek A.Zh.** – 4th year student majoring in international relations at the Sorbonne-Kazakhstan Institute, Abai KazNPU
- Baygaliev A.B.** – Academy of Law Enforcement Agencies under the General Prosecutor's Office of the Republic of Kazakhstan, Astana, Kazakhstan
- Balgabay Zh.E.** – 3rd year student of specialty of International relations Sorbonne-Kazakhstan Institute, Abai KazNPU, e-mail: zh.balgabai@gmail.com
- Belyalova A.E.** – PhD, Doctor of Pedagogical Sciences, al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan
- Bertleuov S.S.** – doctoral student at the Academy of Law Enforcement Agencies under the General Prosecutor's Office of the Republic of Kazakhstan, Akmola region, Kosshy
- Dastanov Zh.B.** – 2nd year master's student, specialty International Law, Sorbonne-Kazakhstan Institute, Abai KazNPU, Almaty, Kazakhstan
- Zhamansarin N.Sh.** – Candidate of Historical sciences, Associate Professor, Head of the Department of International Relations, Sorbonne-Kazakhstan Institute, Abai KazNPU
- Ismagulova. M.I.** – 4th year student majoring in international law at the Sorbonne-Kazakhstan Institute, Abai KazNPU
- Islamova K.A.** – 4th year student majoring in international relations at the Sorbonne-Kazakhstan Institute, Abai KazNPU
- Ilyas M.S.** – 4th year student majoring in international relations at the Sorbonne-Kazakhstan Institute, Abai KazNPU
- Kanapiyanova Zh.** – Phd, Eurasian Research Institute, Almaty, Kazakhstan
- Kurmangali A.K.** Doctor of Political Sciences, Associate Professor of the Department of International Relations, Sorbonne-Kazakhstan Institute Abai KazNPU, Almaty, Kazakhstan
- Madalieva T.P.** – 4th year student of the specialty of international relations at the Sorbonne-Kazakhstan Institute, Abai KazNPU
- Menilbaev G.A.** – candidate of Historical sciences, Associate Professor, Department of International Relations, Sorbonne-Kazakhstan Institute, Abai KazNPU, Almaty Kazakhstan
- Muratkhankyzy N.** – 1st year master's student of the Kazakh National University named after al-Farabi
- Moldakhmetova D.E.** – 4th year student majoring in international relations at the Sorbonne-Kazakhstan Institute, Abai KazNPU
- Nurgalym K.S.** Candidate of Political Sciences, Art. Lecturer at the Department of International Law Sorbonne-Kazakhstan Institute Abai KazNPU, Almaty, Kazakhstan
- Ogataeva A.** – 3rd year student of the specialty of international relations at the Sorbonne-Kazakhstan Institute, Abai KazNPU
- Sabitova A.A.** – Doctor of Law, Professor, Director of the Sorbonne-Kazakhstan Institute, Abai KazNPU
- Salikhov A.B.** – M.Sc., lecturer at the Sorbonne-Kazakhstan Institute at Abai KazNPU, Almaty, Kazakhstan
- Sarynov E.E.** – 2nd year master's student, specialty International Law, Sorbonne-Kazakhstan Institute, Abai KazNPU, Almaty, Kazakhstan
- Sabitova Sh.A.** – Doctor of Philology, Professor of the Department of International Law, Sorbonne Institute - Kazakhstan, Abai KazNPU
- Tokhtar K.T.** – 4th year student of the specialty of international relations at the Sorbonne-Kazakhstan Institute, University of Abai KazNPU
- Tolegenov T.Z.** – Senior Lecturer, Department of International Relations, Sorbonne-Kazakhstan Institute, Abai KazNPU, Almaty, Kazakhstan
- Chumachenko T.N.** – Ph.D., Art. Lecturer at the Department of International Relations of Abai KazNPU, e-mail: 12kitana7@mal.ru
- Shakirova R.G.** – Doctor of Philology, senior lecturer of the Department of International Relations, Sorbonne Institute-Kazakhstan, Abai KazNPU
- Shonai A.A.** – Lecturer, Department of International Law, Sorbonne-Kazakhstan Institute Abai KazNPU, Almaty, Kazakhstan
- Shokenov B.S.** – candidate of Historical Sciences., Associate Professor, Department of International Relations, Sorbonne-Kazakhstan Institute, Abai KazNPU, Almaty Kazakhstan
- Khusainov O.B.** – Candidate of Legal Sciences, Associate Professor of the Department of International Law, Sorbonne-Kazakhstan Institute, Abai KazNPU